

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**EBEVEYNLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
TEKNOLOJİ KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ İLE
DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZYETERLİLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sümeyra KUNDAKÇI
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR

BURDUR-2024

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**EBEVEYNLERİN OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
TEKNOLOJİ KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ İLE
DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZYETERLİLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sümeyra KUNDAKÇI
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR

Burdur-2024

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY
FORMU**

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14.06.2024 tarih ve 522/4 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 03.07.2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Sümeyra KUNDAKÇI'nın "Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri İle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması Temel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR

ÜYE : Doç. Dr. Nazan KAYTEZ

ÜYE : Doç. Dr. Özge ÖZEL

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/..../202... tarih ve-..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Sümeýra KUNDAKÇI

Tarih

İmza

Canım Anneciğim ve Canım Babacığma İthafen...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimi hazırlarken bu süreç boyunca bilgi ve tecrübesinden yararlandığım değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR'a ve yüksek lisans süreci boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Beni bu zamana kadar yetiştirmiş olan hayatın tüm zorluklarına rağmen yanımda dimdik bir dağ gibi duran, iyiyi ve doğruyu öğretmek için hayatları boyunca çırpınan, mutlu olmam için ellerinde gelen çabayı gösteren, her zaman bana olan güvenlerini ve desteklerini hissettiğim, varlıklarıyla hep güç ve huzur bulduğum hayatımın yapıtaşları canım anneciğim Fatma ERSOY ve canım babacığım Ramazan ERSOY'a teşekkür ediyorum. Her konuda olduğu gibi yüksek lisansa başlama konusunda da beni cesaretlendirip destekleyen her zaman yanımda olan kıymetli eşim Mevlüt KUNDAKÇI'ya, en büyük mutluluk kaynaklarımdan biri olan biricik kızım ilk göz ağrım Zeynep'ime ve bu süreçte ailemize katılan en güzel hediyem biricik oğlum Abdullah'ıma teşekkür ediyorum. Çocuklarımı emanet edebildiğim ve çalışmam için imkan sağladığı için kayınvalideme ve şu an yanımda olmasa da her zaman varlığını hissettiğim kıymetli kayınpederime teşekkür ediyorum. Bana çalışma ortamımda verimli ve rahat olabilmem için verdiği destek gibi yüksek lisans sürecim boyunca de gerek sözleriyle gerekse imkanlarıyla her türlü fedakarlığı yaparak destek olan çok kıymetli okul müdürüm İdris ÇIKI'ya ve çalışma ortamımı güzelleştiren, desteğini hiç eksik etmeyen, öğrencileri için çırpınmasıyla kendime örnek gördüğüm, değerli tecrübelerinden yararlandığım canım ablam sevgili meslektaşım Arzu GÜLLÜ'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca kardeş kavramını en güzel haliyle hissettiren canım ağabeylerim Yunus ERSOY ve Muhammet ERSOY'a, ihtiyaç duyduğumda bir telefonla elinden gelen her türlü yardımı yapmaya gayret eden yüksek lisans sürecinde tanıdığım arkadaşım Zehra Nur KARABUĞA'ya, bu sürecin her aşamasında desteğe ihtiyaç duyduğumda yardımına koşan tüm arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

**Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik
Görüşleri İle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi
(Yüksek Lisans Tezi)**

Sümeyra KUNDAKÇI

ÖZ

Bu araştırma, ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Burdur il merkezinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş çocuğu bulunan 250 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan 250 katılımcının 186'sı kadın iken, 64'ü erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma verileri “Demografik Bilgiler Formu”, “Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği” ve “Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson korelasyon analizi, bağımsız gruplar t-testi ve düzenleyici değişken analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre ebeveynlerin çocuklarının teknolojik aletleri sık kullanımının sosyalleşmesinde, kendini ifade edebilmesinde ve beden sağlığında olumsuz etkilerinin olduğu görüşünde olan ebeveynlerin oranının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırma bulguları ebeveynlerin yüksek düzeyde dijital ebeveynlik öz yeterliliğe sahip olduklarını göstermiştir. Ebeveynlerin özellikle dijital güvenlik ve dijital okuryazarlık ile ilgili öz yeterlilik düzeylerinin önemli ölçüde yüksek olduğu gözlemlenirken, dijital iletişim öz yeterliliğinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri ile çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri arasında zayıf düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Okul Öncesi Dönem, Öz Yeterlilik, Teknoloji.

Sayfa Adedi: 145

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR

**Examining the Relationship Between Parents' Opinions on Preschool Children's
Technology Use and Digital Parenting Self-Efficacy
(Master Thesis)**

Sümeyra KUNDAKÇI

ABSTRACT

This research aims to examine the relationship between parents' views on their preschool children's use of technology and their digital parenting self-efficacy. Relational scanning model was used in the research. The study group of the research consists of 250 parents of children aged 3-6 years old who attend preschool education institutions in Burdur city center in the spring semester of the 2022-2023 academic year. Of the 250 participants in the study group, 186 were female and 64 were male. Research data were collected with the "Demographic Information Form", "Parental Opinions Scale on Preschool Children's Use of Technology" and "Digital Parenting Self-Efficacy Scale". In the study, it was seen that the data showed a normal distribution and parametric statistical methods were used. Pearson correlation analysis, independent groups t-test and moderator variable analysis were used to examine the relationship between parents' views on their children's technology use and their digital parenting self-efficacy. According to the research findings, it was determined that the proportion of parents who believe that their children's frequent use of technological devices negatively affects their children's socialization, self-expression and physical health is quite high. Additionally, research findings have shown that parents have high levels of digital parenting self-efficacy. While it was observed that parents' self-efficacy levels, especially regarding digital security and digital literacy, were significantly high, their digital communication self-efficacy was found to be at a medium level. As a result of the research, it was seen that there was a weakly positive and significant relationship between parents' digital parenting self-efficacy and their views on their children's technology use.

Key Words: Digital Parenting, Preschool Period, Self-Efficacy, Technology.

Page Number: 145

Supervisor: Assistant Prof. Gül DALGAR

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	5
1.2.1. Alt Problemler.	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Sayıtlılar.....	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Kuramsal Çerçeve	10
2.1.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuk ve Dijital Dünya.....	10
2.1.1.1. Dijital Yerli ve Dijital Göçmen.	12
2.1.1.2. Çocuklarda Teknolojik Araç Kullanımı.	13
2.1.1.3. Çocukların Kullandığı Teknolojik Araçlar.	15
2.1.1.3.1. Televizyon.	15
2.1.1.3.2. Bilgisayar ve İnternet.....	17
2.1.1.3.3. Dijital Oyunlar.	20
2.1.1.3.4. Akıllı Telefonlar.	21
2.1.1.3.5. Tablet Bilgisayar.	23
2.1.1.4. Teknolojik Araç Kullanımının Avantajları.	23

2.1.1.5. Teknolojik Araç Kullanımının Dezavantajları.	26
2.1.1.6. Marshall McLuhan'ın Kuram ve Kavramları.....	30
2.1.2. Ebeveyn, Ebeveyn Öz Yeterliliği ve Dijital Çağda Ebeveyn.	31
2.1.2.1. Dijital Ebeveynlik.....	34
2.1.2.2. Dijital Ebeveynlik Rollerini.....	35
2.1.2.2.1. Dijital Arabuluculuk.	35
2.1.2.2.2. Dijital Etik.	36
2.1.2.2.3. Kontrol-Denetim.	37
2.1.2.2.4. Dijital Okuryazarlık.	39
2.1.2.2.5. Yenilikçilik.....	41
2.1.2.2.6. Farkında Olma.	41
2.1.2.3. Olumsuz Model Oluşturan Davranışlar.	43
2.1.2.4. Phubbing (Mobil Kabalık).....	44
2.1.2.4.1. Dijital Bağımlılık.....	44
2.2. İlgili Araştırmalar	46
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.	46
2.2.1.1. Dijital Ebeveynlikle İlgili Araştırmalar.	46
2.2.1.2. Çocukların Teknoloji Kullanımlarıyla İlgili Araştırmalar.	49
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	53
2.2.2.1. Dijital Ebeveynlikle İlgili Araştırmalar.	53
2.2.2.2. Çocukların Teknoloji Kullanımlarıyla İlgili Araştırmalar.	57
BÖLÜM III	60
YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırmanın Modeli	60
3.2. Çalışma Grubu	60
3.3. Veri Toplama Araçları	61
3.3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlikleri.....	61
3.3.1.1. Demografik Bilgiler Formu (DBF).	61
3.3.1.2. Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği (TEGÖ).	61
3.3.1.3. Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği (DEÖYÖ).	62
3.4. Veri Toplama Süreci	63

3.5. Verilerin Analizi	63
3.5.1. Araştırmanın Güvenirlik Analizi.	64
3.5.2. Araştırma Verilerinin Çarpıklık Basıklık Analizi.....	65
BÖLÜM IV	67
BULGULAR VE YORUM.....	67
4.1. Ebeveynlere ve Çocuklarına İlişkin Sosyodemografik Bulgular	67
4.2. Teknoloji Kullanımına İlişkin Bulgular	70
4.3. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri	73
4.4. Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeyleri.....	75
4.5. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri İle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişki	78
4.5.1. İlişkinin Anne ve Babalarda Ayrı Ayrı İncelenmesi ve Karşılaştırılması.	79
4.5.2. İlişkinin 35 Yaş ve Altı ile 36 Yaş ve Üstü Ebeveynlerde Ayrı Ayrı İncelenmesi ve Karşılaştırılması.....	80
4.5.3. İlişkinin Yüksek Eğitim Almış ve Almamış Ebeveynlerde Ayrı Ayrı İncelenmesi ve Karşılaştırılması.....	82
4.6. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ve Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	83
4.6.1. Yaş Grubuna Göre Karşılaştırma.....	83
4.6.2. Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırma.....	84
BÖLÜM V	85
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	85
5.1. Sonuç ve Tartışma	85
5.2. Öneriler	91
5.2.1. Araştırmacılara Öneriler.	91
5.2.2. Ebeveynlere öneriler.	92
KAYNAKLAR	93
EKLER.....	114
Ek-1	115
Ek-2.....	117

Ek-3.....	120
Ek-4.....	122
Ek-5.....	125
Ek-6.....	126
Ek-7.....	127

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Bulguları	64
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Bulguları.....	65
Tablo 3. Ölçek Puanlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	66
Tablo 4. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	67
Tablo 5. Ebeveynlerin Mesleklerine İlişkin Bulgular	68
Tablo 6. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	69
Tablo 7. Ailelerde Mevcut Olan Bilgisayar, Tablet, Akıllı Telefon ve Diğer Akıllı Cihazlar.....	70
Tablo 8. Evlerdeki Teknolojik Alt Yapı ve Bunların Kullanımına İlişkin Bulgular..	71
Tablo 9. Katılımcıların ve Çocuğun Akıllı Cihazları Kullanım Sıklığı	72
Tablo 10. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüş Düzeylerine Ait İstatistikler.....	73
Tablo 11. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Olumlu Görüşlere Katılım Oranları.....	73
Tablo 12. Katılımcıların, Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği Düzeylerine Ait İstatistikler	75
Tablo 13. Katılımcıların, Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliğine Ait Maddelere Katılım Oranları.....	76
Tablo 14. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişki.....	78
Tablo 15. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Anne veya Baba Olmaya Göre Karşılaştırılması	79
Tablo 16. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması.....	81

Tablo 17. Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	82
Tablo 18. Anne ve Babaların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması.....	83
Tablo 19. Anne ve Babaların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	84

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekiller</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Hanelerde internet erişim imkanı ve bireylerde internet kullanımı	18
Şekil 2. İnternetin faydaları (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2022).....	25
Şekil 3. Çocuklarda teknolojik araçların aşırı kullanımına bağlı görülen sorunlar (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018).....	28
Şekil 4. Dijital okuryazarlık bileşenleri (Hague ve Payton, 2010)	40
Şekil 5. Çevrimiçi riskler (De Moore et al., 2008; Akt. Sırakaya ve Seferoğlu, 2018)	42
Şekil 6. Araştırmanın modeli	60
Şekil 7. Anne ve babalarda, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşler ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki	80
Şekil 8. 35 yaş ve altı ile 36 yaş ve üstü ebeveynlerde, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşler ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki.....	81
Şekil 9. Yükseköğrenim almış ve almamış ebeveynlerde, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşler ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki.....	83

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
Akt	: Aktaran
APA	: Amerikan Pediatri Akademisi
ARPA	: Advanced Research Project Agency
BBC	: British Broadcasting Corporation
BT	: Bilişim Teknolojileri
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
DARPA	: Defence Advanced Research Projects
DBF	: Demografik Bilgiler Formu
DEÖYÖ	: Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği
MBPS	: Megabits Per second
OFCOM	: Office of Communications
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TEGÖ	: Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization
vd.	: ve diğerleri
et al.	: Yabancı kaynaklar için kullanılan ‘ve diğerleri’

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi dönem yaşamın başlangıcı ve en önemli temellerin atıldığı süreci ifade eden bir dönemdir. Ayrıca bu dönem çocukların çevresindeki nesneleri keşfederek hızlı bir öğrenme sürecinin gerçekleştiği, kişiliğin oluşmasıyla birlikte temel becerilerin gelişerek ilerlediği dönem olarak da değerlendirilmektedir (Başal, 2005). Bu dönemde algısı açık olan çocuk oldukça fazla dışsal uyarıcıya maruz kalmakta ve bu uyarılar çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönlerde etkilemektedir. Günümüz şartları düşünüldüğünde bu uyarılardan biri de gelişen dünyamızla birlikte fazlasıyla değişim göstermiş olan teknolojidir.

İnsanların ihtiyacına göre şekillenen teknoloji günümüzde oldukça hızlı bir ilerleme göstermiştir. Bu durum insanların da fazlasıyla teknolojiyle iç içe olmasına sebep olmuştur. Nitekim We Are Social'ın (Biz Sosyaliz) (2023) "Dijital 2023 Türkiye" raporu verilerine göre internet kullanımı dünya nüfusu içerisinde oransal olarak % 64.4'e ulaşmıştır. Yine aynı raporda Türkiye'nin internet kullanımının nüfusun %83.4'ünü oluşturduğu görülmektedir. Günümüz çocukları birçok teknolojik uyarıya dünyaya gelmektedir. Çocukların teknolojik cihazlarla ilişki içinde olmasıyla öğrenme ve dikkat gelişimi artarken (Barr, Zack, Garcia & Muentenen, 2008; Pagani, Fitzpatrick & Barnett, 2013; Tan, Xu, Chang & Siok, 2013) bu uyarılarla iç içe olan çocuklar teknolojik değişim sürecinden etkilenmektedirler. Teknolojinin olumlu etkileri düşünüldüğünde önemli araştırmalar göze çarpmaktadır. Linebarger ve Walker (2005) dikkat çekici karakterlere sahip çizgi filmleri seyreden çocukların diğer çocuklara oranla dil becerisinin geliştiğini yine farklı dijital medya türlerinin okul

öncesi çocuklarda dil gelişimine etkisini incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmada ebeveynle beraber etkileşimli bir şekilde kullanılan medyanın okul öncesi çocukların dil gelişiminde olumlu etkiler oluşturacağı sonucuna varılmıştır (Ramisetty, Tumati, Haarika & Chandra Sekhar, 2024). Başka bir çalışma bazı televizyon yayınlarının bilişsel becerilerin gelişiminde etkili olduğunu, kalıcı öğrenmeleri destekleyerek var olan becerileri güçlendirdiğini ortaya koymuştur (Blanchard & Moore, 2010). Teknolojinin özellikle okul öncesi dönem çocukları üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Kılınç, 2015). Yapılan bir araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının ekran süresinin ileride daha fazla dikkat eksikliğine neden olacağı aktarılmıştır (Almeida, Garon-Carrier, Cinar, Frizzo & Fitzpatrick; 2023). Bununla birlikte araştırmalarda uzun süre ekran karşısında kalan çocuklarda sosyal etkileşimin zayıflayacağı, içe kapanık bireyler yetişeceği belirtilmektedir. Yine aşırı teknolojik araç kullanımının bağımlı ve takıntılı insanların sayısını artıracığı; iskelet ve kas sisteminde, duruş pozisyonlarında ve fiziksel aktivitelerde de problemler meydana getireceği yapılan araştırma sonuçları arasındadır (Mustafaoğlu, Zirek, Yasacı ve Razak Özdiñler; 2018; Wang, Qian, Li & Wu; 2023). Okul öncesi dönemde teknolojik cihazlarla çok fazla iç içe olan çocuklarda konuşmaya geç başlama, sosyal ilişkilerde bozulma ve şiddet gibi durumların ortaya çıkabileceği de çalışmalarda belirtilmektedir (Akt. Özbay, 2023; Bayrak Çelik, 2020; Gimbert & Cristol, 2007; Kuzu Jafari, 2021; Topçu, 2018; Yengil, Döner Güner ve Topakkaya, 2019). Office of Communications (İletişim Ofisi) 'ın 2019'da İngiltere'de yayınladığı çocuklar ve ebeveynlerin medya okuryazarlığı alan araştırmasında çocukların dijital araçları kullanma oranlarının arttığı görülmüştür. Yine 2021 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), çocuklarda bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili araştırmasında 6-15 yaş arası çocuklarda teknolojik araç ve internet kullanımının yüzde 82,7 olduğu sonucuna ulaşmıştır (TÜİK, 2021). Amerikan Pediatri Akademisi (APA) (2013) sıfır ile iki yaş arası çocukların hiç bir teknolojik aleti kullanmaması gerektiğini, üç ve beş yaş arası çocukların gün içerisinde yalnızca bir saat teknolojik alet kullanmaları gerektiğini altı ve on sekiz yaş arası çocuklarda ise günde iki saatlik teknolojik alet kullanım süresini aşmamalarını önermektedir. Yapılan bir çok araştırma bu sürelerle ve kullanım şekillerine hiç dikkat edilmediğini bu sürelerin kat kat aşıldığını ortaya koymaktadır (Çelik, 2017; Kaya, 2017; Oğuz ve Kutluca, 2020; Yengil vd., 2019). Tüm bu durumlar değerlendirildiğinde çocuklar için teknolojiyi öğrenme ve bilinçli kullanma

sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bilinçli olarak teknolojiyi doğru kullanan birey ve toplumlar diğer çevrelere göre daha başarılı olmuşlardır (Küçüköğlu, 2013). Bu nedenle teknoloji kullanımının bilinçli olması gerekmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuklar, ebeveynleri ile ilişki içerisindeyler. Bu dönemde çocuk için özellikle anne ve babası en önemli unsurdur. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren gerekli ilgi ve şevkati ebeveynlerinden almaktadır (Kılınç, 2015). Bu durum da ebeveynleri çocuk üzerinde daha sorumlu kılmaktadır. Her konuda olduğu gibi çocuğu teknoloji kullanımında da yönlendirme sorumluluğu ebeveynlere düşmektedir (Akt. Uçar, 2023; Çakar, 2019; Fidan ve Seferoğlu, 2020). Geçmiş dönemler düşünüldüğünde ebeveynlerin çocukluk yıllarında teknolojik gelişmelere ulaşma konusundaki imkanlarının yetersizliği, teknoloji kullanımlarını kısıtlı hale getirmiştir. Bu durum özellikle Prensky (2001) tarafından literatürde yer almış dijital yerli ve dijital göçmen kavramlarını da akla getirmektedir. Dijital yerli 1980 yılından sonra dünyaya gelmiş kişiler için kullanılan bir kavramken dijital göçmen ise 1980 yılından önce dünyaya gelmiş kişileri ifade eden bir kavram olmuştur. Yani dijital yerli teknolojinin içine doğmuş bireyleri ifade ederken, dijital göçmen ise tam anlamıyla teknolojinin gelişmediği dönemde doğarak teknolojinin hızla geliştiği dönemde de yaşamaya devam eden bireyleri ifade etmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin teknolojiyi anlamlandırma ve kullanma süreçleri çocuklarını da oldukça fazla etkilemektedir. Bandung'ta dijital göçmen ebeveynler ile gerçekleştirilen bir araştırma sonucuna göre ebeveynler okul öncesi dönem çocuklarının ulaştığı içerikleri dikkatli bir şekilde kontrol etmenin gerekliliği ve ekran süresine sınırlandırma ve kuralların getirilmesinin gerekli olduğu düşüncesindedirler (Najmudin, Sardin & Sulistiono; 2023). Bu da aslında teknoloji ile iç içe büyümemiş olsalar da dijital göçmen konumundaki ebeveynlerin dijital dünyaya doğan çocuklarının teknoloji kullanımına dikkat etmeye çalıştıklarını göstermektedir.

Bilinçli bir bireyin yetişmesinde bilinçli bir ebeveyn oldukça önemlidir. Yapılan bir araştırmada anne ve babaların teknolojinin pedagojik ve eğitsel faydaları hakkında bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır (Oğuz ve Kutluca, 2020). Bir başka araştırma güvenli teknolojik alet kullanımında çocuklara sosyal çevre oluşturma gerekliliği, kullanılan teknolojik araçlarda içerik kontrollerinin artırılmasının gerekli olduğu ve bu konuda ebeveynlere oldukça fazla sorumluluk

düştüğü belirtilmektedir (Kardeş, 2020). Ebeveynlerin okul öncesi dönemde çocuklarına karşı kısıtlayıcı ve öğretici bir arabuluculuk stratejisi üstlenmeleri çocuklarda teknolojik araç kullanımı sonucunda oluşacak zararların minimuma indirgeyebileceği düşünülmektedir (Fitzpatrick, Cristini, Bernard & Garon-Carrier; 2023). Ayrıca ebeveynlerinin öğretici arabuluculuk üstlendiği çocukların seçici arabuluculuk üstlenen ebeveynlere göre dijital bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Rudnova, Kornienko, Semenov & Egorov; 2023).

Ebeveynler kendi teknoloji kullanımları ile ilgili gösterdikleri davranışla çocuklarına örnek olmakta ve çocukları için benimsedikleri tutumlarıyla da onlar üzerinde etki bırakmaktadır (Yücelyiğit ve Aral, 2020). Bu durum dijital ebeveynliği ortaya çıkarmaktadır. Dijital dünyanın risklerinden ve faydalarından ne derecede etkilenebileceğini bilmek ebeveynlerin çocuklarını da dijital ortamlara hazırlamasında etkili olacaktır. Bu nedenle dijital ebeveynlik öz yeterliği yüksek ebeveynlerin günümüz şartlarında çocuklarını internet ortamında ve teknoloji kullanımında korumada etkin rol oynayacağı düşünülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre aile içi ilişkileri sağlıklı olan ebeveynlerin dijital ihmal ve olumsuz model olma düzeylerinin diğer ebeveynlere göre daha düşük, teknolojiyi verimli kullanma ve teknolojinin olası risklerine karşı çocuklarını koruyabilme düzeylerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Manap ve Durmuş, 2021). Yine Yuniarni ve Surjaningrum (2023) okul öncesi dönem çocuklarda mobil cihazların kullanım miktarında anne babanın teknolojiye ilişkin tercih ve inanışlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynler kendileri ekran kullanımında istenmeyen alışkanlıkları gösteriyorlarsa, çocuklarına rehberliklerinde de sorunlar yaşamaları olası duruma gelmektedir (Hwang, Choi, Yum & Jeong, 2017). Ebeveynlerin bu konudaki önemini farkında olarak Dünya Sağlık Örgütü (WHO) okul öncesi çocukların teknolojik araç kullanımlarındaki artışın obezite ve fiziksel aktivitede azalma gibi olumsuz durumlara sebep olmaması için ebeveynlere çocuklarının ekran süreleri, fiziksel aktivite ve uyku düzenlerinin nasıl olması gerektiğini aktaran öneri amaçlı bir kitap yayınlamıştır (WHO, 2019). Tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda ebeveynin kendi teknolojik yeterliliği ve çocuğunun teknoloji kullanımına karşı nasıl bir duruş sergilediğini öğrenmek oldukça önemli olmaktadır. İncelenen çalışmalar göz önüne alındığında teknoloji kullanımının çocukların beden sağlığını (Mustafaoğlu ve

Yasacı, 2018; Mustafaoğlu, Zirek, Yasacı, ve Razak Özdiğerler, 2018; Orunbayev, 2024), sosyal gelişim (Beadini, 2023; Gözen ve Cırık, 2017; Özcan, 2018), psikolojik durumu (Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018) bilişsel gelişimine etkileri (Küçüköğlu, 2013), gelişim özellikleri (Bulut, 2018), ebeveynlerin teknoloji kullanımları ile ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumları (Kılınç, 2015; Kızıltaş ve Ertör, 2018; Oğuz ve Kutluca, 2020; Özbay, 2023; Özyürek, 2018), dijital ebeveynlik (Arslan, 2022; Bostancı ve Çakır, 2022; İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Yılmaz, 2018; Kaya ve Mutlu-Bayraktar, 2021; Kay, 2022; Kuzu Jafari, 2021; Manap, 2020), ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri ve dijital ebeveynlik farkındalığı (Akdere, 2022; Coşkunalp, 2022; Huang, Li, Chen & Straubhaar, 2018; Yaman, 2018) gibi konulara değinildiği görölmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımının derecesi ve şeklinin önemli olduğu görölmektedir. Çocukların teknoloji kullanımı noktasında ebeveyn düşünceleri ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin ne düzeyde olduğunun bilinmesi, ebeveynler ve çocuklar açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemli olduğu düşünölmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Ebeveynlerin, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik özyeterlilikleri arasında ilişki var mıdır?

1.2.1. Alt problemler.

1. Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri hangi düzeydedir?
2. Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri hangi düzeydedir?
3. Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki;

-Anne veya baba olmaya,

-Yaş grubuna,

-Eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2022-2023 yılları arasında Burdur il merkezindeki anaokullarında eğitim gören çocukların ebeveynlerinin, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüzde teknoloji alanındaki yeniliklerle birlikte teknoloji kullanımı günlük hayatın vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Teknolojinin hızlı gelişim gösterdiği bu dönem sorumlulukları da arttırmıştır (Küçüköğlu, 2013). Bu nedenle teknoloji kullanımının bilinçli olması önem taşımaktadır. Araştırma teknoloji kullanımının hem ebeveyn hem de çocuk açısından incelenmesini kapsadığından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bilinçli teknoloji kullanımı her yaşta olduğu gibi okul öncesi dönemde de oldukça önemli bir konumdur. Teknoloji kullanımı okul öncesi çocuklarda iletişim, işbirlikçi çalışma gibi sosyal gelişim ve ayrıca akıl yürütme, hızlı düşünme gibi bilişsel gelişim için önemli katkılar sağlarken (Kılınç, 2015; Özçelik, Üney, Doğru ve Yılmaz; 2024); uzun süre ekran karşısında kalan çocuklarda sosyal etkileşimin zayıflayacağı, içe kapanık bireyler yetişeceği yapılan çalışmalarda belirtilmektedir. Aşırı teknolojik alet kullanımının bağımlı ve takıntılı insanların sayısını artıracacağı; iskelet ve kas sisteminde, duruş pozisyonlarında ve fiziksel aktivitelerde de problemler meydana getireceği düşünülmektedir (Gimbert & Cristol, 2004; Kılınç, 2015; Küçüköğlu, 2013; Mustafaoğlu vd., 2018; Orunbayev, 2024; Yengil vd.; 2019). Ayrıca çocukların iletişim ve sosyal becerilerinin teknolojik alışkanlıklardan etkilenebileceği

belirtilmiştir (Uhls et al., 2014). Bu nedenle çocukların teknolojik araçlarla geçirdikleri zamanın niteliği, teknolojik içeriğin uygun olması oldukça önemlidir (Christakis & Garrison, 2009; Ömrüuzun, 2019). Çocuklar için teknolojiyi öğrenme ve doğru kullanma sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi önemlidir. Bu nedenle özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanımının bir yetişkin gözetiminde olması gerekmektedir. Araştırmada ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerini bilmenin oldukça önemli olduğu ortadadır.

Ebeveynler her konuda çocuklarına rehber olma konumundadırlar. Çocuklar teknolojik araçları kullanırken de ebeveyn kontrolünde olmalıdırlar. Yapılan araştırmalar ebeveynlerin teknolojinin pedagojik ve eğitsel faydaları konusunda bilinçlenmek istediklerini; çocuklarının güvenli, kontrollü teknoloji kullanımını yönetme sorumlulukları olduğunu ve ebeveyn kontrolüyle teknoloji kullanımının olumsuz etkilerinin azalttığını göstermektedir (Kardeş, 2020; Manap ve Durmuş, 2021; Mitchell, Finkelhor & Wolak, 2003; Oğuz ve Kutluca, 2020; Özyürek, 2018; Yaman, 2018; Yücelyiğit ve Aral, 2020). Ayrıca ebeveynlere dijital dünyanın çocuklar için olumlu yanlarının neler olduğunu aktararak ebeveyn farkındalığı oluşturan ve ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmeyi amaçlayan çalışmalar da bulunmaktadır (Clarkson & Zierl, 2018). Bu noktada araştırmanın hem ebeveynlerin dijital ebeveynliğini hem de çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerini bir arada incelemesi bakımından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Dijital dünyanın riskleri ve tehlikelerine karşı korunabilmek, bilinçli ve sorumlu birey davranışı gösterebilmek için; bazı sosyal, bilişsel ve tekniksel açıdan yeterli olmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Barkuş ve Koç, 2019). Ebeveynlerin kendi teknoloji kullanımlarıyla çocuklarının teknoloji kullanımlarını bilinçli bir şekilde yönetebilmesi önemlidir. Bu noktada dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin ne boyutta olduğunun bilinmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çocukların teknolojiyi bilinçli olarak kullanabilmesi için ebeveynlerinin de bilinçli teknoloji kullanımına sahip olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Günümüz şartları ve teknolojik gelişmeler düşünüldüğünde dijital ebeveynlik öz yeterliği yüksek olan ebeveynler çocuklarının teknolojiyi doğru kullanımında öneme sahiptir. Nitekim dijital ebeveynliğin çocukların teknoloji kullanımında oldukça önemli sonuçları olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Güngör, 2015; Manap ve Durmuş, 2021; Raj, Ahmad, Mohd

Zulkefli & Lim, 2023; Rudnova et al., 2023). Alanyazın incelendiğinde dijital ebeveynlik öz yeterliği, dijital ebeveynliğin farklı boyutları, ebeveynlerin çeşitli yaş gruplarındaki çocuklarının teknoloji kullanımları hakkındaki görüşlerinin incelendiği görülmüştür. Ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmanın yapılması yararlı olacaktır. Bu nedenle bu araştırmanın alana katkı sunmada önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

Ölçme araçlarındaki soruları yanıtlayan katılımcıların gerçek düşüncelerini yansıttıkları ve sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

- Araştırma 2022- 2023 eğitim öğretim yılında Burdur ilindeki okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynler ile sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen veriler, veri toplama araçlarına verilen cevaplar ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Teknoloji: İnsanın ihtiyaçlarına uygun olarak ortaya çıkan bilginin toplanması, depolanması, işlenmesi, aktarılması gibi hizmetler ile bir mesajın bir yerden başka bir yere en hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlayan hizmetlerin tamamına verilen addır (Ateş, 2021).

Dijital Ebeveynlik: Dijital ebeveyn; dijital çağın gereğine göre davranarak yeterli dijital bilgiye sahip olan ve çocuğunu bu ortamlardaki risklere karşı koruyarak gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamlarda da aynı şekilde haklara saygılı olması gerektiğini çocuğuna öğreten teknolojik gelişmelere her zaman açık olan kişidir (Yaman, 2018).

Öz Yeterlilik: Bireyin karşılaşılabileceği güçlüklerle nasıl baş edebileceğine yönelik kendine duyduğu inanç, kendi hakkındaki yargısıdır (Senemoğlu, 2015).

Okul Öncesi Dönem: Doğumdan itibaren başlayarak ilkokula kadar devam eden ve sosyal, bilişsel,dilsel, psikomotor gelişim alanlarında en fazla ilerlemenin gözlemlendiği dönemdir (Kaya, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmanın konusuna yönelik literatür taranarak araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1.1. Okul öncesi dönemde çocuk ve dijital dünya. Okul öncesi dönemde gelişim oldukça hızlı ilerlemektedir. Bu dönemde çocuk bilişsel, psikomotor, sosyal duygusal ve dil gibi bir çok açıdan gelişim göstermeye başlamaktadır. Bu gelişim sürecinde her gelişim alanı oldukça önemli etkiye sahiptir (Beadini, 2023 ve Bulut, 2018).

Bilişsel gelişim, çocuğun doğduğundan beri yaşadığı çevreyle kurduğu bağı destekleyen; çevresini tanımasını ve anlamlandırmasını kolaylaştıran; bilgi edinmesi, kullanması, saklaması ve değerlendirmesini sağlayan; bellek, dikkat, algılama, hatırlama, düşünce ortaya koyma, sorun çözme, okuma yazma gibi aktif zihinsel becerilerdeki ilerlemeyi ifade eden gelişim sürecidir (Kuzu Jafari, 2021).

Dünyaya gelen bebeğin çevresini tanıma anlamlandırma ve keşfetme çabası vardır. Duyular ve hareketlerin etkin çalıştığı bu süreçte nesne devamlılığı sağlanır. Çocuk için başarılması zor bir kavram olan nesne devamlılığı çocuğun çevresini anlamlandırmasını sağlar ve zihinsel faaliyetlerin gelişmesiyle “bilişsel gelişim” süreci ortaya çıkar (Kaya, 2020). Okul öncesi dönemde bilişsel gelişim çocukta oluşması istenilen tüm gelişim aşamalarıyla ilişkilidir (Kuzu Jafari, 2021).

Psikomotor gelişim bireyin fiziksel ve fizyolojik gereksinimlerini giderebilmesini sağlayan ve sosyal hayata kendini geliştirerek hazırlayan en önemli faktörlerdendir. Sosyal hayattaki rollerin pekişmesi ve gelişmesi psikososyal ve psikomotor gelişimlerin birbirini izlemesiyle gerçekleşmektedir (Bulut, 2018 ve Yalçın, 2010). Motor beceriler “büyük kas motor beceriler” ve “küçük kas motor beceriler” olarak iki kısımda ele alınmaktadır. Büyük kas motor becerileri koşma, yürüme gibi günlük

fizyolojik ihtiyaçları ifade eden davranışlardır. Küçük kas motor becerileri ise parmak ve eller kullanılarak yapılan kesme, çizme, boyama gibi hareketleri içine alan davranışlardır (Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018; Orunbayev, 2024; Yalçın, 2010). Okul ncesi dönemde tüm bu hareketler düşünüldüğünde erkekler yapıları gereğ kızlara oranla daha uzun ve daha ağırdırlar. Ancak buna karşın kızların kk kas motor becerilerinin erkeklere oranla daha gelişmiş olmasından kaynaklı makas tutma, boyama yapma gibi becerilerde kızlar erkeklerden daha iyidirler (Kaya, 2020). Dil gelişimi ele alındığında konuşmanın başlaması için gerekli fiziki gelişim, psikomotor gelişimin sağlanmış olması, ağız ve dil kaslarının konuşmayı gerçekleştirebilecek seviyeye ulaşması gerekmektedir. Ayrıca iletişim kurma isteğinin de gerçekleşmesiyle konuşma eyleminin oluşması hız kazanmaktadır (Yalçın, 2010). Dil öğrenilirken basitten karmaşığa doğru bir yol izlenir. Çocuklar dili öğrenirken seslerden başlayarak hecelere doğru giderler. Ardından dili anlamlandırmaya başlayan çocuklar, tek sözcükle, iki sözcükle,  sözcükle cümleler kurmaya başlayarak son aşamada birçok sözcüğün yer aldėđ cümleler kurma becerileri geliştirmektedirler (Kaya, 2020).

Bireyin doğumdan sonra ilk olarak anne ardından baba ve kardeşlerle oluşturduğu iletişim sonucunda sosyal gelişim şekillenmeye başlamaktadır. Sosyal gelişimi hızlandıran etmenler fiziksel, zihinsel ve biyolojik gelişimle birlikte çocuğun dış dünyaya açılmasıdır. Okul ncesi dönem, çocukların sosyal yönden gelişmeye bařladėđ ve ğrendėđ bir dönemdir. Ebeveyn bildirimlerinin çocuklar tarafından öğrenilmesiyle sosyalleşmeye başlayan çocuklar bu sürecin ilk adımlarına ebeveynlerinden aldıkları dönütlerle başlarlar (Beadini, 2023 ve Kaya, 2020). Bu süreç okul sürecinde akran iletişimi ardından sosyal hayat ve iş hayatındaki sosyal ilişkiler olarak devam etmektedir. Sosyal gelişimi düzenli olan kişinin toplumla adaptasyonu da gl olmaktadır. Çocukların ilerde topluma uyumlu olarak hayatını devam ettiren birer yetişkin olması için önce ailede ardından sosyal çevresinde devam eden sosyal gelişiminin düzenli olması gerekmektedir (Chaudron, 2015; Kaya, 2020; Urfa, 2020; Yılmaz ve Arslan, 2024). Böylece bu dönemde öğrenilmeye başlayan bilgilerle yetişkinlik sürecinin yapıtaşları inşa edilmeye başlar.

Tüm bu gelişim alanları dikkate alındığında birbiriyle ilişki içerisinde olduğu ve çocukların okul öncesi dönemde bu gelişim alanlarını şekillendirmeye bařladėđ görülmektedir. Çocukların bu dönemde ileri düzeyde gelişim gösterebilmesi için okul öncesi eğitimi almaları oldukça önemlidir.

İçerisinde bulunduğumuz çağda tüm bilgiler hızlı bir şekilde eskiyerek değişmektedir. Bu değişimlerin tümü toplumun da her yönden şekillenmesine neden olmaktadır. Değişen dünya her geçen gün hayatımıza daha çok dahil olan teknoloji kavramını ön plana çıkarmıştır. Teknoloji, insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla dünyanın varolan şeklini düzenleyip yapılandırma olarak tanımlanabilir (Budak, 2020).

Bilgiye erişimin hızlı olması teknolojik araç kullanımını da hızlandırmıştır. Her geçen gün daha karmaşık ve teknolojiye dayalı olan hayatta daha etkin yer alabilmek ve başarı elde edebilmek için teknolojik araçların kullanımı bireyler için oldukça önemli hale gelmektedir (Kılınç, 2015, s. 5). RTÜK (2018) tarafından yapılan televizyon izleme eğilimleri araştırmasına göre evlerde en çok kullanılan cihazın yaklaşık %64 oranla televizyon olduğu belirtilmiştir. İkinci sırada, %54 oranla dizüstü bilgisayar olduğu, üçüncü sırada %40 oranla akıllı televizyon, dördüncü sırada yaklaşık %36 oranla tablet bilgisayar, ardından %33 oranla masaüstü bilgisayar ve son olarak %29 oranla radyo bulunduğu belirtilmiştir. Teknolojinin ve teknolojik araç kullanımının bu denli arttığı günümüz dünyası dijital dünya olarak da ifade edilmektedir.

Dijital dünyanın tüm insanları etkisi altına alması bu dönemde dünyaya gelmiş olan çocukların da çok erken yaşlarda teknolojik araçlarla tanışmasına ve bu araçlarla iç içe yaşamasına neden olmaktadır (Nousia, 2023). Çocuklar kültürel özelliklerini bile değişime zorlayan hızlı bir dijital gelişim içerisindeyler (Manap, 2020). Öyle ki teknolojik gelişmelerin çocukların oyun alışkanlıklarını bile aşırı derecede değiştirdiği sonucunun elde edildiği çalışmalar mevcuttur (Akçay ve Özcebe, 2012). Bu noktada Prensky'nin (2001) literatüre kazandırılmış “dijital yerli” ve “dijital göçmen” kavramları akla gelmektedir.

2.1.1.1. Dijital yerli ve dijital göçmen. Prensky'nin (2001) yılında literatüre “dijital yerli” ve “dijital göçmen” kavramlarını kazandırmıştır. Dijital yerli, 20. yy'ın son çeyreği dikkate alınarak 1980 yılından sonra dünyaya gelmiş kişiler için kullanılan bir kavramdır. Yani teknolojinin içine doğmuş bireyler ve teknolojinin hızla gelişim gösterdiği sürede yaşayan kişiler anlamında kullanılmaktadır. Bu kavram günümüz çocukları ve gençleri için kullanılabilecek bir kavram olmaktadır.

Günümüzde biraz daha orta yaş için kullanılabilecek diğer kavram ise “dijital göçmen” kavramıdır. Dijital göçmen, yine 20. yy'ın son çeyreği dikkate alınarak 1980 yılından

önce dünyaya gelmiş bireyler için kullanılmaktadır. Dijital göçmenler henüz teknolojinin gelişim göstermediği dönemde doğmuş ancak teknolojinin hızla gelişim gösterdiği dönemde de yaşamını sürdürüyor olan bireyler için kullanılmaktadır (Prensky, 2001).

Günümüz ebeveyn ve çocukları arasındaki ilişki düşünüldüğünde hızına ayak uydurmada zorlandığımız dijital çağ ebeveynler ve çocukları arasında da bir kuşak farkı meydana getirmiştir. Bu nedenle ebeveynler ve çocuklarının teknolojiyi algılama, kullanım şekilleri ve teknolojiden etkilenme düzeyleri de birbirinden farklı olmaktadır.

2.1.1.2. Çocuklarda teknolojik araç kullanımı. Teknolojiden uzak kalmanın mümkün olmadığı günümüz dünyasında dijital araçların yetişkinler için öneminin yanında çocuklar için de önemi oldukça fazladır. Çocukların etkin düşünme becerilerini destekleyerek daha etkili öğrenmelerine katkı sunan bu araçlar, çocuklar için soyut olarak algılanan düşüncelerin somutlaştırılmasını ve kişisel yaşama çevrilmesini sağlamaktadır. Çocuklar dijital ortamlarda edindikleri deneyimlerle anımsama gruplama gibi becerileri kazanabilmektedirler. Okul öncesi dönemde çocuklar dijital araçları kullanarak eleştirel düşünme, bireysel yaratıcılık, problem çözme gibi üst düzey becerilerini geliştirebilmektedir (Kuzu Jafari, 2021).

Gelişim ve öğrenmeyi desteklediği düşünülen dijital araçların öğrenmeye etkisinin incelendiği bir çalışmada dijital kitap, eğitici çizgi film, doküman, konu anlatımlı video, etkileşimli içerik, ses dosyası gibi dijital öğrenme içeriklerinin 5-6 yaş çocuklarının ilgi-güdü düzeylerini etkileme durumu incelenmiştir. Etkileşimli içeriklerin dokümanlardan daha etkili öğrenme sağladığı belirlenmiştir (Alpay ve Okur, 2021). Dijital araçların öğrenmeyi desteklemesinin yanında dijital araçlarla geçirilen sürenin de oldukça önemli olduğu bir gerçektir. Amerikan Pediatri Akademisi (APA) (2013) çocukların 0-2 yaş döneminde teknolojik araçlardan uzak olmaları gerektiğini belirtirken, 3-5 yaş döneminde günlük 1 saat, 6-18 yaş döneminde ise günde 2 saatten fazla teknolojik araç kullanmamalarını önermektedir. Ancak OfCom [Office of Communications] (İletişim Ofisi)'un 2019'da İngiltere'de yayınladığı çocuklar ve ebeveynlerin medya okuryazarlığı alan araştırmasında çocukların dijital araçları kullanma oranlarının arttığı ve küçük yaş grubunda da bu

oranın daha fazla artmış olduğu ifade edilmektedir. 10 yaş grubundaki çocukların yarıya yakınının akıllı telefonu olduğu, bu oranın 9 yaşta %23'ten %50'ye çıktığı ifade edilmiştir. 3-4 yaş grubundaki çocukların %24'ünün kendi tabletinin olduğu ve bu yaş grubunda televizyon izlemenin %95 olduğu, tablet kullanma oranının %36 ve telefon kullanarak televizyon izleme oranının %14 olduğu; 5-7 yaş grubundaki çocukların televizyon izleme oranının %96, tablet kullanma oranının %40 ve telefon kullanarak televizyon izleme oranının ise %12 olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 8-11 yaş aralığındaki çocukların %92 oranında televizyon izlediği, %42 oranında tablet kullandığı, %22 oranında telefon kullanarak televizyon izleme davranışını gösterdiği ifade edilmektedir. 3-4 yaş grubunda yer alan çocukların %39'u haftada 4 saat 42 dakika, 5-7 yaş grubundaki çocukların %62'si haftada 6 saat 18 dakika, 8-11 yaş grubunda ise çocukların %79'u haftada 9 saat 30 dakika dijital ortamlarda oyun oynamaktadır. 3-15 yaş arasında yer alan çocukların %50'den fazlası haftada 8 saatten fazla YouTube'da zaman geçirdikleri ortaya konulmuştur. Yine Çelik (2017); Adana Sarıçam'da 4-6 yaş grubunda çocuğu olan 198 ebeveynle bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada hafta içindeki günlerde çocukların %57,6'sının, hafta sonundaysa %76,3'ünün ekran karşısında geçirdikleri zamanın 2 saatten fazla olduğu ve 2 yaşından önce çocukların bilgisayar, televizyon, tablet ve cep telefonu kullanımının sırasıyla %4, %27,8, %3,5 ve %5,6 olduğu belirtmiştir. Kaya (2017) 4-6 yaş grubunda çocuğu olan 151 ebeveynle gerçekleştirdiği çalışmada çocuklar okula gitmedikleri günlerde ortalama 3 saatten fazla, okula gittikleri günlerdeyse 2 saate yakın bilişim teknolojilerinden bir veya bir kaçını kullanmaktadır. Ayrıca çocuklar haftalık 4,30 saat ile 34 saat arasında bilgi iletişim teknolojilerinden bir ya da bir kaçını kullandıklarını belirtmişlerdir. Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanım sıklığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen başka bir çalışmaya kreş ve gündüz bakımevine giden 53 çocuğun 42'sinin ebeveyni katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %26,2'si 1-2 yaş arasında, %40,5'i 2-3 yaş arasında, %23,8'i 3-4 yaş arasında, %9,5'i 4 yaşından sonra teknolojik araçları kullanmaya başlamıştır (Yengil vd., 2019). Annelerin 0-36 aylık bebeklerinde teknolojik araç kullanımına ilişkin görüş ve algılarının ne olduğuna dair gerçekleştirilen başka bir çalışma sonucuna göre annelerin yemek yedirirken ya da çocuklarını sakinleştirmek amacıyla teknolojik araçları kullandıkları ortaya konulmuştur. Anneler teknolojik araçların görüntülü görüşme gibi çeşitli yararları olduğunu belirtse de iki yaşından önce kullanılmaması

gerektiğini düşünmektedirler. Anneler bebeklerinin teknolojik araçlara karşı ilgili olduklarını ve bu araçlardan uzaklaştırılma çalışıldıklarında olumsuz tepkide bulunduklarını belirtmiştir (Işıkoğlu ve Ergenekon, 2021). Bu durum da göstermektedir ki okul öncesi çocuklarda teknolojik araç kullanımı ve teknolojik araca olan ilgileri oldukça fazladır (Yengil vd., 2019).

Dijital teknoloji kullanma yaşının bu kadar düştüğü ve kullanım sürelerinin bu denli fazlaştığı günümüzde çocuklar bu teknolojiyi kullanırken güvenli ortam oluşturulmalıdır. Kardeş (2020) güvenli dijital alet kullanımı için çocuklara sosyal çevre oluşturulması ve dijital aletleri kullanırken içeriğin sıkı denetlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle dijital dünyaya uyum sağlamada çocukların gelişimlerini destekleyerek ve kontrol ederek ilerlemek oldukça önemlidir. Dijital teknolojilerin, çocukların fiziki ve bilişsel açıdan yeteneklerine olumsuz etkilerinin en az olacağı şekliyle kullanılması gerekmektedir (Topçu, 2018). Tüm bunların yanında çocukla kaliteli zaman geçirme noktasında oyun oynama ve çocukla birlikte kitap okumanın da faydalı olacağı düşünülmektedir (Kardeş, 2020).

2.1.1.3. Çocukların kullandığı teknolojik araçlar.

2.1.1.3.1. Televizyon. Televizyon, fikir açısından 1873'te İrlandalı Andrew May tarafından çalışılmış, 1925'te İngiliz Logie Baird'in ilk deneme yayını yapılmıştır. Televizyon yayını olarak ilk kez İngiltere'de 2 kasım 1936'da British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Şirketi) (BBC) başlatmıştır. Türkiye'de ise 30 Ocak 1968'de Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) tarafından yaşamımıza dahil edilmiş ve televizyon yayıncılığının özelleştirilmiş şekli doksanlı yıllardan itibaren başlamıştır (Çakar, 2019; s. 13). Televizyonun hayatımıza girmesi tüm bireyleri etkilemesinin yanında çocukları da oldukça fazla etkisi altına almıştır. Çocukların ilk olarak tanıştığı dijital medya aracı televizyondur (Kaya ve Mutlu-Bayraktar, 2021). Bebekler 3 ile 9 ay arasında ekranla etkileşime başlarken, 12 ay ve sonrasında kendilerine özgü programları izlemeye başlamaktadırlar. Televizyonun renk, sahne ve hareketliliği çocukların uzun süre televizyon karşısında kalmasına neden olurken birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir (Babaoğlu ve Hatun, 2013; İrkin, 2013; Yıldız ve Akyel, 2024). Bebekler televizyondaki renkli, sesli, hareketli görüntüleri görme alanları içinde takip edebilmektedir. Bebeklerin şemaları

kalıcı hale getirebilmeleri için durağan işlevlere ihtiyaçları vardır. Ancak televizyondaki hızlı ve akıcı görüntüler zihinlerinde bir şema oluşturmalarına engel olarak bilişsel gelişimi olumsuz etkilemektedir. Bebeklerin hareketlerine ve seslerine anne baba gibi tepki vermediğinden televizyon önünde geçen zaman agulama, heceleme, konuşma gibi dil gelişimi süreçlerini de olumsuz etkilemektedir (Mutlu, 2019).

Televizyon bilinçsiz kullanımda çocuklarda özellikle beyin gelişimi için oldukça zararlı olmaktadır (Büyükbaykal, 2007), etkin kullanımının ise çocuklara faydalı olacağı düşünülmektedir. Televizyon programlarından bazılarının çocukların sosyal gelişimine katkı sunduğu da bilinmektedir (Önder ve Dağal, 2006).

3-6 yaşları arası çocuklar devamlı olarak yeni sözcükler öğrenerek ana dillerini etkin kullanma becerisi elde etmeye başlarlar. Televizyon veya video izlemek çocuğun dilini kelime dağarcığını geliştirmenin yanında belli başlı bazı bilgiler kazandırması gibi olumlu etkiler sunmaktadır. Okul öncesi dönem çocukların dil gelişimi önemli bir faktör olup çocukların bu dönemde televizyon izleme ile dil gelişimi arasında olumsuz bir ilişkinin varolduğu da aktarılmaktadır. Dil gelişiminin önemli olduğu bu dönemde çocukların kelime hazinesi televizyon izleme oranına göre farklılık göstermektedir (Linebarger & Walker, 2005). Denetimsiz bir şekilde izlenen televizyon veya videolar çocuğun sosyalleşmesinde, kişilerle iletişim kurmasında ve dil gelişiminde çeşitli sorunlar yaşanmasına da sebebiyet verebilmektedir (Kuzu Jafari, 2021). Televizyonun çok izlenmesi çocukların içinde yer aldıkları sosyal çevreyle etkileşimlerinde ve oynadıkları oyunlardaki zihinsel performanslarını etkin bir şekilde kullanamamalarına sebep olmaktadır (Mustafaoğlu vd., 2018).

Birçok araştırma, televizyonların suç işlemede etkili olduğu fikrindedir. Televizyon hem görsel hem işitsel olarak insanları etkisi altına alarak onlara düşünme payı bırakmamaktadır. Bu nedenle beynin tek lobu çalıştığı için zeka gelişimine katkı sağlamamaktadır. Uzun süre ekran karşısına bağlayan televizyon kişileri hareketsiz ve tembel bir duruma getirmektedir. Bu tembellik sağlıklı beslenme duruş bozuklukları obeziteye varan sorunlar oluşturmaktadır (Özkan, 2016).

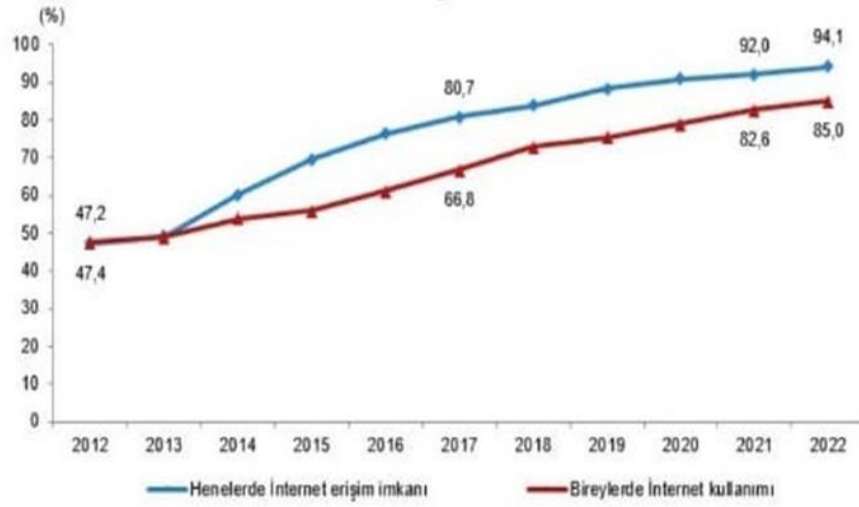
2.1.1.3.2. *Bilgisayar ve internet.* Televizyondan sonra en çok kullanılan teknolojik araç bilgisayar olmuştur. Şimdilerde kullanmış olduğumuz bilgisayar formatına en çok benzeyen şekliyle ilk bilgisayarı 1830 yılında Charles Babbage tasarlamıştır (Şen, 2016). Başarmak ve Yağcı (2020) “kullanıcıdan aldığı verilerle aritmetiksel ve mantıksal işlemler yapabilen, yaptığı işlemlerin sonucunda elde ettiği verileri saklayabilen ve sakladığı bilgileri istenildiğinde kullanıcısına sunabilen elektromekanik bir makine” şeklinde bilgisayarı tanımlamıştır.

Çağımızın kitle iletişim araçları içerisinde en güçlülerinden biri haline gelen bilgisayarların hızla yayılması ve neredeyse her evde bulunması çocukların bilgisayara kolay ulaşımını etkilemektedir (Ulusoy ve Bostancı, 2014). Bilgisayarlar günümüz teknolojisinde internetle birlikte kullanılabilirliğini artırmış teknolojik cihazlar durumuna gelmiştir.

Harvard ve Berkeley Üniversitelerinin işbirliği ile ABD Savunma Bakanlığı, 1958’de İleri Araştırma Projeleri Ajansı’nı (ARPA Advanced Research Project Agency) kurmuştur. ARPA araştırma grubu, İleri Savunma Araştırma Projeleri Ajansı (DARPA- Defence Advanced Research Projects Agency) adıyla bir ağdan verilerin iletilmesini amaçlayan bir proje oluşturmuştur (O'Regan, 2012). Dünya üzerinde 1960’larda, bilgisayar içinde en etkili yere sahip olan internet teknolojisinin altyapısı oluşturulmuştur. Türkiye’de 1993 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi işbirliği ile bağlantı kurularak bu bağlantıya TR-NET adı verilmiştir.

Teknolojide meydana gelen hızlı gelişmelerle günümüzde internet çoğu evde bulunan ve ulaşılabilirliği oldukça yüksek olan bir araç haline gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2022 yılında gerçekleştirilen “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması” verilerine göre hanelerde internet erişim imkanı ve bireylerde internet kullanımının 2012-2022 yılları arasındaki değişimi Şekil 1’de gösterilmektedir.

Hanelerde İnternet erişim imkanı ve bireylerde İnternet kullanımı, 2012-2022

Şekil 1. Hanelerde internet erişim imkanı ve bireylerde internet kullanımı (TÜİK, 2022)

Şekil 1’de de görüldüğü üzere Türkiye’de hanelerde internet erişim imkanı ve bireylerde internet kullanımı araştırması sonuçlarında 2022 yılı verilerine göre hanelerin % 94,1’i evinde internet erişimi olanaklarına sahiptir. İnternet kullanımı 16-74 yaş arasında 2021’de %82,6’yken 2022 yılında %85’e çıkmıştır. Erkeklerin internet kullanım oranı 2022 yılında %89,1 kadınların ise %80,9 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2022). 2023 yılında TÜİK tarafından yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım araştırması verilerine göre ise hanelerdeki internet erişim oranının %95,5 seviyesine yükseldiği ve ayrıca internet kullanan 16-74 yaş arası bireylerin oranının da %87,1’e yükseldiği belirtilmektedir (TÜİK, 2023). Bu durum her geçen yıl Türkiye genelinde hanelerdeki internet erişiminin ve internet kullanan birey sayısında artış meydana geldiğini göstermektedir.

İnternet erişim imkanı kadar internette geçirilen zaman ve bu zaman zarfında internette neler yapıldığı da önem arz etmektedir. Türkiye’de internet kullanıcılarının teknolojik cihazlardan internette geçirdikleri zaman günlük ortalama 7 saat 24 dakikadır. Bu sürenin 4 saat 26 dakikasını cep telefonlarından internete bağlanarak geçiren kullanıcıların internet kullanma nedenlerinde ilk sırada bilgi edinmek yer almaktadır. Kullanıcıların %80,7’sinin bilgi edinmek amaçlı kullandığı internet ülkemizde oldukça önemli bir konumdadır. Bu durumda

internet kullanımının hızı da önemli bir durum teşkil etmektedir bilgiye kolay ulaşım sağlamak adına internet hızı da oldukça önemli olmaktadır. Ülkemizde mobil internet bağlantı hızı ortalama 31.93 MBPS (Saniyede Megabit), sabit internet bağlantı hızı ise 31.86 MBPS'dir. Ülkemizde mobil telefonlar web trafiğinin %84.92'ünü oluşturmaktadır (We Are Social, 2023).

We Are Social'ın (2023) hazırlamış olduğu "Dijital 2023 Türkiye" raporu verilerine göre dünya nüfusu içerisinde internet kullanan birey sayısı 5.16 milyara ve oransal olarak da % 64.4'e ulaşmıştır. Yine aynı raporda Türkiye verilerine bakıldığında internet kullanım sayısının 71.38 milyon kişi ile nüfusun %83.4'ünü oluşturduğu görülmektedir. 85.59 milyon olarak raporlanan Türkiye nüfusu içerisinde 0-12 yaş arası çocukların oranının %20.1 olduğu görülmektedir. Bu durum çocukların da internet kullanımında payının olduğunu göstermektedir.

Günümüzde internet ve bilgisayar özellikle çocuklar ve gençler tarafından oldukça fazla kullanılmaktadır. Bu durum da hem gençlerin hem de çocukların günlük hayatlarını oldukça fazla etkilemektedir (Çakar, 2019). 2021 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), çocuklarda bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. 29 Mart-21 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen bu araştırma 6-15 yaş grubundaki çocuklara uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, internet kullanımı, 6-15 yaş çocuklarda yüzde 82,7 çıkmıştır. Düzenli olarak internet kullanan erkek çocukların oranının yüzde 98,9, kız çocukların oranının ise yüzde 98,4 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2021).

Bilgisayar ve internetin çocuklar üzerindeki etkisine bakıldığında, çocukların çok iyi bilgisayar kulanmasına yardımcı olabilmektedir. Ancak bu durum çocuğun çok zeki olduğunu göstermemektedir aksine bazen çocuğun öğrenme becerisine bile engel teşkil edebilir. Bilişsel, sosyal ve dil gelişiminin önemli olduğu okul öncesi dönemde çocuğun insanlarla bir arada dış dünyayı tanınması, öğrenmeyi kalıcı hale getirmek için resim çizme, boyama yapma faaliyetlerinde bulunması gerekmektedir. Ancak tüm bunların yerine vaktini bilgisayar başında geçirmek çocuklarda zihinsel gelişimi engelleyebilir (Bayrak Çelik, 2020). Okul öncesi dönemde çocuklar internet ve bilgisayarı genel olarak oyun oynama amacıyla kullanılmaktadırlar. Gelişimin en hızlı olduğu bu kritik dönemde çocukların oynadığı bilgisayar oyunları, onların el-göz koordinasyonu, dikkatini verebilme, problem çözme gibi becerilerine katkı sağlamaktadır. Çocuk gündelik hayatta ve

eğitimi sırasında öğrendiği pek çok bilgiyi bilgisayar oyunları ile pekiştirebilmektedir (Kuzu Jafari, 2021). Araştırmalara göre 3-4 yaşındaki çocuklar Youtube, 5 yaşındaki çocuklar ise Whatsapp ve Facebook gibi sosyal ağları kullanabilmektedir. Bu platformları kullanırken en azından başlangıç seviyesinde okuma yazma becerileri olması gerekirken aileler yardım etmeden kullanabilmektedir (Buzzi, 2011). Tucker'ın (2008) araştırmasına göre ise çocukların ekran başında geçirdikleri zamanla aktif yaşantıları azalmıştır. Teknoloji çocuğun bilişim hareketlerini arttırsa da, gerçek hayatta pasifleştirdiği düşünülmektedir.

2.1.1.3.3. Dijital oyunlar. Dijital oyun; oyunu meydana getiren görsel verilerin tablet, bilgisayar, telefon ve televizyon ekranları gibi değişik araçlarla ve farklı platformlarla aktarıldığı oyunlar olarak aktarılmaktadır (Özhan, 2011). Dijital oyunlar görüntü sinyali gönderen bir aygıtla bu sinyallerin algılanmasını sağlayan ekran arayüzü yardımıyla oynanan oyun türleridir. Bu oyunlarda oyunun görüntülandığı monitör, televizyon veya cep telefonu gibi bir ekran ile oyun kolu (joystick), klavye gibi komut tuşlarının yer aldığı birimler bulunmaktadır (Çakar, 2019; s. 15).

Türkiye dijital oyunları 1980'li yıllarda tanımıştır. Renkli televizyonlar, video oynatıcılar gibi benzer aletlerin ülkeye girmesiyle gerçekleşen bu tanışma teknolojinin pahalı olduğu dönemlerdir. Bu yüzden bu teknolojiyi kullanabilen çok az bir kesim olmuştur. 1980'lerde ülkenin siyasi durumu televizyon yayınlarının renksiz ve sadece bir kanaldan belli saatlerde veriliyor olması, eğlence için çok az alternatif olması sebepleriyle dijital oyunlar dikkat çekmiştir (Yılmaz ve Çağıltay, 2005). Ancak "dijital oyun" tabirinin kavramsal olarak ülkemizde 2000'li yıllarda daha fazla kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu kavram bilgisayar, mobil ve konsol oyunlarının hepsini içine alan bir ifadedir. Bu nedenle daha kapsayıcı olduğu söylenebilir (Özhan, 2011).

Dijital teknolojiler çağımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelirken dijital oyunlar da çocukların en çok tercih ettiği ve oyun ihtiyacını karşıladığı oyun türlerinden olmuştur. Dijital teknoloji kullanımının artması ve çocukların teknolojiye kolay ulaşım sağlıyor olmasıyla dışarda oynanan oyunların giderek azalması çocuklar

üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ekran bağımlılığı ve teknolojik araçlarla oynanan oyunların süresinin uzaması, çocukların akranlarıyla iletişim kurma ve oyun oynamalarının azalmasına yol açarak tek başına oynanan oyunların artmasına neden olmuştur (Mustafaoğlu vd., 2018). Yılmaz ve Arslan (2024) okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ve sosyal duygusal iyi olma düzeyleriyle dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Rize ilindeki 324 okul öncesi dönem çocuğundan oluşan çalışma grubunun yer aldığı araştırmanın sonucuna göre çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arttıkça dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca gelişen teknoloji çocuklarda dijital oyun oynama yaşını ve oyun tercihlerini de etkilemiştir. Üstündağ (2019)'ın araştırmasına göre çocuklar 4 yaşından itibaren bilgisayar ve bilgisayar oyunlarını hayatlarına dahil etmektedir. Çalışma sonucuna göre çocukların dijital oyunları tablet ya da akıllı telefonlardan çok erken yaşlarda başlayıp sık sık oynadıkları görülmüştür. Işıkoğlu Erdoğan (2019) çalışmasında çocukların yaş ve cinsiyetlerinin oyun tercihlerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Dijital oyunların bu denli yaygınlaşmış olmasına karşın çocuğun gelişiminde yetersiz kalması geleneksel oyunlardan da kopulmaması gerektiğini düşündürmektedir (Gjelaj, Buza, Shatri & Zabeli; 2020). Öner (2020) çalışmasında okul öncesi öğretmenleri birçok gelişim alanında dijital oyunlara oranla geleneksel oyunların çocukları daha iyi desteklediğini belirtmiştir. Ayrıca çocukların her iki oyun türü arasındaki tercihlerini incelemek amaçlı gerçekleştirilen bir başka çalışmada da, çocukların dijital veya geleneksel oyunları dengeli tercih ettikleri görülmüştür. Erkek çocukların dijital oyunlara ilgilerinin olduğu tespit edilirken keşfetme, problem çözme gibi bilişsel öğelerin ve sembol kullanma gibi hayali öğelerin her iki oyun çeşidinde de gözlemlendiği belirlenmiştir (Işıkoğlu, Bayraktaroğlu ve Ayekin Dülger; 2021). Günümüzde dijital oyunların tamamen kaldırılamayacağını fakat geleneksel oyunlarla ve faydalı içeriklerin yer aldığı dijital oyunlarla çocukların gelişiminin daha iyi destekleneceği düşünülmektedir.

2.1.1.3.4. Akıllı telefonlar. Akıllı telefonlar piyasaya sürüldüğü 2007 yılından beri insanlar tarafından vazgeçilmez bir iletişim aracına dönüşmüştür (Çakar, 2019; s. 16). Akıllı telefonların hızla yayılması kullanım sıklığını da oldukça fazla arttırmıştır.

Kullanım sıklığının yanında bu yaygınlaşma akıllı telefon kullanım yaşını da fazlasıyla etkilemiştir. Nitekim TÜİK tarafından 2021 yılında çocukların bilişim teknolojileri kullanımlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 6-15 yaş arası çocuklarda akıllı telefon kullanım oranının %64,4 olduğu belirtilmiştir. Bu oran cinsiyete göre değerlendirildiğinde kız çocuklarının %63'ü erkek çocuklarının ise %65,7'si akıllı telefon kullanmaktadır. Akıllı telefon kullanma oranı yaşa göre değerlendirildiğinde, 6-10 yaş arasında bu oran %53,9 iken 11-15 yaş arasında % 75 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2021).

Günümüzde akıllı telefonlar oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Öyle ki We Are Social (2023) verilerine göre Türkiye'de 16-64 yaş arası internet kullanıcıları içerisinde akıllı telefon kullanım oranı % 97.6 olduğu raporlanmıştır. Bu durum göstermektedir ki akıllı telefonlar insanların yaşamında vazgeçilmezler arasına girmiştir. Bir arada olduklarında bile akıllı telefonlarıyla vakit geçirmeyi tercih eden kişilerin birbirleriyle iletişim ve etkileşimi oldukça azalmıştır. Bu durum aile ortamında bile bireyleri birbirinden uzaklaştırarak iletişim problemleri oluşmasına sebep olmaktadır. Akıllı telefonlar o kadar hayatımıza girmiştir ki yanında akıllı telefonu olmadığında büyük endişe duyan bireyler bulunmaktadır. Bu durumlar ele alındığında gençlerin ve çocukların yaygın akıllı telefon kullanımı beklenen bir sonuç olmaktadır (Urfa, 2020). Yapılan bir araştırma sonucuna göre evlerde en çok kullanılan ve çocukların kullanmaktan en çok keyif aldığı teknolojik araç akıllı telefon olmuştur. Akıllı telefonlarla en çok zaman geçiren çocukların ise, açık havada ailece yapılan aktiviteler, ailece hikaye okuma gibi etkinlikleri en az yapan ebeveynlerin çocukları olduğu görülmüştür (Kanak ve Özyazıcı, 2018).

Çocuklar akıllı telefonla zaman geçirirken gerçekle bağını kopararak sanal dünyaya girmektedir. Sokaklarda oyun oynamanın cazip geldiği geçmiş zaman çocuklarına göre günümüz çocuklarının daha çok evde teknolojik cihazlardan akıllı telefonlarla, tabletlerle ve bu cihazlarda yer alan dijital oyunlarla vakit geçirmeyi tercih ettiği görülmektedir (Kaya, 2013). Bu durum da pek çok yönden olumlu veya olumsuz etkiler meydana getirmektedir.

Akıllı telefonlar günümüzde artan iletişim kalitesi, bilgi ve fikirlerin paylaşımı, ticari imkanlar gibi birçok olumlu etkiler meydana getirmiştir. İnsanların hızlı iletişim kurmasını sağlarken bir yandan da bilgiye kolay ulaşım imkanıyla oldukça cazip olmuştur. Ayrıca internet üzerinden akıllı telefonlar yardımıyla tek dokunuşa

gerçekleştirebilen alışverişler de ticari olanakları arttırmıştır. Bunun yanında olumsuz yanları da bulunan akıllı telefonlar sağlığı, sosyal ilişkileri bozmasının yanında pornografi, şiddet, bilgi kirliliği, siber zorbalık ve dolandırıcılık gibi birçok olumsuz durumla karşılaşmaya da zemin hazırlamıştır (Akt. Özbay, 2023).

2.1.1.3.5. Tablet bilgisayar. 2010 yılında Apple firmasının iPad tablet modelini çıkarmasıyla tabletler yaygınlaşmaya başlamıştır. 1 yıl bile geçmeden 15 milyon adet satılan iPad ile tablet kullanımı oldukça fazla yaygınlaşmıştır (Jobs, 2010). 2021 yılında tablet kullananların sayısı 1,28 milyar kişi (dünya nüfusunun %16,2'si) olarak belirlenmiştir. Bu rakam tablet kullanımının 2013 yılından bu zamana kadar %93,93 oranında arttığını göstermektedir. Tablet kullananları genellikle 25-44 yaşları arasındaki bireyler oluşturmaktadır (%45,8) ve bu bireylerin %49,2'si erkeklerden oluşurken %50,8'ini ise kadınlar meydana getirmektedir (“100'den Fazla Tablet İstatistiği: Demografi, Pazar Payı ve Satışlar”, 2023).

Okul öncesi dönemdeki çocukların çoğunlukla internet bağlantılı tablet bilgisayarları kullandıkları görülmektedir. Tabletler sayesinde çocuklar internetten yararlanarak resim çizmekte, video izlemekte, ödevlerini yapmakta ve oyun oynamaktadır. Bunun yanı sıra dijital ortamda farklı çevrimiçi etkinlikleri gerçekleştirerek sosyalleşme imkânı bulabilmektedir (Uçar, 2023).

Yapılan bir araştırma sonucuna göre, çocukların tablet bilgisayarlara ilgili ve meraklı oldukları görülmüştür. Çocuklar tablet bilgisayarlar yardımıyla geneklesel resimlere göre daha ayrıntılı, yaratıcı ve renkli resimler yapmaktadırlar. Ayrıca tabletteki çizim alanını daha verimli kullandıkları görülmüştür (Ergüleç ve Kiremit, 2019).

2.1.1.4. Teknolojik araç kullanımının avantajları. Günümüzde çocuklar ve yetişkinler açısından düşünüldüğünde teknolojik araçların kullanımı hayatın vazgeçilmezleri arasında yerini almış durumdadır. Bu araçlar çocuklar açısından değerlendirildiğinde onların eğitim ve öğretim hayatında ve gelişimlerinde birçok fayda ve olumlu etki oluşturmaktadır (Çakar, 2019; Kılınç, 2015). Hayatımızın önemli bir parçası konumuna gelen ve eğitim öğretimde de etkili bir araç konumundaki teknolojik araçların ve internetin, özellikle çocuklar için kullanımında denetim ve

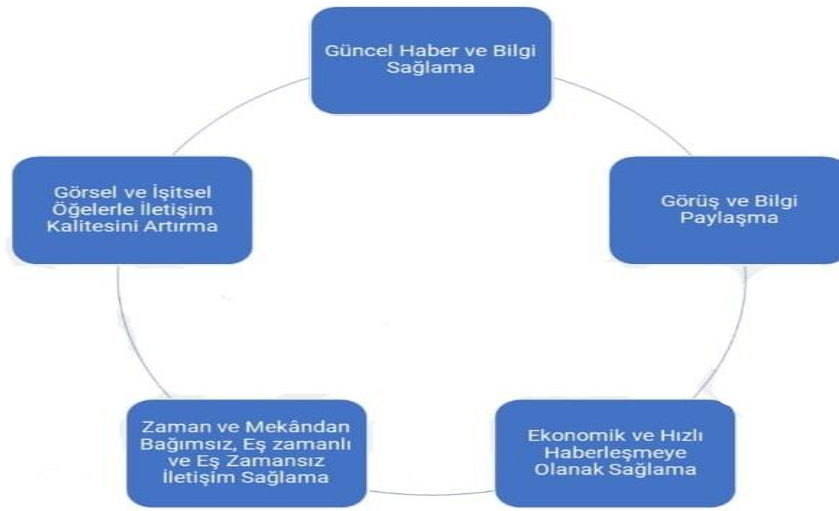
kısıtlamalarla olumlu etkilerinin olacağı belirtilmektedir (Akt. Uçar, 2023; Fidan ve Seferoğlu, 2020). Okul öncesi dönemde kullanılan teknolojik araçlarla öğrenme-öğretme süreçleri daha zevkli, daha etkin, motive edici ve yaratıcı hale dönüştürülebilmektedir (Kılınç, 2015, s. 9). 60-72 ay arası 38 çocukla gerçekleştirilen deneysel bir çalışmada dijital araçların öğrenmeyi kolaylaştırıcı, akılda kalıcı ve ilgi çekici duruma getirdiği görülmüştür (Özçelik, Akay ve Çakır, 2023). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihazlarla ilişki içinde olmasıyla öğrenmenin geliştirilmesi, harf bilgisinin arttırılması, dikkat sorununun azaltılması gibi olumlu etkilerinin olabileceği belirtilmiştir (Barr et al., 2008; Pagani et al., 2013; Tan, Xu et al., 2013).

Baydar, Kağıtçıbaşı, Küntay ve Gökşen (2008) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel beceri ve hazır bulunuşluk düzeylerinde, televizyon programlarının önemli olduğu görülmüştür. AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı)'nın 5 yaş grubunda yer alan çocuklar için hazırladığı 'Benimle Oynar Mısın' programının haftada en az üç kez olmak kaydıyla izlenmesinin, okula hazır bulunuşluğa ve bilişsel beceriler içindeki temel düzeyde aritmetik becerilere olumlu etkilerde bulunduğu belirtilmiştir. Bu bilişsel becerilerin gelişiminin çocukların beyinlerindeki güçlü nöral bağlantıların artışının en fazla olduğu ve beyin yapısının en esnek olduğu yaş dönemine denk gelmesiyle keşfederek, kalıcı öğrenmeler sağlanabilmekte ve var olan beceriler daha da güçlendirilebilmektedir (Blanchard & Moore, 2010; Özçelik, Üney, Doğru, Yılmaz; 2024).

Okul öncesi dönemde kullanılan teknolojik araçlar çocukların dilsel ve sosyal becerilerinin gelişiminde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Dil becerilerini geliştirerek çocukların kendini ifade etmesini sağlayabildiği bir süreci oluşturan teknoloji ile öğrenme şekli okul öncesi eğitimde oldukça etkili görülmektedir (Kılınç, 2015, s. 9). Linebarger ve Walker (2005) yaptıkları bir araştırmada özellikle dikkat çekici karakterlere sahip çizgi filmleri seyreden okul öncesi dönem çocuklarının diğer çocuklara oranla dil becerisinin geliştiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca iyi bir yazılımla çocuklar kendi içinde varolan yeteneklerini keşfedebilir ve geleneksel yöntemlerle kullanılan materyallerin sağladığı imkanlardan daha iyi bir şekilde ihtiyaçlarına cevap bulabilirler (Özcan, 2018). Okul öncesi çocukların sosyal-duygusal öğrenme davranışlarının incelendiği bir çalışmada, dijital

öyküleme etkinliklerinin olumlu etkiler oluşturduğu görülmüştür. 48-60 aylık toplam 55 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada elde edilen verilere göre dijital öykülemenin, çocukların sosyal-duygusal öğrenmelerinde önemli katkılar oluşturduğu sonucu elde edilmiştir (Gözen ve Cırık, 2017). Teknoloji kullanımının bir çok alanda çocuklara avantaj sağladığı görülmektedir.

Teknolojik araçların kullanımının artmasına neden olan en büyük unsurlardan biri olan internet kullanımının da bazı faydalarının olduğu ileri sürülmektedir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu [BTK] (2022) internetin faydalarını beş başlıkta sıralamaktadır. Bu başlıklar Şekil 2’deki gibidir.

Şekil 2. İnternetin faydaları (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2022)

1. Güncel Haber ve Bilgi Sağlama: İnternet anlık iletilerle güncel bilgilerin sürekli olarak aktarılabilmesini sağlamaktadır.
2. Görüş ve Bilgi Paylaşma: İnternet tüm bireylerin yenilikçi fikir ve görüşlerini bilgilerini paylaşma imkanı sağlamaktadır. Bu nedenle üretici bireyler bu kitle iletişim aracıyla çift yönlü katılım sağlamaktadır.
3. Ekonomik ve Hızlı Haberleşmeye Olanak Sağlama: Hızlı maliyeti düşük veya ücretsiz haberleşme imkanı sağlamasıyla da internet oldukça faydalıdır.
4. Zaman ve Mekândan Bağımsız, Eş Zamanlı ve Eş Zamansız İletişim Sağlama: İnsanlar arası interaktif iletişim imkanı sunan internet sayesinde sadece ikili değil

çoklu iletişim de hızlı ve kolay bir şekilde sağlanabilmektedir. Bu durum sosyal yaşantılarda değişikliklerle neden olmuştur.

5. Görsel ve İşitsel Öğelerle İletişim Kalitesini Artırma: Karşılıklı ses ve görüntü elde etme olanağıyla internet sayesinde sosyal ilişkiler, eğitim, gerçekleştirilen alışverişler gibi yaşamın bir çok alanında değişiklikler meydana gelmiştir (BTK, 2022).

2.1.1.5. Teknolojik araç kullanımının dezavantajları. Okul öncesi dönem çocuk gelişimini üst düzeye çıkarmaya yönelik teknolojik alet kullanımını savunanların yanında çocuklar tarafından teknolojinin yanlış kullanılacağına yönelik endişeler de mevcuttur (Çakar, 2019). Nitekim teknolojik araçların okul öncesi dönem çocukları için oldukça olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ekran karşısında uzun süre ve yakın mesafe vakit geçirildiğinde özellikle küçük yaştaki çocukların göz sağlığının, iskelet yapısının olumsuz etkileeneceği belirtilmiştir. Hatta bu teknolojik araçların duruş bozuklukları meydana getirdiği belirtilmektedir (Şen, 2013). Razak Özdiñler vd. (2019) çocuklarda teknolojik araçların kullanımının sıklığı ve süresini ve bu araçların kullanımının vücut farkındalığı ve postür duruşu nasıl etkilediğini araştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında 83 sağlıklı çocukla çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre çocuklarda, ilk sırada tablet olmak üzere teknolojik araçların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Çocukların postür duruşlarına masaüstü bilgisayar kullanımının etki ettiği de çıkarılan sonuçlar arasındadır. Ayrıca aileler teknolojik araçların çocuklarının sosyalleşmesini etkileyeceğini düşünerek endişelenmektedirler (Kılınç, 2015, s. 11). Yapılan bir başka araştırmada oku öncesi dönem çocuklarının ekran süresinin ilerleyen yıllarda daha fazla dikkat eksikliğine neden olduğu sonucuna varılmıştır (Almeida et al., 2023).

Bilinçsiz olarak kullanılan bilgisayarın çocukların gelişimini olumsuz etkileceği, bu nedenle çocukların 6 yaşına kadar bilgisayar ile etkileşimde bulunmamasının gerekliliği savunulmaktadır (Healy, 1999). Çocukların teknolojiyi uzun süre kullanmalarının artmış olması onların farklı disiplinlerdeki gelişimleriyle alakalı, çocuk sağlığı ile ilgili olan birçok kişiyi endişelendirmektedir. Çocuk sağlığıyla ilgili birçok grup, çocukların ekran ulaşımalarının kısıtlı olmasını veya tamamen

ekrandan uzaklaştırılmasının gerekliliğini savunmaktadır. Uzmanların bir grubuysa bu kısıtlamaları ve kuralları eleştirmektedirler (Arslan, 2022; s. 11).

Çocukların teknolojik araçları ve interneti fazla kullanmaları pek çok sorunun meydana gelmesine neden olabilmektedir. Pagani, Fitzpatrick, Barnett ve Dubow (2010) toplum değerlendirilerek yaptıkları araştırmalarında, erken çocuklukta kontrol edilmeden ve yoğun bir şekilde teknolojik araç kullanmanın çocuklarda bilişsel, sosyal, duygusal ve motor alanlarda gecikmeler ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Teknolojik araçlarla geçirilen süre zarfında çocuklar pasif alıcı durumundadırlar. Bu nedenle fiziki aktiviteye ihtiyaç duyulan oyunlar yerine daha bireysel oyunlara yönelirler ve bu yüzden daha çok oturur, uzanır ya da çömelerek farklı beden duruşları gösterebilirler (Harris ve Straker, 2000; Toran, Ulusoy, Aydın, Deveci, ve Akbulut, 2016). Kızıldaş ve Ertör (2018), uzun süre cep telefonu ekranına bakan çocukların rutin hayata döndükleri zamanda bile sabit kalarak fazla hareketlilik göstermediklerini belirtmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen başka bir çalışmaya göre teknolojik araçların uygun olmayan şekilde kullanımı sonucunda hem akademik başarısızlık hem de görme bozukluğu, obezite ve uyku problemleri gibi sağlık risklerini beraberinde getirdiği tespit edilmiştir (Öztürk Eyimaya, Uğur, Sezer ve Tezel; 2020). Dikkat süreleri çok kısa olan okul öncesi dönem çocukları hızlı geçişler, yüksek sesler ve animasyonlar bulunan televizyon ve bilgisayar ekranı gibi ekranlara dikkatlerini verirler. Ancak bu hızlı geçişler çocukların algı sistemini etkilemekte ve dikkat sürekliliği kazanmalarını zorlaştırmaktadır (Topbaş, 2022; s. 18-19).

Okul öncesi dönemde sağlık sorunlarının teknoloji kullanımının artmasına bağlı olarak artmış olmasından dolayı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar teknolojik araçların kullanımına yönelik uyarıda bulunarak önlemler almışlardır. Dünya Sağlık Örgütü okul öncesi çocukların teknolojik araç kullanımlarının artmasından dolayı obezite ve fiziksel aktivitede azalma gibi olumsuzlukları önlemek amacıyla çocukların ekran süreleri, fiziksel aktivite ve uyku düzenlerinin ne şekilde olması gerektiğiyle alakalı ebeveynlere ve bu konuyla alakadar olan kurumlara öneri amaçlı bir kitap yayınlamıştır (World Health Organization [WHO], 2019). Ayrıca teknolojik cihazları çok fazla kullanmaya bağlı ekran

karşısında geçirilen sürenin artması çocuklarda uyku problemlerine sebep olabilir. Teknolojik araçların kullanımının fazla olmasından dolayı psikofizyolojik etkilerin artması veya parlak ışık maruziyetinden kaynaklı uyku kalitesi bozulabilmektedir (Topbaş, 2022). 1-96 ay arası çocuğu bulunan 128 ebeveynin katıldığı bir araştırmada çocukların yatak odalarında en sık yer alan teknolojik aracın televizyon olduğu görülmüştür. En çok 1-48 ay arası çocuklar uyumadan önce teknolojik cihazların etkisi altında kalmaktadırlar. Çocukların ekrana ne kadar maruz kalırlarsa uyku sürelerinin de o kadar çok etkilendiği çalışma sonuçlarından elde edilmiştir (Yasacı ve Mustafaoğlu, 2020). Mustafaoğlu ve Yasacı (2018)'nın dijital oyunun çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığına olan olumsuz etkileri araştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada 7-15 yaş arası çocuğu olan gönüllü 139 ebeveynle çalışılmıştır. Dijital oyun oynamanın çocuklarda, depresyon, agresif tutum ve anksiyete gibi ruhsal ve kas-iskelet sistemi problemleri ve uyku kalitesinde bozulma, ağrı ve kızarıklık, gözlerde kuruluk gibi fiziksel sağlık sorunlarına sebebiyet verdiği görülmüştür.

Sırakaya ve Seferoğlu (2018) fazla internet ve teknolojik araç kullanılmasının sonucunda çocuklarda oluşabilecek olumsuz durumları Şekil 3'teki şemayla göstermişlerdir:

Şekil 3. Çocuklarda teknolojik araçların aşırı kullanımına bağlı görülen sorunlar (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018).

Şekil 3'te görüldüğü üzere çocuklarda çok fazla teknolojik araç kullanımında görülen problemler incelendiğinde çocukların çevrim içi riskler, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, yeme bozukluğu-obezite, okul hayatında ve sosyal ilişkilerde problemler, uyku bozukluklarıyla karşılaşacağı düşünülmektedir. Çocuğun teknolojik araçtan ayrılamaması sonucu yemek öğünlerini atlaması ve buna bağlı olarak yemek yemesinin düzensizleşmesi, uzun süre hareketsiz kalmaya bağlı olarak obezite gibi beslenme sorunları ortaya çıkabilmektedir. Çocukta görmede sorunlar, eklem yerlerinin ağrması gibi fiziki problemler de oluşabilmektedir.

Çocuğun teknolojik araç kullanmayı bırakamaması sonucu gece geç uyuma, sabah uyanamama gibi sorunlar yaşanabilmekte; düzensiz uyku sonucu gelişimde sorunlar meydana gelebilmektedir. Dijital araçlara bağımlılık sonucu bırakmak istese de bırakamama ve aile baskısı çocukta gerginlik, saldırganlık, aileye karşı suçluluk hissi gibi psikolojik olumsuzlukların oluşmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca dijital araçların aşırı kullanımı sonucu akademik yönden okul başarısındaki düşme ve okula devamsızlık yapılması durumları da görülmektedir (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018).

Okul öncesi dönemde çocuklarda soyut algılama becerisinin gelişmemiş olması sebebiyle çocuklar dijital araçlarda yer alan izledikleri görsellerin hayal ya da gerçeklik boyutunu ayırt edememektedir. Bu dönemdeki çocuklar için her şey somut algılanmaktadır. Televiyonda izledikleri çizgi film kahramanlarının hayal ürünü olduğunu ayırt edememeleri nedeniyle bazen gördükleri sahnelerdeki çizgi film kahramanlarını gerçekmiş gibi algılayarak taklit edebilmektedirler (Artan ve Bayhan, 2014; Aydın, 2015; Kuzu Jafari, 2021). Teknolojik araçların okul öncesi dönem çocukları açısından aşırı kullanımı, kullanılan çok faydalı bir ilacın olası yan etkileri şeklinde ifade edilebilir. Bu yan etkilerin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu konuların en önemlileri sağlık ve güvenlik konularıdır. Çocukların güvenliği amacıyla; onların uygun olmayan şiddet, hoş olmayan sözler cinsel içerikler gibi farklı içeriklere maruziyetlerinin önüne geçmek, çocuk mahremiyeti oldukça önemlidir (Özcan, 2018). Tüm bu durumlar teknolojik araçların ve teknolojik gelişmelerin çocukları nasıl etkisi altına aldığını göstermektedir. Bu noktada akla McLuhan tarafından ortaya konulmuş kavram ve kuramlar gelmektedir.

2.1.1.6. Marshall McLuhan'ın kuram ve kavramları. Günümüz dünyasında teknoloji ve insan etkileşimini ortaya koymak amacıyla literatüre bir çok kavram kazandıran McLuhan'ın teknolojik araçların günümüz insanının haberleşme ağını oldukça daraltarak kolay iletişim kurabildiklerini belirtmek için kullandığı kavramlardan biri de “küresel köy” kavramıdır (McLuhan, 2001). Küresel köy kavramıyla anlatılmak istenen dünyanın teknolojik gelişmeler sayesinde birbirine çok yakın hale geldiği ve her bireyin rahatlıkla dünyadaki gelişmelerden haberdar olabildiğidir. Bu durum teknolojik araçlar içerisinde bulunan internet ile sağlanmakta ve günümüzde çocukların internet ortamında varolan tüm bilgi ve içeriklerden hem olumlu hem olumsuz yönlerden etkilenmelerine neden olmaktadır.

McLuhan (1994) ayrıca teknolojik bir mecra olarak medyayı sıcak medya ve soğuk medya olarak ikiye ayırarak adlandırmıştır. Sıcak medya, sadece bir duyuyla etkileşim kurulabilen araçları ifade ederken, soğuk medya ise birden fazla duyuyla etkileşim içinde olan iletişim araçları olarak açıklanmaktadır. Ancak günümüz dünyasında gelişen teknoloji ve teknolojik araçların nitelikleri bu ayrımı farklılaştırmaktadır. Özellikle bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasını ve kullanımının artmasını sağlayan internet McLuhan'ın sıcak ve soğuk medya kavramları arasına dahil edilememektedir (Çelik Varol ve Varol, 2019).

McLuhan'ın “Tetrad” kavramında ise teknolojinin etkilerinin analizinin sezgisel bir bakış açısı gerektirdiği üzerinde durmaktadır. Bunun için gerekli olan kavramların geliştirme, ters çevirme, geri alma ve eskime olduğu belirtilmektedir. Bu kavramlarla teknolojinin bireyin ufkunu açarak onu geliştiren, teknolojik olarak ortaya çıkan yeniliklerin tersine dönebilme olasılığını ifade eden, sınırlı duyu ve beceriye sahip olan bireyin becerilerini geliştirmesinin de sınırlı olabileceğini ifade eden ve eski teknolojinin içeriği değiştikçe daha güncel yeni teknolojilerin varolduğu aktarılmaktadır. Bu dört kavramın birbiriyle oluşturduğu bütün sayesinde insan teknolojiyi algılama ve düşünce boyutları şekillenmektedir (Çelik Varol ve Varol, 2019). Tüm bu durumlar teknolojinin nasıl takip edilmesi gerektiğini, teknolojik araçların çocuklar tarafından kullanımının nasıl olması gerektiğini ve nasıl fayda sağlanacağını bilinmesini önemli kılmaktadır. Bu noktada özellikle okul öncesi dönemde bilinçli bir şekilde teknoloji kullanımının öğrenilmesi için ebeveynlere fazlasıyla görev düşmektedir.

2.1.2. Ebeveyn, ebeveyn öz yeterliliği ve dijital çağda ebeveyn.

Yaşamın ilk yılları çocukların çok yönlü gelişiminde önemli yıllar olarak bilinmektedir. Bu dönemde çocukların eğitiminde şüphesiz en önemli unsurlardan biri de ailedir. Çocuğun kişiliğinin geliştiği etkileşimli bir ortam olan aile, ilk öğrenmelerin gerçekleştiği ve birey olarak çocuğu topluma kazandıran en önemli yapıdır. Aile içinde en etkin bireyleri ise çocuğun ebeveynleri oluşturmaktadır (Kılınç, 2015, s. 11).

Ebeveyn tanım olarak, evli olan, daha önce hiç evlilik yapmamış ya da evlenip boşanmış biyolojik anne baba veya evlat edinerek çocuk yetiştiren anne ve babalara söylenmektedir (Luster & Okagaki, 2006). Bir başka tanımda ise çocuğun dış dünyayla birlikte şekillenmesine yardımcı olan aile kurumu ve bu kurum içerisinde en büyük etkiye sahip olan ebeveynler, çocuğun bedensel ve ruhsal açıdan gelişmesinde ve çocuğun kendini tehlikelere karşı korunmasında gerekli tutum ve davranışları kazandırmadan sorumlu anne ve babadır (Cömert ve Güleç, 2004; Manap, 2020; Yaman, 2018).

Ebeveynler eğitim ve gelişimin en önemli yardımcılarıdır. Bu aşamada ebeveynlerin en büyük sorumluluğu okul öncesi dönemdedir (Kılınç, 2015, s. 12). Ebeveynler özellikle okul öncesi dönemde çocuklarının gelişiminde birçok role sahip olmakla birlikte bu rolleri kuşaklara ve kültürlere göre de değişiklik göstermektedir. Çocuğa ebeveynleri tarafından verilen ilgi, sevgi ve bakım ihtiyaçları çocuğun sağlıklı bir birey olmasına katkı sağlamaktadır. Çocuğuna küçük yaşlardan itibaren güvenli bir ortam ile güven duygusunu aşılayan ve gelişimini destekleyen ebeveynler ilerde kendine yeten sorumluluk sahibi bireyler yetiştirebilmektedirler (Kuzu Jafari, 2021). Günümüzde teknolojinin gelişmesi bu güven ortamının sağlanmasında olumlu veya olumsuz oldukça fazla etkiye sahiptir. Bu nedenle okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocuk üzerindeki sorumluluklarıyla birlikte sağlamaları gereken güven ortamı teknolojinin hızlı bir şekilde gelişim göstermesiyle daha da fazla artış meydana getirmektedir (Gögebakan, 2011). Bu noktada hem anne hem de baba birlikte çocuklarının teknoloji kullanım alışkanlıklarından sorumludur. Her iki ebeveyn fikir birliğiyle çocuklarına en üst seviyede destek olmalıdırlar. Yapılan bir araştırma sonucuna göre annelerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin yaş, yaşanılan yer ve teknoloji kullanım

sıklığına göre değişiklik gösterdiği öğrenim durumu, çocuk sayısı ve gelir düzeyine göre ise değişmediği görülmüştür. Babaların ise sadece yaşadıkları yere göre teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin değiştiği görülmüştür (Oğuz ve Kutluca, 2020)

Ebeveynler hem kendileri hem de çocuklarının gelişimi ve ayrıca çağımızın getirdiği teknolojiye kendileriyle birlikte çocuklarının uyum sağlayabilmeleri için öz yeterlilikleri güçlü bireyler olmalıdırlar. Öz yeterlilik; bireyin karşılaşabileceği güçlüklerle nasıl baş edebileceğine yönelik kendine duyduğu inanç, kendisi hakkındaki düşüncesidir (Senemoğlu, 2015). Ebeveynler açısından düşünüldüğünde öz yeterliliği yüksek ebeveynler, çocuklarıyla veya kendileriyle ilgili karşılaştıkları bir zorlukla nasıl baş edebileceklerini bir durumu nasıl yönetebileceklerini ve çocuklarını nasıl yönlendirebileceklerini bilirler. Bu durum dijital teknolojinin oldukça fazla geliştiği günümüzde ebeveynlerin çocuklarını ve kendilerini bu ortamlara uyumlu hale getirebilmesinde de etkilidir.

Çocuklar doğar doğmaz televizyon, bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi birçok teknolojik uyarana karşı karşıya kalmaktadır. Yaşamın bir parçası haline gelen bu cihazlara kolay erişim çocukları oldukça fazla etkisi altına almış durumdadır. Akıllı telefonlarda, bilgisayarlarda ve televizyonda yer alan ve oyun amaçlı kullanılan bir çok uygulama çocukların bu cihazlara karşı ilgisini ve kontrolsüz kullanımını arttırmaktadır (Kılınç, 2015, s. 13).

Çocukların ekran kullanımlarıyla ebeveyn rehberliği ve ebeveynlerin bu konudaki eğitimi birbiriyle ilişki içerisinde. Nitekim Yuniarni ve Surjaningrum (2023) okul öncesi dönem çocuklarda mobil cihazların kullanım miktarında anne babanın teknolojiye ilişkin tercih ve inanışlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynler kendileri istenmeyen alışkanlıkları ekran kullanımında gösteriyorlarsa, çocuklarına rehberlikleri de sorunlu olacaktır (Hwang, Choi, Yum & Jeong, 2017). Ebeveynlerin çocuklarının yanında zaman geçirirken ya da çocuklarıyla oyun oynarken teknolojik araçlarla ilgilenmesi sonucu 'dikkati dağılmış ebeveynlik' kavramı ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn duyarlılığı özellikle okul öncesi dönemde anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olmasında oldukça önemlidir. Ebeveyn duyarlılığı ebeveynlerin çocuklarından aldıkları mesajları doğru algılayarak yerinde ve ölçüsünde cevaplandırma becerisidir. Çocuğa zamanında,

tutarlı ve olumlu tepkiler vermek ebeveyn duyarlılığı açısından oldukça önemlidir (Braune-Krickau, Schneebeli, Pehlke-Milde, Gemperle, Koch & Wyl; 2021). Bu nedenle teknoloji kullanımının nasıl olduğu noktasında çocuklar kadar ebeveynlerin de alışkanlıkları oldukça önemli durumdadır. Brito, Francisco, Dias ve Chaudron (2017) araştırmalarında çocuklarından ekran kullanımıyla ilgili talepleri bulunan 0-8 yaş grubunda çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımında daha bilinçli davranarak dijital medya araçlarını çocuklarıyla birlikte kullandıklarını belirtmiştir. Güngör, Gülay Ogelman, Erten Sarıkaya ve Körükçü (2020)'nün gerçekleştirdikleri çalışmada araştırmaya katılan çocukların çoğunun evinde akıllı telefon, taşınabilir bilgisayar, tablet bilgisayar; katılımcıların tamamındaysa televizyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların anne ve babalarının büyük çoğunluğunun bu teknolojik cihazları kullanmalarına izin verdiği ve çocukların bu cihazları tek başlarına kullandıkları tespit edilmiştir. Darga (2021) 5-6 yaş çocukların evde oynadıkları dijital oyunların ve ebeveynlerin davranışlarının neler olduğunun belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, 52 ebeveynle çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuklar tablet, telefon ve bilgisayarı oyun ve video amaçlı kullanmışlardır. Günlük en çok 2 saate kadar bu araçlarla zaman geçirdikleri görülmüştür. Ebeveynler, çocukları bu teknolojik araçları kullanırken çoğunlukla ev işleriyle ilgilenmekte ve belirledikleri zaman dilimine göre çocuklarına dijital araçları kullandırmaktadırlar.

Okul öncesi dönem çocuklarının eğlence ve oyun oynama amaçlarıyla kullandıkları teknolojik araçların birçok alanda kullanılabilmesi ebeveynlerde bu araçların zararlı olabileceği algısını oluşturmaktadır. Bu durum ebeveynlere çocukları için etkin ve doğru teknoloji kullanımında daha fazla sorumluluk yüklemektedir (Kılınç, 2015). Bu sorumluluklardan biri de gerçek yaşamda olduğu gibi dijital ortamda da ebeveynlerin tehlikelerden haberdar olması ve çocukları için önlem alabilmesidir. Kontrol sağlama noktasında yeterli gelişim seviyesine ulaşmamış çocuklarda, ebeveynlerin çocuklarının teknolojik araç kullanımını sınırlandırması ve denetlemesi gerekmektedir. Ebeveynler çocuklarıyla beraber internet kullanımına dahil olmalı bazı içerikler konusunda bilgi sahibi olarak çocuklarını yönlendirmelidirler (Akbulut, 2013). Dolayısıyla dijital çağda ebeveynlerin çocuklarına teknolojiyi tanıtmak ve sunmanın yanında doğru kullanımı, riskleri göstererek korumayı ve denetimi sağlamayı da öğretmelerinin gerekliliği ortaya

çıkıştır (Yaman, 2018). Ayrıca ebeveynler çocuklarının teknolojik araç kullanımına gösterdikleri dikkati kendi kullanımlarında da göstermelidirler. Ebeveynlerin çok sık kullandıkları teknolojik araçlar dikkatlerinin dağılmasına ve çocuklarına göstermiş oldukları ilgi ve duyarlılığın azalmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu durum çocuklarıyla çatışma yaşamaları durumunu arttırmaktadır (Kildare & Middlemiss, 2017). Ayrıca günümüzde aileler çocuklarıyla ilgilenmek yerine onların fotoğraflarını internet ortamında paylaşmakla uğraşmakta ve bu durum sonucunda çocuklarını ihmal etmektedirler (Durmuş ve Övür, 2021). Bu noktada çağımızın getirisi olan ve günümüz ebeveynlerinde varolması gereken bir özellik olarak dijital ebeveynlik devreye girmektedir.

2.1.2.1. Dijital ebeveynlik. Dijital çağda ebeveynin görevi çocuğa teknolojiyi tanıtarak kolayca teknolojiye ulaşmasını sağlamak değildir. Dijital ortamların olanaklarından yararlanan gençler ve çocuklar aynı zamanda bu ortamların çeşitli riskleriyle de karşı karşıya kalmaktadırlar. Ebeveynlere düşen görev çocuklarını dijital ortamların risklerine karşı koruma ve bilgilendirmedir ki bu durum da dijital ebeveynlik kavramını ortaya çıkarmaktadır (Şahin Konaş, 2021). Manap ve Durmuş (2020) dijital ebeveynliği, çocuklarının sorunlu dijital teknoloji kullanımını bilen, çocuklarını dijital medya kullanımında denetleyen ve olumlu yönde örnek olabilen ebeveynlik rolü olarak tanımlamıştır. Ebeveynler bir yandan çocuklarının çağa ayak uydurmasını sağlamak adına teknolojik araçları kullanmalarına fırsat verirken, bir yandan da çocukların bu araçları en doğru şekilde kullanması için rehberlik etmek durumundadırlar (Özbay, 2023). Ancak çoğu ebeveynin, dijital ebeveynlik rollerinin bilincinde olmadıkları görülmektedir. Gerçek yaşamda çocuklarını gelebilecek her türlü tehlikeden koruma eğiliminde olan ebeveynler dijital ortamlarda da aynı şekilde çocuklarını koruma ve gözetme rolünde olmalıdırlar (Kay, 2022). Çocuklarının teknoloji kullanımında kontrolü sağlamayan ebeveynler aile içi iletişim problemlerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamaktadırlar. Güngör'ün (2014) gerçekleştirdiği çalışmaya göre ailede çocukların ve ebeveynlerin kontrolsüz teknoloji kullanmaları çocuğun teknolojiyi bir ebeveyn olarak görmesine neden olmaktadır. Bu durum sonucunda çocuğun hem bedensel hem de ruhsal sağlığında bozulmalar meydana

gelmektedir (Şahin Konaş, 2021). Çevik ve Çelikkaleli (2010) yapmış oldukları çalışmada ilgi ve kontrol eksikliği gösteren ebeveynlerin çocuklarının gerekli kontrolü sağlayan demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarına oranla daha çok teknoloji kullanımı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu ebeveynlerin çocuklarının teknolojiye olan bağımlılığının da daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarını teknolojiden uzaklaştırmaları bu çağda pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle ebeveynlerin, dijital ebeveynlik rolünü benimsemeleri gereklilik göstermektedir (Manap, 2020). Dijital ebeveynlik kavramı; dijital dönemin ihtiyaçları doğrultusunda, temel düzeyde dijital araçları kullanabilme, dijital olanakların farkında olarak ve çocuğunu bu ortamın risklerine karşı koruyarak, gerçek hayattaki gibi sanal ortamlarda da kişilik haklarına saygıyı çocuğuna öğretebilen ve teknolojik gelişmelere karşı kendini yetiştirebilen ebeveynleri ifade etmektedir (Yaman, 2018, s. 5).

Alanyazında dijital ebeveynlik; rolleri açısından dijital arabuluculuk, dijital etik, kontrol-denetim, dijital okuryazarlık, yenilikçilik ve farkında olma olarak sınıflandırılmıştır.

2.1.2.2. Dijital ebeveynlik rolleri.

2.1.2.2.1. Dijital arabuluculuk. Ebeveynler her açıdan çocuklarına model teşkil eden bir konumda yer almaları sebebiyle dijital ortamlarda çocuklarını belli başlı risk unsurlarından korumak adına köprü konumunda yer alması gerekmektedir. Bu durum arabuluculuk kavramını ortaya çıkarmaktadır. Tehlikelerden habersiz olan çocuklar için dijital ilişkilere düzen veren ve yol gösterici konumunda yer alan ebeveynlerin üstlenmesi gereken rollerden biri de “dijital arabuluculuk” rolüdür (Akdere, 2022; Türkel, 2021). Dijital arabuluculuk rolünü üstlenen ebeveyn hem çocuklarının beklenti ve ihtiyaçlarını bilmekten hem de sürekli yenilenen dijital dünyanın teknik bilgilerini araştırarak bu alana hakim olmaktan sorumludur. Çünkü iki şey arasında yapılan arabuluculukta her iki taraf hakkında da bilgiye sahip olmak gerekmektedir. Ardından ebeveynlerin çocuklarının nasıl davranıp nasıl davranmamaları konusunda açık bilgiler vererek onları yönlendirmesi gerekmektedir (Akdere, 2022). Ayrıca ebeveynler her yaş grubu için farklı dijital arabuluculuk stratejileri geliştirmelidirler. Çünkü her yaş grubunun beklentileri ve yeterlilikleri farklıdır. Bu nedenle dijital

ortamları kullanma şekilleri ve gerekçeleri de farklı olacaktır. Yalçın ve Duran (2017), ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını kısıtlaması sonucu çocuklarda olumsuz tepkiler oluşmasına neden olacağını belirtmişlerdir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan ebeveynler çocukları üzerinde kontrol sağlamada sorunlar yaşamaktadırlar. Bundan dolayı ebeveynlerin doğru zamanda doğru stratejiler belirleyip dijital olanakları kullanarak ortaya çıkan durumu kontrol altına alması önemli olmaktadır.

Ebeveynlerin ve çocukların internetin riskleri ve fırsatları hakkındaki bilgi ve kanaatlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada, 20 çocuk ve 20 ebeveyn ile yüz yüze görüşmeyle veri toplanmıştır. Çalışma sonuçları ebeveynlerin ve çocuklar internetin fırsatlarından çok risklerine odaklandıklarını riskler ve fırsatlar hakkında bilgilerinin yetersiz olduğunu ve ebeveynlerin en yaygın olarak kısıtlayıcı arabuluculuk stratejisini seçtiklerini göstermiştir (Özsoy ve Atılğan, 2018).

Yapılan bir araştırmada Avrupa'daki ebeveynler, çocuklarının dijital teknoloji kullanmalarında aracılık etmenin onlara baskı hissettirdiğini belirtmiştir. Ebeveynlerin arabuluculukla ilgili stratejilerinin, çocukların desteklenmeleri ve yönlendirilmeleri için önemli olduğu, ama kuralları katı bir şekilde koymanın veya erişim kısıtlılığı oluşturmaının da çocukları daha fazla savunmasız duruma düşürebileceği belirtilmiştir. Dijital teknolojilerin kötü olmadığı, dijital yetkinliklerin sağlam bir şekilde geliştirilmesinin güvenlik açıklarını da azaltabileceği belirtilmiştir (Kapella, Schmidt & Vogl; 2022).

2.1.2.2.2. Dijital etik. Bireylerin yaşamında her alanda etik kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Dijitalleşmeyle etik kavramı internet ortamına da taşınmıştır. Dijital ortamda da geçerli olan etik kavramının bilincinde olmayan bireyler çevrimiçi ortamlarda kendilerini etik kurallara uymak zorunda değilmiş gibi özgür hissetmektedirler (Bayrak, 2017). Bu nedenle dijital etik kavramı önemli hale gelmektedir. Normal ortamlarda tanınmayan kişilerin cebinden parası, elinden eşyası alınamaz veya kişisel alanlarına müdahale edilemez. Dijital ortamlarda da bu şekilde kurallar olması gerekmektedir. Dijital etik bu nedenle ortaya çıkmış bir kavramdır.

Dijital etik kavramı tanımlanacak olursa, dijital içeriklerde yapılması gereken davranışların standardına uygun şekilde gerçekleştirilmesini içermektedir (Yaman, 2018, s. 18). Bir başka tanımda ise dijital etik kavramı, etik kavramının yeni medya

teknolojilerinin sanal dünyaya yapılandırılmış şekli olarak belirtilmektedir (Bayrak, 2017). Bilişim teknolojilerini kullanırken uymanın gerekli olduğu kurallar bütününü ifade eden dijital etik (Akt. Pekiyecek, 2022) ebeveynler için de oldukça önemli bir kavramdır. Günümüz teknolojilerini kullanırken her alanda çocuklarına örnek olması gereken dijital ebeveynler çevrimiçi ortamlarda öncelikle kendi dijital etik davranışlarına dikkat etmelidirler. Çünkü çocuklar her beceride olduğu gibi sosyal becerilerde de ebeveynlerini örnek almaktadırlar. Ebeveynlerini takip eden çocuklar ebeveynlerinin uyduğu sosyal kurallara riayet etme noktasında daha dikkatli davranmaktadırlar. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarına rol model olmak için çevrimiçi ortamlarda dijital etik davranışlarına dikkat etmesi daha önemli olmaktadır (Turhal, 2023).

Dijital dünyada çocuklarını koruyan ve denetleyen ebeveynler dijital araçları ve interneti nasıl kullanması gerektiği konusunda çocuklarına açıklayıcı olmalıdırlar. Ebeveynler, hayatımızı kolaylaştıran bu teknolojilerin bize sunduğu kolaylıkların yanında sınırlarının da olduğunu ve bu sınırların dijital etik kavramı çerçevesinde değerlendirilmesinin yerinde olacağını çocuklarına aktarmalıdırlar (Akdere, 2022).

2.1.2.2.3. Kontrol-denetim. Çağımızda dijitalleşmenin getirdiği bir durum olarak teknolojik bir dünyaya doğan çocuklar akıllı cihazlarla çevrimiçi ortamlarla fazlasıyla iç içe yaşamaktadır. Ebeveynler hem kendilerinin bu çevrimiçi ortamlarda nasıl davranmaları gerektiği konusunda endişeler yaşarken bir yandan da çocuklarını bu ortamların risklerine karşı korumak amacıyla kontrol ve denetim rolünü benimsemektedirler (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011).

Ebeveynler her açıdan daha tecrübeli olmalarından dolayı çocuklarını dış dünyaya karşı koruma ve denetleme içgüdüleri içerisinde bulunduklarıdır. Günlük hayatta tanımadıkları kişilerle konuşmamaları, kendilerine ve çevresinde tanıdığı kişilere ait bilgileri vermemeleri gerektiğini söyledikleri gibi dijital ortamlarda da bu şekilde davranmaları konusunda onları yönlendirmelidirler (Akt. Akdere, 2022). Ancak çevrimiçi risklerden koruma amacıyla çevrimiçi imkanlardan çocukların yararlanmasının önüne geçilmemelidir (Çelen vd., 2011). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihazları kullanımı ve ailelerin bu cihazların kullanımını

sınırlandırmada uyguladığı yöntemleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmaya göre ebeveynler çocuklarıyla birlikte teknolojik araçlarla zaman geçirirken kullandıkları uygulamanın çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmasına, şiddet, argo içermemesine ve uzun süreli kullanmamaya dikkat etmektedirler. Ayrıca ebeveynlerin büyük bir kısmının çocuklarının kullandıkları internet sitelerini ve oynadıkları oyunları takip ettiği görülmüştür. Aynı çalışma aile bireyleri ve öğretmenlerin çocukları zararlı teknoloji kullanımına karşı koruma noktasında kontrol ve denetim sağlamada en önemli kişiler olarak düşünüldüğünü belirtmektedir (Zehir, Zehir, Ağgöl-Yalçın ve Yalçın; 2019).

Aytaş ve Kaplan (2017) ebeveynlerin çevrimiçi ortamlar konusunda bilgilerinin yetersizliğine dikkat çekmektedir. Çocuklardan önce ebeveynlerin kendilerini geliştirip yeni teknolojiye uyum sağlamalarının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Ebeveynler çocuklarının çevrimiçi ortamları kullanmaları halinde bazı hususlara dikkat etmek durumundadırlar. İnternet sitelerinde çocuklarının fotoğrafları paylaşılmamalıdır. Yapılan bir araştırma ebeveynlerin %68'inin dijital ortamlarda çocuklarının fotoğraflarını paylaştıklarını ancak güvenlikten endişe duyduklarını ortaya koymuştur (Altun, 2019). İnternet aracılığıyla tanışılmış biriyle yüz yüze görüşmenin sakıncalı olabileceği, bilmediği kişilerin gönderdiği e-postalarda bulunan bağlantı linklerine tıklanmaması gerektiği çocuklara anlatılmıdır. Çevrimiçi mecralardaki herkese güvenilmemesi gerektiği ve bu ortamlarda varolan tüm bilgilerin doğru olmayacağı çocuklara aktarılmalıdır. Çocukların çevrimiçi ortamlardaki arkadaşlarının kimler olduğu hakkında bilgi edinmek ve bu kişileri öğrenmek önemlidir (Magid, 2003). Tan (2015) ebeveynlerin, çocuklarını çevrimiçi ortamlardan kısıtlamak yerine daha özgür bırakarak kendilerini ifade edebilmelerini sağlamanın doğru olacağını belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte eleştirel bir bakış açısıyla çevrimiçi ortamları değerlendirme amaçlı konuşmalar yapmalarının yararlı olacağını aktarmıştır. Ebeveynler bu kontrol ve denetim rolünü üstlenirken her durumda çocuklarını dijital ortamın bütün risklerine karşı koruyamayabilirler. Buna karşın oluşabilecek risklere karşı önlem almak ve dijital kontrol sağlamak bu riskleri en aza indirme noktasında etkili olabilmektedir (Akdere, 2022). Alan yazın incelendiğinde dijital ebeveynin kontrol rolünün özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Aile bireylerinin hepsinin de koyulan kurallara eşit şekilde uyması

- Çocuğu çevrimiçi etkinliklere katılımda yalnız bırakmama
- Kullanılan yazılımların güvenli olmasına özen gösterme
- Çocukların zararlı içeriklere ulaşımını engelleyerek bunun sebebini onlara anlatma
- Çocuğu rahatsız eden veya güvensiz hissettiren çevrimiçi ortamlarla ilgili rahatlıkla konuşabileceği güvenli bir aile ortamı sağlama
- Dijital ortamların kullanımının problemlili düzeylere ulaşmaması için ne zaman ve ne kadar kullanılacağına yönelik sınırlar getirme ve bu sınırlara hep birlikte uyma
- Çevrimiçi ortamlar ve akıllı cihazların kullanımıyla ilgili çocukla birlikte kurallar belirleme (Akt. Akdere, 2022; Akt. Şahin Konaş, 2021 ve Akt. Turhal, 2023).

2.1.2.2.4. *Dijital okuryazarlık.* Çağımızda okuryazarlık kavramı genişlemiş ve teknolojinin gelişmesiyle dijital okuryazarlık kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır (Aytaş ve Kaplan, 2017). Dijital okuryazarlık kavramı, bireyin teknolojiyi nasıl ve ne zaman kullanacağı konusunda yeterli donanıma sahip olabildiğini ifade etmektedir. Bir başka tanımda dijital okuryazarlık, farklı teknolojileri kullanma becerisiyle doğru olan bilgiye ulaşabilme, bilgiyi üretebilme ve paylaşabilme, farklı durumlarda bilgiyi kullanabilme becerisidir (Hamutoğlu, Canan Güngören, Kaya Uyanık ve Gür Erdoğan; 2017). Ayrıca dijital okuryazarlık; dijital ortamlarla ilgili temel konuları bilmeyi, çevrimiçi olanakların farkında olmayı, çevrimiçi ve uzaktan eğitimleri içine alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital okuryazarlık, gerçek hayattaki kavramları bilgisayar ve internet aracılığıyla kullanabilme ve değerlendirebilme yetisidir. Farklı kaynaklardan edinilmiş bilgilere teknolojik olarak bilgisayar aracılığıyla ulaşan bireyler; psikomotor, bilişsel, duyuşsal gibi tüm gelişim alanlarıyla birlikte algılayarak problem çözme, analitik ve eleştirel düşünme gibi çeşitli yöntemlerle harmanlamasıyla dijital okuryazarlık özelliği göstermektedirler (Eshet-Alkalai, 2004; Yaman, 2018, s. 20). Ayrıca, dijital mecralardan edinilmiş olan bilgilerin günlük hayata aktarılması da dijital okuryazarlıkla alakalıdır (Akt. Turhal, 2023).

Günümüzde dijital okuryazarlık her bireyin edinmesinin gerekli görüldüğü bir kavramdır. Teknolojiyi doğru ve güvenli şekilde kullanarak dijital çağda dünyaya gelmiş çocuklarına örnek olması gereken ebeveynlere oldukça fazla sorumluluk

düşmektedir (Şahin Konaş, 2021). Bu bağlamda dijital okuryazarlık ebeveynin örnek olabilmesinde oldukça önemli yere sahip olan bir kavram haline gelmiştir. Hague ve Payton'a (2010) göre dijital okuryazarlık birbiriyle kesişen sekiz bileşenden oluşmaktadır. Dijital okuryazarlık, bireylere teknolojinin zorluklarına karşı dikkat ederek teknolojik fırsatların zenginliğinden faydalanma becerisi vermektedir. Ayrıca dijital okuryazar olan kişiler dijital teknolojileri ne amaçla ve ne zaman kullanılacağını farkında olarak hareket etmektedirler. Hague ve Payton (2010) dijital okuryazarlık bileşenleri Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Dijital okuryazarlık bileşenleri (Hague ve Payton, 2010)

Hague ve Payton (2010) dijital okuryazarlık bileşenleri şemasında, dijital okuryazar olmak için sadece dijital dünyayı anlayabilmenin ve aktif olmanın ötesinde bir de dijital medyayı meydana getirmek gerektiğini betirir. Dijital okuryazarlık hem üretkenliği desteklemekte hem de üretkenlikten destek almaktadır. Başka bir ifadeyle dijital okuryazarlık birbiriyle ilişki kurmayla toplumsal anlam kazanan bir süreçtir. Dijital okuryazar birey bilgiyi sadece almanın ötesinde analiz ederek şekil verendir. Eleştirel düşünme yeteneğine sahip olması gereken dijital okuryazar bireylerin teknoloji kullanımlarını sorgulamaları ve bilinçli seçimler yaparak güvenliklerini arttırmaları önemlidir (Kayış, 2022).

Park'a (2013) göre dijital okuryazarlık üç faktörden oluşmaktadır. Bunlar; yaygın kurumsal uygulamaların farkındalığı, internetin teknik açı ile bilinirliği ile gizlilik politikalarının bilinirliği olarak ifade edilmiştir. Park'ın yaptığı çalışmada dijital

okuryazarlığın önemi özellikle bilinçli bir şekilde öğrenilen ve uygulanan gizlilik politikalarında ortaya çıkmaktadır.

2.1.2.2.5. Yenilikçilik. Yenilik, hem birey hem de toplum tarafından yeni algılanan herşeyi içine almaktadır. Yeniliklere açık olmak bireyin yenilikçilik düzeyini oluşturur. Bireysel yenilikçilik, bireylerin yeni düşünceleri denemesi risk alması benimsemesini ifade belirtmektedir (Şahin Konaş, 2021; s. 21). Çağımızda dijitalleşmeyle birlikte yeniliklerin tüm alanlarda etkili olduğu görülmektedir. Bu çağdaki bireyden; bilgiye ulaşip paylaşarak problem çözebilme kapasitesine sahip olması beklenmektedir. Çocukların bu becerilere sahip olması öncelikle ebeveynlerin modelliğiyle mümkün görünmektedir (Özgür, 2013). Bu nedenle ebeveynlerin değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurmaları ve yeniliklere açık olmalarının gerekliliğinden söz edilebilir. Dijital ebeveynler, çocuklarını dijital dünyanın tehlikelerinden koruyarak sınırlar koymalı ve aynı zamanda çocuklarına dijital teknolojilerin yeniliklerinin farkında olmaları noktasında iyi birer model olmalıdırlar (Akt. Kay, 2022).

2.1.2.2.6. Farkında olma. Çağımızda değişen ve gelişen teknolojiler her alana etki ettiği gibi aile içi kültürlerde de izler bırakmaktadır. Aileler her türlü ev aktivitelerinde değişik şekilleriyle teknolojiyi kullanır hale gelmişlerdir. Ev aktivitelerinde kullanılan tablet, bilgisayar ve akıllı telefonlar neredeyse merkez aktivitelerin araçları haline gelmiştir. Tablet, bilgisayar ve akıllı telefon gibi teknolojik araçların kullanımının çocuklar için yararlı olduğu kadar riskler taşıdığı da ortadadır. Teknolojik cihazlarla aşırı zaman harcama ve bu cihazları farklı duruş pozisyonlarında kullanma çocuklarda gelişimsel sorunlar, obezite, uyku sorunları, kas-iskelet sistemi problemleri gibi bir çok sağlık sorunu oluşturabilmektedir. Ebeveynler çocuklarının teknolojik cihazları kaç saat kullandığını ve neleri izlediğini gözlemleyerek kontrol altında tutmalı, çocuklarını fiziki aktivite, sağlıklı beslenme, kaliteli uyku olan sosyal çevre etkinliklerine yönlendirmelidirler (Mustafaoğlu vd., 2018). Ebeveynler çocukları yanlarında değilken kimlerle arkadaşlık edip ne gibi ortamlarda bulunduğunu kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar. Aynı durum çevrimiçi platformlarda da geçerli olmalıdır. Ebeveynlerin çevrimiçi ortamlarda çocuklarının

kimlerle konuştuğunu ya da ne gibi durumlara maruz kaldığını kontrol ederek bu ortamların zararlı olabileceğinin de farkında olarak çocuklarını yönlendirmeleri gerekmektedir (Akdere, 2022). Tüm bu riskleri barındıran dijital teknolojiler ebeveynlerin görevlerini arttırmıştır. Ebeveynler dijital teknolojilerin kullanımında risklerin ve fırsatların farkında olarak çocuklarına model olmalıdırlar (Şahin Konaş, 2021). Çevrimiçi risk taşıyan bir çok unsur vardır. Çevrim içi riskleri Şekil 5’te gösterilmiştir (De Moore et al., 2008; Akt. Sırakaya ve Seferoğlu, 2018):

Şekil 5. Çevrimiçi riskler (De Moore et al., 2008; Akt. Sırakaya ve Seferoğlu, 2018)

Şeki 5’te görüldüğü üzere çevrimiçi riskler üç grupta sıralanmaktadır.

İçerik riskleri, “cinsel, ırkçı, nefret uyandıran metin ve görselleri kapsayan kışkırtıcı içerik ve çocuğun doğru olduğunu düşündüğü yönlendirici bilgiler olan yanlış bilgi” olarak iki gruba ayrılmaktadır. Çevrimiçi iletişimde ortaya çıkan riskler cinsel taciz, siber zorbalık ve gizlilik risklerinden meydana gelmektedir. İletişim risklerinin bir diğeri ise çevrimdışı risklerdir. İnternet ortamında tanışılan kişilerle yazışma ve görüntülü konuşma sonrası buluşarak yüz yüze konuşmanın gerçekleşmesiyle ortaya çıkabilecek riskleri kapsamaktadır. Ticari riskler ise çevrimiçi ortamda çocukların tıkladıkları ticari sitelerin yanlış yönlendirmeleri sonucu kişisel bilgi ve gizli sırların ticari amaç doğrultusunda kullanılmasını kapsamaktadır (Akt. Sırakaya ve Seferoğlu, 2018).

Dijital risklere maruz kalmanın yıllar için çocuklarda birçok değişime neden olduğu bilinmektedir. Bu durumla ilgili yapılan bir çalışmanın son verilerine göre dijital riskler; çevrimiçi ortamlarda uzun zaman vakit geçiren çocuklarda anne, baba, kardeşler, okul ve arkadaşları ile oluşturdıkları ilişkilerinde meydana gelen bozulmalar, çevrimiçi ortamlarda zararlı arkadaşlıklar, çevrimiçi olamamaktan kaynaklı çocuklarda eksiklik hissi ve dijital ortamlarda amaçsızca ve boş vakit geçirmek için çevrimiçi olma olarak belirtilmektedir (Aslan, 2016).

Ebeveynlerin tüm bu dijital ortam risklerinin farkında olarak çocuklarını yönlendirmeye çalışmaları ve bu tür durumlarla karşılaştıklarında çocuklarını ve kendilerini nasıl koruyabilecekleri ve ne gibi tedbirler alabilecekleriyle ilgili bilgi sahibi olmaları dijital ebeveynliğin farkında olma rolünün gereklerindendir. 3-8 yaş arası çocuğu bulunan 523 ebeveynle yapılan bir araştırma ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyleri arttıkça çocuklarını çevrimiçi risklerden koruma düzeylerinin de arttığını göstermiştir (Akkaya, Tan, Kapıdere ve Şahin; 2021).

Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı (2013) ebeveynlerin yüksek farkındalığa sahip olması için; çevrimiçi alanlardaki yanlışlıkların, riskli durumların, bağımlılığın, tehlike oluşturabileceği düşünülen durumların farkında olmaları ve çocuğunun dijital cihazları kullanırken ne yaptığını ayırt edebilmelerinin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle dijital ebeveynlik farkındalığı, çocukların teknolojik araçları kullanım becerilerine fayda sağlarken risklere karşı korunmalarına da yardımcı olmaktadır.

2.1.2.3. Olumsuz model oluşturan davranışlar. Çocuklar belli bir yaşa kadar edindiği birçok bilgiyi, ailede öğrenmektedir. Çocukların sosyalleşmelerinde ilk deneyimlerini ailede yaşadığı bilinmektedir. Bu süreçte çocuklar için ebeveynler birincil kaynak durumundadır (Arslan, 2022). Bu nedenle ebeveynlerin çocukları için olumlu rol model olmaları sorumlulukları arasındadır. Bu durum dijital araç kullanımında da olumlu veya olumsuz sergilemiş oldukları davranışlar için de geçerli olmaktadır (Manap, 2020). Çocukların ebeveynlerini model alarak gösterdikleri davranışlar mobil kabalık ve dijital bağımlılık olarak ele alınabilir (Arslan, 2022).

2.1.2.4. Phubbing (mobil kabalık). Akıllı telefonların kullanım yaygınlığı bilgisayar kullanımından kaynaklanan sorunlara ek yeni boyutlar meydana getirmiştir. Bilgisayar özelliklerinin bir çoğunu içinde barındıran akıllı telefonlar gerçek yaşamda yeni ve farklı birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden biri de “phubbing” olarak adlandırılmaktadır. “Phone” (telefon) ve “snubbing” (yok saymak) kelimelerinin birleşimiyle türetilmiş “Phubbing” davranışı Türkçe'ye "sosyotelizm" şeklinde çevrilmiştir. Mobil kabalık olarak da ifade edilen bu davranış, kişinin içinde yer aldığı ortamdan uzaklaşarak, dijital teknoloji araçlarıyla vakit geçirmesi ve bulunduğu iletişim ortamına ilgi alaka göstermemesi olarak ifade edilmektedir (Karadağ vd., 2015, 2016).

Ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim güçlü olması gerekmektedir. Ebeveyniyle iletişime geçmek isteyen çocuğun karşısında cep telefonu, tablet veya bilgisayar gibi teknolojik araçlarla ilgilenen bir ebeveyn çocuğuna karşı iletişimi kapatmış olur. Bu durum çocukta değersizlik, dikkate alınmama ve kendini ifade edememe gibi durumlara sebebiyet verebilir. Ayrıca ebeveynin çocuğunun yanında başka bir bireye mobil kabalık göstermesi de çocuğuna olumsuz bir model olmaya ve çocuğun sosyal öğrenmelerinin de olumsuz olmasına sebebiyet verebilir (Manap, 2020; s. 29-30).

2.1.2.4.1. Dijital bağımlılık. Bağımlılık genel anlamda bir nesne, durum veya kişiye karşı duyulan karşı konulamaz istek, arzu; başkalarınca engel olunamayan yönelim veya başka bir uyarının güdümünde olma olarak aktarılabilmektedir (Yüksel, 2017; s. 42). Günümüzde teknolojinin gelişmesi insanların teknolojiye kolay erişimi ve birçok alanda teknolojinin kullanılması sonucunda teknoloji kullanmaya yönelik istek artmıştır. Bu isteğin artması ve aşırı dijitalleşmeye bağlı olarak dijital bağımlılık ortaya çıkmıştır. Dijital bağımlılık, bireylerin her yerde dijital medya araçlarını kullanabilmeleri sonucunda ortaya çıkan bağımlılık ve buna bağlı yaşadıkları davranışsal bozukluklar olarak ifade edilmektedir (Yang & Tung, 2007; s. 80).

Teknoloji çağı olarak isimlendirilen 21. yy'da teknolojik araçların bu denli hızlı gelişimi, yaygın kullanımı ve kitle iletişim araçlarının teknolojik cihazlarla bütünleşmesi beraberinde teknolojik araçlara karşı oluşan bağımlılığı meydana getirmiştir (Kanter, 2020). Gelişen teknolojiyle beraber internet kullanımındaki artış cep telefonu bilgisayar, tablet gibi teknolojik araçların kullanımını da arttırmıştır ve

yaygınlaştırmıştır (Arslan, 2022; s. 24-28). Bu nedenle daha fazla artış göstermiş olan dijital bağımlılık günümüzde televizyon bağımlılığı, internet bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı, bilgisayar, tablet ve dijital oyun bağımlılığı gibi türleri içine almaktadır. Araştırmalar her geçen yıl teknolojik araç kullanımının arttığını ve buna bağlı olarak dijital bağımlılığın da artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Doğan ve Göker (2012) yaptıkları araştırmada, çocukların yarıya yakınının günde 1 saat ve daha az, %90'dan fazlasının ise 3 saat ve daha az televizyon izlediğini ortaya koymuştur. Arlı (2021) çalışmasında ilkokul öğrencilerinin son dönemde tablet ve telefon kullanımının televizyon izleme sürelerini azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Razak Özdiñler vd. (2019) tarafından teknoloji bağımlılığının çocuklarla olan ilişkisiyle ilgili gerçekleştirilen çalışma göstermiştir ki çocuklarda ortalama 9,39 yıl olarak belirlenen teknolojik araçları kullanım yaşı ile araştırmaya katılan bireylerin en az bir adet teknolojik aracı kullandığıdır. Bu araçlar için tabletlerin %77,10 oranıyla en fazla kullanım sıklığına sahip olduğu ardından sırasıyla cep telefonunun %55,4, masaüstü bilgisayarın %42,1 notebookun ise %28,9 olduğu belirlenmiştir. Türkiye’de tabletler kullanılma oranı olarak %15 olarak görülse de küçük yaş grubundaki çocuklarda oranların daha farklı olduğu görülmektedir.

Aksal’a (2011) göre, ebeveynlerin bilinçsizce kullandığı teknolojik cihazlar hem kendilerinde hem de çocuklarındaki dijital bağımlılığı arttırmaktadır. Gökel (2020) çalışmasında çocuklarda meydana gelen teknoloji bağımlılığı üzerinde ebeveynlerinin oldukça fazla etkili olduğunu ortaya koymuştur. Okul öncesi dönem çocuklarına dijital teknolojiler kullanılırken doğru model olmak ve çocuklarla birlikte kullanım sürelerine ve içeriğe dikkat etmek oldukça önemlidir (Yıldırım, 2021). Teknolojinin etkin kullanılması insanlara birçok fayda sağlamaktadır. Bu nedenle hiç teknoloji kullanmamak yerine doğru şekilde teknoloji kullanmak bağımlılığı önlemede önemlidir. Çocukların teknoloji kullanırken iradelerini kaybetmeden verimli teknoloji kullanımları için ebeveynlerin, çocuklarını doğru yönlendirmesi ve onlara etkin teknoloji kullanımında yardımcı olması bağımlılığı kontrol etmeleri için önemlidir (Karabulut ve Gökler, 2023).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar. Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili yurt içinde yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1.1. Dijital ebeveynlikle ilgili araştırmalar. Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında, ebeveynlerle çocuklarının internet kullanımlarıyla internet kullanımında karşı karşıya kaldıkları riskler ve internet yaşantısıyla ilgili farkındalıkları belirlemeye çalışmışlardır. Türkiye’den 1018 çocuk ve ebeveyne ve Avrupa’da 23 ülkeden 23.000 kişiyle görüşmeler yapılmıştır. Çocukların büyük bir oranının internet kullanımında yetkinliğinin olmadığı, çevrimiçi bir çok riskle karşılaştıkları sonucu elde edilmiştir.

Güngör (2015) anasınıfına giden çocuklarla gerçekleştirdiği ve çocukların televizyon izleme alışkanlıklarıyla ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını nicel olarak tasarlamıştır. Çocukların televizyon izleme saatleri, izledikleri programlar, tercih nedenleri, anne ve babalarının tutumları ve izlenen programların gündelik yaşamdaki beklentileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre çocuğun gelişim özellikleriyle televizyon izleme alışkanlığının doğru orantılı olmasının aile davranış ve tutumunun belirlenmesi yönünden yararlı olacağı düşünülmektedir.

Özgür (2016), çalışmasında ebeveynlik stili ile internet kullanımı ilişkisini ve çocuklar ile ebeveynlere olan etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda internet kullanımı ebeveynlik stillerinde çocuklardaki yaş ile ebeveynlerdeki eğitim düzeyi arttıkça otoriter stilden toleranslıya doğru bir eğilim olduğu gözlenmiştir.

İnan Kaya vd. (2018) ebeveynlerin dijital risklerle önlemler konusunda kendilerini ne kadar yeterli gördüklerine ilişkin algıları ve dijital medya kullanımında çocuklarına aracılık ederken bilgi sahibi olmak istedikleri boyutların araştırılması amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 38’i anne 41’i baba olmak kaydıyla 79 ebeveyn çalışmaya katılmıştır. Çalışmada kapalı ve açık uçlu soruların yer aldığı bir anketten yararlanılmıştır. Araştırma hem nitel hem de nicel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin riskler konusunda bilgi sahibi

oldukları, dijital ebeveynlik ve dijital medya konularında ise bilgi edinmek istedikleri belirtilmiştir.

Özsoy ve Atılgan (2018) araştırmalarında ebeveynlerle ve çocuklarının internet riskleri ve fırsatlarıyla ilgili bilgi ve tutumlarını incelemişlerdir. Bayburt, Erzurum ve Erzincan illerinde yaşayan 0-8 yaş arası 20 çocuk ve 20 ebeveynle yüz yüze görüşme tekniğiyle ayrıntılı bilgi toplanmıştır. Araştırmada hem ebeveynlerin hem de çocukların internetin sadece risklerine odaklanarak hem fırsatları hem de riskleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

Yalçın ve Erden (2018) okul öncesi dönem çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarını inceledikleri araştırmalarında anaokuluna devam eden çocuklar ve 30 anneyle çalışmışlardır. Çalışma sonuçları akıllı cihazların kullanımının çocuklarda, paylaşma, empati ve kardeş sevgisini arttırarak iletişim becerilerini de geliştirdiğini göstermiştir. Buna karşın katılımcıların birçoğu çocuklarda yalnızlaşma, şiddet içeren davranışlar, konuşma bozukluğu, küfür ve cinsel içerikli sorular gibi olumsuz durumların meydana geldiğini belirtmiştir.

Yaman (2018) yaptığı araştırmada, Türkiye’deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliliğine yönelik algısıyla alakalı bazı göstergeler oluşturarak ebeveynlik rolü, ailede bulunan çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ve internet kullanımı gibi farklı değişkenlere yönelik olarak incelemiştir. Araştırmada tarama modeliyle Türkiye’de 26 il yer alan katılımcılarla çalışılmıştır. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik algı düzeylerinin, çocuk sayısı ve yaşla ilişkisi incelendiğinde küçük ve negatif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmüştür.

Yaman vd. (2019) gerçekleştirdikleri çalışmada; dijital güvenlik, dijital okuryazarlık ve dijital iletişim başlıklı üç faktörlü 38 maddelik dijital ebeveynlik öz yeterlilik ölçeği geliştirmişlerdir. Geliştirilen bu ölçek cinsiyet, meslek, eğitim, gelir ve internet kullanım durumuna göre incelenerek bulgular ortaya koyulmuştur. Dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyi meslek, gelir, cinsiyet, eğitim ve internet kullanım durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tosun ve Mihci (2020) Türkiye’nin Edirne ilinde okul öncesi çocuğu bulunan 231 ebeveynle gerçekleştirdikleri çalışmalarında ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutumlarını incelemişlerdir. Araştırma sonuçları ebeveynlerin büyük çoğunluğunun

dijital ebeveynlikle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermiştir. Ayrıca Türk ebeveynlerin dijital ebeveynliği ekran süresiyle kavramsallaştırma eğiliminde oldukları görülmüştür. Bu nedenle dijital ebeveynlik eğitimlerinin verilmesinin gerekli olduğu belirlenmiştir.

Manap ve Durmuş (2021) dijital ebeveynlik farkındalığını yaş, cinsiyet, aile içi roller, akıllı telefon kullanım süresi gibi çeşitli değişkenlere göre incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada ilkokula devam eden çocukların ebeveynleriyle çalışmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre sağlıklı aile içi ilişkilere sahip ebeveynler diğer ebeveynlere göre daha fazla olumsuz model olarak çocuklarını dijital ortamda ihmal etmektedir. Ayrıca yine bu ebeveynler çocuklarının dijital medyayı verimli kullanımı ve çocuklarını dijital risklerden koruma noktasında da diğer ebeveynlere göre daha yetersiz kalmışlardır. Çocuğuna olumsuz model olarak dijital ihmal seviyesinin fazla olduğu ebeveynlerin çocuklarının internet bağımlılığı da diğer ebeveynlere göre daha fazla olmaktadır.

Aydoğdu (2021) çalışmasında 4-6 yaş çocuklarının dijital bağımlılığıyla büyük kardeşlerinin dijital oyun oynama ve teknolojik cihaz kullanma süreleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Çalışmaya 4-6 yaş grubunda kardeşi olan 157 ön lisans öğrencisi ve anneleri katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre büyük kardeşlerin nomofobi düzeyleri ile çocukların dijital oyun bağımlılıkları arasında düşük de olsa pozitif bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca büyük kardeşlerin teknolojik cihazlarla etkileşim süresinin küçük kardeşlerin dijital oyun bağımlılığı üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Şahin Konaş (2021) dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve teknoloji kullanım tutumlarına etkisini incelemiştir. Çalışmasında deney ve kontrol grubu kullanan Şahin Konaş (2021) hem nicel hem de nitel araştırmanın bir arada olduğu karma desenli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Deney ve kontrol grupları karşılaştırıldığında; dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin, ebeveynlerde dijital ebeveynlik farkındalığını artırdığı sonucuna varılmıştır.

Bostancı ve Çakır (2022) erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesine yönelik çalışmalarında, 457 okul öncesi dönem çocuğunun anne babasıyla çalışmışlardır. Çalışma sonucunda ölçek yardımıyla

ölçülen ebeveyn rolü, yaşı ve günlük internet kullanma süreleri arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Anne babaların çocuklarına medya kullandırma aracılığı ile dijital ebeveynlik farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Coşkunalp (2022) çocuklarda problemleri medya kullanımı ile dijital ebeveynlik öz yeterliği arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında; 7-10 yaşları arasında çocukları bulunan 87 baba ve 284 anne ile çalışmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, anne babaların dijital ebeveynlik öz yeterliği düştükçe çocukların problemleri medya kullanımı davranışlarının arttığı görülmüştür.

2.2.1.2. Çocukların teknoloji kullanımlarıyla ilgili araştırmalar. Gündoğdu vd. (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcı okul öncesi çocukların hepsinin tablet, bilgisayar ve cep telefonu gibi teknolojik aletlerin en az birini kullandıkları ve televizyon izledikleri görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre katılımcı okul öncesi çocukların %50'sinin teknolojik aletlerle 1 saat zaman geçirirken, %26'sının 2 saat ve %4'ünün ise 4 saatten daha fazla olmak kaydıyla en az bir teknolojik aletle zaman geçirdiği belirtilmiştir.

Yaşar Ekici (2016) ebeveynlerin okul öncesi dönemde teknoloji kullanımına yönelik görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya 477 ebeveyn katılmıştır. Çalışma İstanbul ilinde özel ve devlet okullarına devam eden okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin okul öncesi dönemde teknoloji kullanımıyla ilgili görüşlerinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Çocuğun veya anne babasının cinsiyetine göre çocuğun devam ettiği okul türüne göre ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinde farklılıklar gözlenmemiştir. Çocukların yaşları, anne babanın çocuk sayısı ve annelerin çalışma durumu gibi koşullar ebeveyn görüşlerinde farklılıklar oluşturmuştur.

Kadan ve Aral (2018) okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanım seviyelerini araştırdıkları çalışmalarında Çankırı ilinde yer alan bağımsız anaokullarındaki 636 çocukla çalışılmışlardır. Çocukların %67,9'u erkek, %32,1'i kızdır. Çocukların %47,6'sı beş yaşındadır. Ebeveynlerin ise %53,8'inin 31-35 yaş arasında, %47,8'i ise üniversite bitirmiştir. Araştırma sonucuna göre çocukların %87,4'ünün cep

telefonuyla çizgi film izledikleri, %64,3'ünün cep telefonuyla oyun oynadıkları tespit edilmiştir. Çocukların %37,1'i çizgi film izlemeyi, %62,9'u cep telefonunda oyun oynamayı tercih etmektedirler. Evlerinde tablet veya bilgisayarları olan çocukların %34,6'sı her gün bu araçları kullanmak istemektedirler. Genellikle resim çizme amaçlı bu cihazları kullanan çocukların %48,7'si yemek yerken televizyon izlemekte, bu çocukların %31,4'ü yemekleri bitene kadar televizyon izlemektedir. Araştırma sonucu da göstermektedir ki katılımcı çocuklar medya araçlarını oldukça fazla kullanmaktadırlar.

Kanak ve Özyazıcı (2018)'nın gerçekleştirdiği çalışmada, okul öncesi çocukların farklı değişkenler açısından dijital teknolojilerle ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2017 yılında Sivas ilinde yaşayan okul öncesi dönem çocuğu bulunan gönüllü 414 ebeveynle yürütülmüştür. Araştırma bulgularına göre katılımcıların evinde en çok bulunan dijital aracın akıllı telefon (%99) en az bulunan diracın ise oyun konsolu(%12,1) olduğu görülmüştür. Ayrıca bireysel olarak bir teknolojik araca sahip olan çocukların oranının ise %39,6 olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre çocukların kullanmaktan en çok keyif aldığı teknolojik aracın akıllı telefon olduğu görülmüştür. Akıllı telefonla zaman geçiren ve kendi teknolojik aleti bulunan çocukların ise ailece açık hava ve hikaye okuma gibi etkinlikler yapmayan ebeveynlerin çocukları olduğu görülmüştür.

Özcan (2018) gerçekleştirdiği araştırmasında Amasya ilindeki bağımsız resmi anaokullarına devam eden 330 çocuk, bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleriyle çalışmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi eğitimi alan 4-6 yaş arası çocukların teknoloji kullanımı ve sosyal beceri seviyelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre anne babaların eğitim seviyesi yükseldikçe teknolojinin çocuklar için zararlı olduğu fikrinin arttığı görülmektedir.

Özyürek (2018) çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının bilgisayar teknolojileri kullanımlarını araştırmak amacıyla annelerinin görüşlerinden yararlanmıştır. 4-6 yaş çocuğu bulunan 86 annenin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada görüşme yoluyla toplanan veriler değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna göre; çocukların yaklaşık %44'ünün kendi bilgisayarını, yaklaşık

%54'ünün cep telefonu, yaklaşık %35'inin tablet bilgisayarı bulunmaktadır. Çocukların bilgisayar teknolojilerini %21'e yakını 0-2 yaş döneminde, yaklaşık %41'i 3 yaş döneminde ve %39'a yakını da 4 yaşından sonra kullanmaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların yarıya yakınının günde en az 1-2 saat bu cihazları kullandıkları ve bu kullanımın çoğunun oyun oynamak için olduğu belirlenmiştir. Annelerin %90'a yakınının çocuğu kısıtlayıcı stratejilerle bilgisayar teknolojileri kullanımlarını önlemeye çalıştıkları görülmüştür. Annelerin yarısından fazlasının çocuklarının bilgisayar teknolojilerini kullanmayı öğrenmesini uygun gördükleri, yaklaşık %60'ının ise konuya yönelik eğitim alınması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Durmuş (2020), 6-60 aylık çocukların dijital medya araçlarını kullanma alışkanlıklarıyla bu alışkanlıkları etkileyen faktörlerin ortaya koymak amacıyla 414 ebeveynin katıldığı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukların %31.9'u televizyonu ve %30.2'sinin akıllı telefonu 7-12 aylıkken; %18.4'ünün tableti 25-36 aylıkken, 30 %15.9'unun bilgisayarı 13-24 aylıkken ve %12.8'inin oyun konsolunu 25-36 aylıkken tanıdığı belirtilmiştir.

Oğuz ve Kutluca (2020) çalışmalarında okul öncesi dönem çocukları bulunan ebeveynlerin teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemiyle 700 ebeveyne ulaşılmıştır. Annelerin ve babaların teknoloji kullanımı hakkındaki fikirlerinin ilçelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Topbaş (2022) Afyon ili Çay ilçesinde yer alan anaokulu ve anasınıflarında eğitim gören çocukların ebeveynleriyle gerçekleştirdiği çalışmada, 3-6 yaş çocuklarının teknolojik araçlarla çok erken tanıştıkları ve uzun süre bu araçlarla vakit geçirdiklerini belirlemiştir. Aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarının teknolojik araçları kullanımına yönelik koyduğu kuralların bu araçları aşırı kullanmanın önlenmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Beadini (2023) okul öncesi dönem çocuklarının problemli medya kullanımlarıyla sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, problemli medya kullanımının erkek çocuklarda daha fazla olduğu, kızların sosyal becerilerinin ise erkeklerin sosyal becerilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocukların yaşlarındaki değişiklik problemli medya

kullanımlarında farklılık oluşturmamaktadır. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların problemli medya kullanımlarının düştüğü görülmüştür.

Göle (2023) okul öncesi öğretmenliği yapan bireylerin evde ve sınıfta dijital oyun kullanımına ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada 9 katılımcıyla görüşme yoluyla çalışılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre öğretmen ve anne olmak kişilerin dijital oyuna bakış açısını değiştirmezken sınıf ve evde kullanımının farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Çocukların dijital oyun oynamasında çevresindeki bireylerin etkililiği, çocuklar için geleneksel oyunların daha faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitici dijital oyunların sınıf ortamında kullanılmasının faydalı olabileceği de çıkarılan sonuçlar arasındadır.

Orunbayev (2024) okul öncesi dönemdeki çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile postür, denge ve kas kuvveti ilişkisini araştırmak amacıyla yaptığı tez çalışmasında okul öncesi dönemdeki sağlıklı 4-6 yaş arasında olan 30'u kız 26'sı erkek olmak üzere toplamda 56 çocukla çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre okul öncesi dönemdeki çocukların problemli teknoloji kullanımı düzeyinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocukların problemli teknoloji kullanım seviyesi arttıkça denge becerisinde büyük oranda olumsuzluk ve postür duruş bozukluğunda artış gözlenmiştir.

Özçelik vd. (2024) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ve dijitalleşme durumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri derleme çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik araçlardan yararlanmalarının eğitimlerine katkı sunacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin sınıfta yararlandığı teknolojilerin çocukların bilgi edinmesine olumlu yönde destek olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesindeki çocukların ilgi ve dikkatlerini artırma noktasında teknolojinin etkili olduğu düşünülürken ebeveynlerin kullandığı teknolojilerin zararlı olduğu düşüncesi de bulgular arasında yer almaktadır. Doğru ve dengeli bir şekilde kullanılan teknoloji, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimini olumlu etkilemektedir. Ancak aşırı teknoloji kullanımının zararları da yadsınamamaktadır. Bu nedenle teknolojiyle iç içe olan çocukların dengeli ve sağlıklı bir şekilde teknolojiyi kullanmaları büyük önem taşımaktadır.

Özel ve Yay (2024) çalışmalarında okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüş ve davranışlarını incelemişlerdir. Amaçlı

örneklem yöntemiyle 2022-2023 döneminde anasını ve anaokuluna giden çocuğu bulunan 29 ebeveynden oluşan katılımcıları belirlemişlerdir. Verilerin yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplandığı ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edildiği çalışmada bulgular çocukların teknolojiyle oldukça ilişkili olduğunu, teknoloji kullanımının kontrollü olmasının gerektiğini, zaman sınırlandırmalarına çocuklar tarafından tepki gösterildiğini, ebeveynlerin gösterilen bu tepkilere yönelik bazı uzlaşma yöntemleri kullandıklarını ancak uzlaşma olmaması durumunda teknoloji kullanımının engellenmesi gibi teknikleri kullandıklarını, belirlenen zamana çocuklar tarafından uyulmasının gerekliliğini göstermiştir.

Yıldız ve Akyel (2024) okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocukların ve ebeveynlerinin teknoloji kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir’de bulunan 400’ü anaokulu ve 407’si ilkokul olmak üzere toplam 807 çocuk ile 805 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, çocukların teknolojik açıdan zengin bir çevrede yaşadıkları ve teknoloji kullanım düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların en çok televizyon ile en az da bilgisayar ile zaman geçirdikleri görülmüştür.

2.2.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar. Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.2.1. Dijital ebeveynlikle ilgili araştırmalar. Mikelic Preradovic, Lesin ve Sagud (2016) gerçekleştirdikleri çalışmada ebeveynlerin kendi bilgisayar kullanmalarının avantaj ve dezavantajlarıyla çocuklarının bilgisayar kullanımı konusundaki algılarını inceleyerek ebeveynlerin dijital teknoloji eğitime yönelik endişeleri ve görüşlerinin neler olduğunu araştırmak amaçlanmıştır. 3-7 arası yaş çocuğu bulunan 152 ebeveynle Hırvatistan’da anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan ebeveynlerin %99’unun bir telefonu, bilgisayarı veya tableti vardır. Ebeveynlerin bu dijital teknolojik araçları kullandıkları halde endişe ettikleri ve bu nedenle çocuklarına bu araçları kullanmak için izin vermedikleri ortaya çıkmıştır.

Racz, Johnson, Bradshaw ve Cheng (2017) gerçekleştirdikleri çalışmalarında ebeveynlerin çocuklarını denetlerken teknolojik araçları nasıl kullandıklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuklarının ev dışında olması halinde mesaj ya da telefon görüşmesi olarak onlarla iletişime geçtikleri ve neler yaptıklarıyla ilgili bilgi aldıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynler çocuklarıyla sosyal medyada arkadaş olarak yaptıkları paylaşımlarla ilgili bilgi edinip kontrol sağlamaktadırlar.

Clarkson ve Zierl (2018) çalışmalarında, dijital dünyayla ilgili genel düşüncelyi değiştirmek amacıyla “eEbeveynlik Programı: Yüksek Teknolojili Çocuklar” eğitimini planlamış ve 9-14 yaş arası çocukların ebeveynlerine dijital dünyanın çocuklar için olumlu yanlarının neler olduğunu aktarmıştır. 3 sene süreyle ailelerle e-posta yoluyla iletişim kurarak veri toplamıştır. Gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda dijital dünyanın olanaklarından yararlanmanın önemine ilişkin farkındalık oluşturmuşlardır.

Huang vd. (2018) Amerika’da ailelerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarında ailelerin ekonomik seviyeleri, dijital mecraları kullanma şekilleri ve çocuklarıyla kurdukları iletişim değerlendirilmiştir. Sonuçlar bilhassa ekonomik seviyesi aşağıda olan ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliliklerinin daha düşük seviyede olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Zulkifli, Ria ve Meyke (2021) Pekanperu şehrinde 25 anaokulu müdürüyle gerçekleştirdikleri çalışmada dijital yerli olarak adlandırdıkları okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik araç kullanmalarında okulun rolünü incelemişlerdir. Bu bağlamda okullarda ebeveynlere ve öğretmenlere dijital teknoloji kullanımına yönelik eğitim verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Çocukların dijital teknolojileri kullanımında ebeveynlerin ve okulun işbirliği içinde olmasının çocuklar açısından faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Basile, Beauregard, Canonico-Martin ve Gause (2022), araştırmalarında çalışan ebeveynlerin ebeveynlik görevlerini yönetebilmek amacıyla bireysel teknolojilerle nasıl etkileşim kurduklarını incelemek ve kullandıkları teknolojinin iş-aile dengesini nasıl destekleyebileceğini belirlemeyi hedeflemişlerdir. Bu bağlamda ABD ve İngiltere’de çalışmakta olan 18 yaşından küçük çocukları bulunan

ebeveynler ile telefon görüşmeleri yoluyla detaylı bir inceleme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilmiş olan bulgulara göre bireysel teknolojilerin bazı ebeveynlik görevlerinin uzaktan takip edilmesine olanak sağladığı aile ve iş çatışmalarını azaltarak bunlarla ilgili etkinlikleri kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Modecki, Goldberg, Wisniewski ve Orben (2022), çalışmalarında dijital ebeveynlikle alakalı çalışmaların yetersiz kaldığı noktaları anlamak ve ortaya bir plan tasarlayabilmek amacıyla dijital ebeveynliğe ilişkin tedbirler incelenmiştir. Bu derleme çalışma, araştırmacılar ve ebeveynlere ilerdeki dijital ebeveynlik araştırmalarında bir alt yapı oluşturmaktır. Konuyla alakalı olarak ergen çocuğu olanlar açısından ebeveynlik ve teknolojik gelişim sürecinde ebeveynlerin ergen yetiştirme noktasında karşı karşıya kaldıkları problemler irdelenmiştir. Ayrıca dijital ebeveynlikle ilgili güncel yaklaşımlar ve dijital ebeveynliğin çalışmalarda nasıl ölçülebildiği ve nasıl sayısal değerlere dönüştürülebildiğiyle ilgili sistemli inceleme sonuçları raporlanmıştır. Anket kullanılan araştırmaların ihmal ettiği, gereği kar üzerinde durulmayan ya da fazla vurgu yapılan durumların tespit edilmesi ve dijital ebeveynliğin değerlendirilebilmesi için yeni bir plan ortaya koyulmuştur.

Aslamiyah, Ningrum, Setyoboedi, Aningsih ve Utami (2023) ebeveynlik tutumları ile teknolojik araç kullanımının yoğunluğunun okul öncesi çocuklarda sosyal-duygusal gelişime etkisini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmaya Endonezya'nın Surabaya şehrinde 84 anne katılmıştır. Çevrimiçi anketler yardımıyla toplanan veriler sonucunda çalışmaya katılan ebeveynlerin %65.4'ü teknolojik araç kullanımında otoriter tutumu benimsediği görülmüştür. Çocuklar arasında teknolojik araç kullanımının yoğunluğu ise %57,1 oranındadır. Okul öncesi dönemde teknolojik araçları yoğun olarak kullanan çocukların sosyal duygusal gelişimin yavaşladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Fuller (2023) tarafından ebeveynlik tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının teknolojiye ulaşımı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirilen nitel çalışmada okul öncesi dönem çocuğu bulunan 40 ebeveyninden veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler çocukları için mobil uygulamaları seçerken uygulamanın çocuğun yaşına uygunluğu, eğitici potansiyeli, güvenliği ve türü

konularında çeşitli seviyelerde endişe duymaktadırlar. Bu nedenle de çoğunla otoriter ebeveynlik tutumlarını sergilemektedirler.

Najmudin, Sardin ve Sulistiono (2023) teknolojiyi kullanmada zorluklar yaşayan dijital göçmen ebeveynler ile okul öncesi çocuklarına uyguladıkları ebeveynlik uygulamaları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 1981 yılı öncesinde doğan ve 0-6 yaş arası çocuğu bulunan alt-orta sınıf gelir grubundaki ebeveynlerle röportaj yoluyla çalışılmıştır. Bandung'da gerçekleştirilen bu çalışmada 5 katılımcının akıllı telefon, televizyon, bilgisayar ve internet bağlantılı dizüstü bilgisayar gibi teknolojik araçlara sahip oldukları belirtilmiştir. Bu ebeveynler, dijital teknolojiyle büyümemiş olmalarına rağmen çocuklarının dil ve motor gelişimlerini arttırmak için teknolojik cihazların çeşitli etkinliklerinden yararlanmaktadırlar. Ancak bu ebeveynler çocuklarının teknoloji bağımlılığı ve sosyal yönden etkileşim eksikliği gibi zorluk ve risklerini de düşünmektedirler. Bu çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynler okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımında oldukça önemli bir yere sahiptirler. Ebeveynlerin görüşüne göre çocuklarının ulaştığı içerikleri dikkatli bir şekilde kontrol etmelerinin gerekliliği, ayrıca ekran süresine de belli kural ve sınırlandırmaların getirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

Rudnova vd. (2023) çalışmalarında dijital teknoloji kullanımında ebeveyn aracılıklarından etkilenen çocuklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya %42'si erkek %58'i kız olmak üzere 4011 çocuk katılmıştır. Çocukların sosyal medyaya bağımlılık, internet kullanımı, ekran başında geçirdikleri zaman, sosyal ağda geçirdikleri zaman ve mutluluklarında ebeveyn aracılığı değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları ebeveyn aracılığının çocukların hem davranışlarını hem de duygularını etkilediği yönündedir. Ebeveyn arabuluculuğu stratejisi uygulayan ebeveynlerin çocukları diğerlerine göre daha mutlu bulunmuştur. Öğretici arabuluculuğu benimseyen ebeveynlerin çocuklarında sosyal medya bağımlılığına karşı daha fazla eğilim olduğu görülmüştür. Seçici arabuluculuk üstlenen ebeveynlerin çocukları dijital araçlarla fazla vakit geçirmekte ancak sosyal medya bağımlılığı eğilimleri düşük seviyede kalmaktadır.

Raj vd. (2023) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma Malezya'da yaşayan ve düşük sosyoekonomik ailelerden gelen okul öncesi dönem çocuklarının ekranda

fazla kalma süresini azaltmaya yönelik dijital ebeveyn sağlığı eğitimi müdahalesi olan *Durdur ve Oynat* etkinliğini uygulama, geliştirme ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Mart-Aralık 2021 döneminde devlet anaokullarındaki 360 anne-çocuk ikilisi ile çalışılmıştır. 352 anne-çocuk ikilisinin tamamladığı bu çalışmanın sonuçlarına göre *Durdur ve Oynat* müdahalesinin, düşük sosyoekonomik ailelerden gelen okul öncesi çocuklar arasında ekran süresini azaltmada etkili olduğu görülmüştür.

2.2.2.2. Çocukların teknoloji kullanımlarıyla ilgili araştırmalar. Nelissen ve Van den Bulck (2018), çocuk ve ebeveyn medya rehberliğini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada çocukların ailelerine yeni medyayı tanıtmış, medya rehberliği ile ailedeki medya çatışmalarının ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma 187 ebeveynin katılımıyla Belçika’da gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ebeveyn ve çocukların aktardıklarına göre çocukların ebeveynlerine akıllı telefonlar, tabletler, dijital medya, uygulamalar ve bunun yanında kullanılan daha bir çok yeni medya platformunu kullanım şekillerine ilişkin rehberlik ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Redmiles (2018) 3000 ebeveynin yer aldığı ve Amerika’da gerçekleştirdiği araştırmasında ekonomik açıdan düşük seviyedeki ailelerin ebeveynlerinin dijital mecraları oldukça fazla kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Sosyo ekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin kontrolleriyle (güvenli paylaşım, gizlilik ayarları gibi) çocuklarını duyarlı hale getirdikleri tespit edilmiştir.

Gjelaj vd. (2020) okul öncesi dönemde dijital teknolojilerin kullanımına yönelik ebeveynler ile okul öncesi öğretmenlerinin tutum ve uygulamalarını incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada veriler ayrıntılı görüşme ve çevrimiçi anket kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn tutumları dikkate alındığında ebeveynlerin çocuklarını doğdukları zaman diliminden başlayarak dijital teknolojilere maruz bıraktıkları görülmüştür. Ancak okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde sadece bir öğretmenin dijital teknolojilerin çocukların gelişimine katkı sağladığı yönünde görüş belirttiği görülmüştür. Görüşmeye katılan diğer öğretmenler çocukların gelişiminde ve özellikle psikomotor gelişimde geleneksel oyunların rolünün büyük olduğu görüşündedirler.

Drori ve Shabat (2021) 3-6 yaş arası okul öncesi dönem çocukların okullarında dijital teknolojilerin entegrasyonu ile ilgili görüşlerini inceledikleri araştırmalarında İsraili 171 okul öncesi dönem çocuğuyla çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre hangi dijital teknolojilerin neden kullanılmasının gerektiğinin bilinmesi önemlidir. Çocukların %50'si ve bu oran içerisinde de en fazla küçük yaş grubundaki çocuklar okul öncesi eğitimde dijital teknolojilerin kullanımının gerekli olmadığını belirtmişlerdir. Ancak çoğu çocuk bu teknolojilerin okul öncesinde kullanımının bir çok alana katkı sağlayacağı görüşündedir. Bu durum okul öncesi öğretmenleri dijital teknoloji kullanımında daha fazla aracılık etmesi gerektiğini göstermektedir.

Wang, Qian, Li ve Wu (2023) tarafından gerçekleştirilen derleme çalışmada 2001-2021 yılları arasında hakemli dergilerde yayınlanmış okul öncesinde teknoloji kullanımı konusu üzerinde durulmuş 36 makale incelenmiştir. Bu konular ebeveyn ve aile faktörleri, erken dijital teknoloji kullanımı ve çocuk özellikleridir. Araştırma sonuçlarına göre erken yaşta dijital teknoloji kullanımının fiziki ve psikososyal sağlık ile sorunlu davranışlar ve bilişsel gelişim üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu düşüncesine varılmıştır.

Aleksandraki ve Zaranis (2023) çalışmalarında, Yunan ebeveynlerinin mobil cihazları kullanmaya ilişkin tutumlarını ve 4-7 yaş çocukların eğitim uygulamalarını araştırmıştır. Araştırmada, 2020-2021 döneminde Girit'te ilkököl ve anaokuluna giden çocukların ebeveynleri ile çalışılmıştır. Anket yoluyla toplanan verilerle ebeveynlerin eğitim uygulamalarına ve akıllı telefonlara ilişkin tutumları incelenmiş, yapılan analizler sonucunda şüpheli, iyimser ve tarafsız ebeveyn profilleri ortaya çıkmıştır. Bu ebeveynler içerisinde dijital teknolojinin olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünen şüpheli ebeveynler, eğitim uygulamalarını doğru bulan tarafsız ebeveynler ve eğitim uygulamalarını gerekli gören ancak bunun yanında süre içerik konusunda kurallar koyan iyimser ebeveynler bulunmaktadır. Bu araştırmada ebeveyn bakış açılarının evde dijital teknoloji kullanımını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Arafah ve Susanto (2023) çalışmasında, okul öncesi çocukların sosyal-duygusal gelişiminde teknolojik araç kullanımıyla ebeveyn rolü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya katılan 80 ebeveynin çocuklarının sosyal-duygusal gelişimiyle teknoloji kullanımları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmüştür. Sosyal-duygusal

gelişimin teknoloji kullanımına göre ve ebeveyn uygulamalarına göre değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

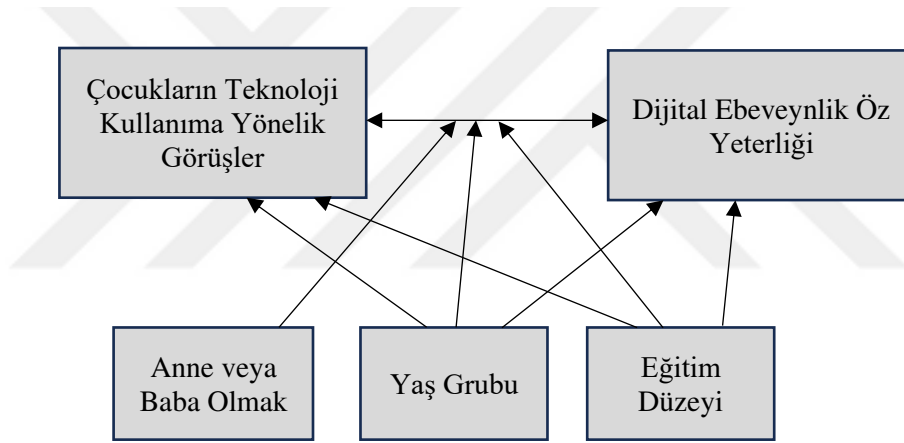

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Ebeveynlerin, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırma ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu model, Karasar (2023, s. 109) tarafından “iki veya daha fazla değişken arasındaki olası etkileşimi ve bu etkileşimin şiddetini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımı” olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın modeli Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Araştırmanın modeli

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Burdur il merkezinde bulunan ve 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde okul öncesi öğretim kurumlarına devam eden en az bir çocuğu olan 250 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, birimlerin seçiminin kolay ulaşılabilir ve evreni temsile uygun olduğu düşünülen birimler arasından yapıldığı örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Tuna, 2016, s. 14).

Araştırmada yer alan çalışma grubunda yer alacak kişi sayısı hesaplaması G*Power 3.1.9.6 ile yapılmıştır. Bunun için etki büyüklüğü $r=0,30$, hata payı %5 ve testin gücü

%95 olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak gerekli minimum örneklem büyüklüğü 134 olarak tespit edilmiştir. Çalışmamızda bu değerin yaklaşık 2 katı olan 250 katılımcı ile çalışılmıştır. Çalışma grubu ve çocuklara ilişkin bulgular, bulgular bölümünde detaylı olarak sunulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından *Demografik Bilgiler Formu* (Ek-1), Kılınç (2015) tarafından geliştirilen *Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği* (Ek-2) ve Yaman (2018) tarafından geliştirilen *Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği* (Ek-3) kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından uygulanan ankette toplam üç bölüm yer almıştır. Bunlar sırasıyla

- Demografik Bilgiler Formu (DBF),
- Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği (TEGÖ),
- Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği'dir (DEÖYÖ).

3.3.1. Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlikleri.

Araştırmada kullanılan ölçekler ile ölçeklerin güvenirlik ve geçerlikleriyle ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1.1. Demografik bilgiler formu (DBF). DBF, araştırmacı tarafından ebeveynlerin ve çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve teknoloji kullanımları ile ilgili olarak bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Ek-1).

3.3.1.2. Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği (TEGÖ). TEGÖ, Kılınç (2015) tarafından geliştirilmiş olan toplam 25 maddelik bir ölçektir (Ek-2). 5'li Likert tipteki (1: kesinlikle katılmıyorum,

5: kesinlikle katılıyorum) ölçek aynı zamanda 6 alt boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu alt boyutlar şunlardır:

- Teknolojik Aletleri Kullanma Becerisi (1, 4, 10, 12, 13. maddeler)
- Teknolojinin Zararları (3, 15, 16, 20. maddeler)
- Teknolojinin Faydaları (4, 5, 7, 8, 14, 25. maddeler)
- Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği (17, 21, 22, 23, 24. maddeler)
- Teknoloji Kullanım Alanları (9, 1, 19. maddeler)
- Öneriler (2, 6, 18. maddeler)

Ölçek genelinden ve alt boyutlardan alınan puan 1-5 arasındaki ortalama ile değerlendirilmektedir. Alınan puanın artması ebeveynin teknoloji kullanımına yönelik olumlu görüşlerinin ve değerlendirmelerinin de arttığını göstermektedir. Ancak ölçekte yer alan toplam 7 maddede (1, 3, 15, 16, 18, 20, 24. maddeler), ters yapıda olmalarından dolayı puanlama aşamasında ters kodlama işleminin yapılması gerekmektedir.

Kılınç (2015) tarafından ölçeğin açıkladığı altı faktörün toplam varyansa katkısının faktörler için sırasıyla %19, %12, %8, %7, %5 ve %5 olduğu belirtilmiştir. Toplam varyans ise %57,20 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan Cronbach Alpha güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin genel olarak güvenirliği 0,730 olarak ve alt boyutlarının güvenirliği 0,640-0,780 arasında raporlanmıştır.

3.3.1.3. Dijital ebeveynlik öz yeterlik ölçeği (DEÖYÖ). DEÖYÖ, Yaman (2018) tarafından geliştirilmiş olan toplam 38 maddelik bir ölçektir (Ek-3). 5’li Likert tipteki (1: hiç yeterli değilim, 5: çok yeterliyim) ölçek aynı zamanda 3 alt boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu alt boyutlar şunlardır:

- Dijital Okuryazarlık (1-15. maddeler)
- Dijital Güvenlik (16-33. maddeler)
- Dijital İletişim (34-38. maddeler)

Ölçek genelinden ve alt boyutlardan alınan puan 1-5 arasındaki ortalama ile değerlendirilmektedir. Alınan puanın artması ebeveynin dijital öz yeterlik düzeyinin de arttığını göstermektedir. Ölçekte herhangi bir ters kodlama işlemi gerekmemektedir.

Yaman (2018) tarafından ölçeğin açıkladığı toplam varyans %50,557 olarak tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlık olarak adlandırılan birinci faktörün varyansı %39,64, dijital güvenlik olarak adlandırılan ikinci faktörün varyansı %6,05 ve dijital iletişim olarak adlandırılan üçüncü faktörün varyansı ise %4,86 olarak belirtilmiştir. Buna ek olarak ölçeğin RMSEA, SRMR, NFI, NNFI ve CFI değerlerinin kabul edilebilir olduğu raporlanmıştır. Cronbach Alpha güvenirlik analizi sonucunda ise ölçeğin alt boyutlarına ait değerler 0,775-0,939 arasında tespit edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma başlamadan önce ölçeklerin kullanılabilmesi için bu ölçekleri geliştiren kişilere ulaşılarak mail yoluyla gerekli izinler alınmıştır (Ek-4). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 01.02.2022 tarih ve GO 2023/89 karar numaralı etik kurul raporu alınmıştır (Ek-5). Araştırmada kullanılan ölçekler ebeveynlere uygulanmadan önce Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır (Ek-6). Anket uygulaması daha fazla ebeveyne ulaşabilmek için 'Google Formlar' aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Anketler 2022-2023 eğitim öğretim yılında Burdur il merkezinde yer alan 5 bağımsız anaokulunda çocuğu bulunan ebeveynlere uygulanmıştır. Araştırmada ebeveynlere ulaşılırken olasılık dışı örneklem yöntemlerinden kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anket uygulanırken uygulama yapılacak okulların müdürleri ve okul öncesi öğretmenleri aracılığıyla ebeveynlere ulaşılmıştır. Ebeveynler bilgilendirilmiş ve tamamen gönüllülük esasına dayanarak katılımcılara 'Katılımcı Kabul Formu' gönderilmiş ve anketin uygulaması gerçekleştirilmiştir (Ek-7). Çalışma sonucunda 186'sı anne 64'ü baba olmak üzere 250 ebeveyne ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, nicel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Bu amaçla, uygun istatistiksel programdan yararlanılmıştır. Ebeveynlere ve çocuklarına ait sosyodemografik özellikler, teknoloji kullanımıyla ilgili bulgular, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeyleri ile ilgili veriler, aritmetik ortalama, standart sapma ve frekans analizi gibi tanımlayıcı istatistik yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin,

çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan anne veya baba olma, yaş grubu ve eğitim durumuna göre karşılaştırmaların birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediği ise düzenleyici (moderatör) değişken analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Bunun için Baron & Kenny (1986) modeline uygun olarak Hayes'in (2013) Process Analizi içerisindeki Model 1 uygulanmıştır.

Ayrıca ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması için bağımsız gruplar (ilişkisiz örneklemeler) t-testi yapılmıştır. Analizlerin tamamı %95 güven aralığında ve $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.5.1. Araştırmanın güvenirlik analizi. Araştırmada kullanılan Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği Cronbach Alpha Bulguları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırmada Kullanılan Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Bulguları

Puan	n	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri	250	25	0,756
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	250	5	0,784
Öneriler	250	3	0,699
Teknolojik Aletleri Kullanma Becerisi	250	5	0,662
Teknolojinin Kullanım Alanları	250	3	0,770
Teknolojinin Faydaları	250	6	0,726
Teknolojinin Zararları	250	4	0,713

Tablo 1’de bu araştırma için tekrarlanan Cronbach Alpha güvenirlik analizi sonucunda genel olarak güvenirlik 0,756 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarda ise 0,662-0,784 arası değerler tespit edilmiştir. Buna göre ölçeğin genel olarak güvenirliği “iyi” düzeyde

(0,70-0,90 arası) bulunmuştur. Alt boyutların güvenirlikleri ise “kabul edilebilir” (0,60-0,70 arası) ve “iyi” düzeylerde yer almıştır (George & Mallery, 2020, s. 244).

Araştırmada kullanılan Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği Cronbach Alpha Bulguları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Araştırmada Kullanılan Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Bulguları

Puan	n	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	250	38	0,968
Dijital Güvenlik	250	18	0,966
Dijital Okuryazarlık	250	15	0,945
Dijital İletişim	250	5	0,846

Tablo 2’de Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği için bu araştırmada tekrarlanan Cronbach Alpha güvenirlik analizi sonucunda ise genel olarak güvenirlik 0,968 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarda ise 0,846-0,966 arası değerler tespit edilmiştir. Buna göre ölçeğin genel olarak güvenirliği “mükemmel” düzeyde (0,89< arası) bulunmuştur. Alt boyutların güvenirlikleri ise “iyi” (0,70-0,90 arası) ve “mükemmel” düzeylerde yer almıştır (George & Mallery, 2020, s. 244).

3.5.2. Araştırma verilerinin çarpıklık basıklık analizi. Araştırmada parametrik analizlerin kullanılabilmesi için verilerin normal dağılıma sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, Tablo 3’te parametrik analizler için kullanılan verilerin çarpıklık ve basıklık özellikleri anne ve babalarda ayrı ayrı olmak üzere incelenmiştir.

Tablo 3.

Ölçek Puanlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Cinsiyet	Puan	n	Çarpıklık		Basıklık	
			İstatistik	S. Hata	İstatistik	S. Hata
Erkek	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri	64	-0,040	0,299	-0,231	0,590
	Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	64	-0,785	0,299	0,770	0,590
Kadın	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri	186	0,186	0,178	-0,165	0,355
	Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	186	-1,184	0,178	1,154	0,355

Tablo 3'te görüldüğü üzere, çarpıklık değerleri çoğunlukla $\pm 1,00$ aralığında bulunmaktadır. En büyük değer ise -1,184 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, Büyüköztürk'e (2023, s. 40) göre $\pm 1,00$ aralığında olduğunda verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. George ve Mallery ise (2020, s. 115) bu değerlerin $\pm 2,00$ aralığında olmasını da normal dağılım için kabul etmektedir. Dolayısıyla araştırmada normal dağılım şartının sağlandığı kabul edilmiş ve parametrik yöntemler kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ile bulgulara dayalı yorumlar bulunmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar, araştırmanın alt problemlerine aranan cevaplar doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Ebeveynlere ve Çocuklarına İlişkin Sosyodemografik Bulgular

Bu araştırmanın amacı; ebeveynlerin, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu araştırma toplam 250 ebeveynin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Tablo 4’te katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Erkek	64	25,6
Kadın	186	74,4
Yaş Grubu		
35 ve altı	149	59,6
36-45	91	36,4
46 ve üstü	10	4,0
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	13	5,2
Ortaokul	15	6,0
Lise	59	23,6
Ön Lisans	27	10,8
Lisans	112	44,8
Y. Lisans	22	8,8
Doktora	2	0,8
Eşinin Eğitim Düzeyi		
İlkokul	17	6,8
Ortaokul	11	4,4

Lise	56	22,4
Ön Lisans	22	8,8
Lisans	115	46,0
Y. Lisans	23	9,2
Doktora	6	2,4
Toplam	250	100,0

Tablo 4'ten elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, %74,4'ü (n=186) kadın (anne) ve %25,6'sı (n=64) erkektir (baba). Yaş gruplarına dağılım incelendiğinde ise, katılımcıların %59,6'sı (n=149) 35 yaş ve altında, %36,4'ü (n=91) 36-45 yaş aralığında ve %4'ü (n=10) 46 ve üstü yaşlarda yer almaktadır. Eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %44,8'i (n=112) lisans, %23,6'sı (n=59) lise ve %10,8'i (n=27) ön lisans eğitime sahiptir. Ek olarak, katılımcıların %9,6'sı (n=24) yüksek lisans veya doktora düzeyinde eğitim almıştır. Katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyine bakıldığında ise, %46'sının (n=115) lisans, %22,4'ünün (n=56) lise ve %9,2'sinin (n=23) yüksek lisans seviyesinde eğitime sahip oldukları görülmüştür. Buna göre eşlerin %57,6'sı en az üniversite mezunudur.

Tablo 5'te ise katılımcıların ve eşlerinin mesleklerine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 5.

Ebeveynlerin Mesleklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Katılımcının Mesleği		Eşinin Mesleği	
	n	%	n	%
Ev hanımı	84	33,6	23	9,2
Öğretmen/Akademisyen	63	25,2	41	16,4
Esnaf	24	9,6	35	14,0
Memur	17	6,8	35	14,0
İşçi/Çalışan	14	5,6	30	12,0
Doktor/Hemşire/Sağlık Personeli	13	5,2	6	2,4
Polis/Asker/Bekçi	7	2,8	23	9,2
Hakim/Savcı/Avukat	4	1,6	0	0,0
Mimar	4	1,6	0	0,0
İşsiz	3	1,2	0	0,0
Mühendis	3	1,2	18	7,2
Çiftçi	2	0,8	0	0,0
Emekli	2	0,8	5	2,0
Diğer	10	4,0	34	13,6
Toplam	250	100	250	100

Buna göre, öncelikle katılımcıların üçte bir oranına karşılık gelen %33,6'sının (n=84) ev hanımı olduğu görülmüştür. Öğretmen/akademisyen meslek grubu ise %25,2 (n=63) oranıyla ikinci sırada yer almıştır. Ayrıca esnaf ve memur meslek grupları sırasıyla %9,6 (n=24) ve %6,8 (n=17) oranlarıyla önemli bir katılım gösterirken, işçi/çalışan meslek grubu %5,6 (n=14) oranına sahiptir. Bunun yanında, sağlık sektörü ile ilgili meslekler (doktor/hemşire/sağlık personeli) %5,2 (n=13) oranındadır. Geriye kalan %14'lük (n=35) kesim ise hakim/savcı/avukat, mimar, işsiz, mühendis, çiftçi ve emekliler ile bunların dışındaki mesleklerde çalışanlardan oluşmuştur. Eşlerin meslek grupları incelendiğinde ise en yüksek oranlara sahip meslek grupları sırasıyla öğretmen/akademisyen (%16,4; n=41), esnaf (%14,0; n=35), memur (%14,0; n=35), işçi/çalışan (%12; n=30), ev hanımı (%9,2; n=23) ve polis/asker/bekçi ev hanımı (%9,2; n=23) olarak tespit edilmiştir. Bunların dışında mühendislerin oranı %7,2 (n=18) olurken, emeklilerin oranı %2 (n=5) olmuştur. Ayrıca eşlerin %13,6'sı (n=34) diğer kategorisinde yer almıştır.

Tablo 6'da ise çocukların demografik özelliklerine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 6.

Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	n	%
Çocuğun Cinsiyeti		
Erkek	118	47,2
Kız	132	52,8
Çocuğun Yaşı		
3 yaş	32	12,8
4 yaş	42	16,8
5 yaş	71	28,4
6 yaş	105	42,0
Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü		
Devlet	241	96,4
Özel	9	3,6
Ailedeki Çocuk Sayısı		
1 çocuk	68	27,2
2 çocuk	126	50,4
3 çocuk	38	15,2
4 çocuk	14	5,6
5 çocuk	3	1,2
6 çocuk	1	0,4
Toplam	250	100

Tablo 6'ya göre, çocukların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, toplam 250 çocuktan 118'inin erkek (%47,2) ve 132'sinin kız (%52,8) olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre dağılıma bakıldığında ise çocukların %12,8'i (n=32) 3 yaşında, %16,8'i (n=42) 4 yaşında, %28,4'ü (n=71) 5 yaşında ve %42'si (n=105) 6 yaşında bulunmaktadır. Buna göre, 5-6 yaş grubundaki çocuklar toplamın %70,4'ünü (n=176) oluşturmuştur. Ayrıca, çocukların %96,4'ü (n=241) devlet okullarında eğitim görmekte, %3,6'sı (n=9) ise özel okullarda eğitim almaktadır. Bunlara ek olarak, aile yapılarına dair verilerden birisi olarak, ailelerin %27,2'sinin (n=68) 1 çocuk, %50,4'ünün (n=126) 2 çocuk, %15,2'sinin (n=38) 3 çocuk, %5,6'sının (n=14) 4 çocuk, %1,2'sinin (n=3) 5 çocuk ve %0,4'ünün (n=1) 6 çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, ailelerin yarısının (%50,4) iki çocuklu olduğunu, %77,6'sının yani dörtte üçünün ise 1 veya 2 çocuklu olduğunu göstermiştir.

4.2. Teknoloji Kullanımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, katılımcıların ailelerindeki teknoloji kullanımına dair elde edilen bulgulara odaklanılmaktadır.

Tablo 7, katılımcı ailelerinin bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve diğer akıllı cihazlar açısından sahip oldukları oranları detaylı bir şekilde sunmaktadır.

Tablo 7.

Ailelerde Mevcut Olan Bilgisayar, Tablet, Akıllı Telefon ve Diğer Akıllı Cihazlar

Aşağıdakilerden hangileri evinizde bulunmaktadır?	n	%*
Akıllı Telefon	234	93,6
Dizüstü Bilgisayar	149	59,6
Tablet	92	36,8
Masaüstü Bilgisayar	45	18,0
Diğer	10	4,0
Toplam	530	212,0

* Birden fazla cevaba izin verilmiştir, katılımcı sayısına oranı göstermektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, katılımcı ailelerin %93,6'sının (n=234) akıllı telefon sahibi olduğu görülmektedir. Akıllı telefonların ardından, ailelerin %59,6'sının (n=149) dizüstü bilgisayar, %36,8'inin (n=92) tablet ve %18'inin (n=45) evlerinde masaüstü

bilgisayar bulundurduğu belirlenmiştir. Ayrıca ailelerin %4'ünde (n=10) bunların dışında cihazların bulunduğu görülmüştür.

Tablo 8'de ise katılımcıların evlerindeki teknolojik altyapı ve kullanıma dair önemli veriler sunulmuştur.

Tablo 8.

Evlerdeki Teknolojik Alt Yapı ve Bunların Kullanımına İlişkin Bulgular

Değişken	n	%
Evinizde internet bağlantısı var mı?		
Var	249	99,6
Yok	1	0,4
Kaç yıldır internet kullanıyorsunuz?		
0-1 yıl	11	4,4
2-3 yıl	18	7,2
4-5 yıl	20	8,0
6-7 yıl	21	8,4
8 yıl ve üzeri	180	72,0
Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz?		
1 yıldan az	32	12,8
1 yıl	5	2,0
2 yıl	7	2,8
3 yıl	4	1,6
3 yıldan fazla	202	80,8
Evinizde sizden başka bilgisayar kullanan var mı?		
Evet	211	84,4
Hayır	39	15,6
Eğer evinizde bilgisayar yoksa almayı düşünür müsünüz?		
Evet	33	41,2
Hayır	47	58,8
Çocuğunuz ilk defa teknolojik aletleri kullanmaya kaç aylıkken başladı?		
12 aylıkken	25	10,0
24 aylıkken	82	32,8
36 aylıkken	64	25,6
48 aylıkken	56	22,4
60 aylıkken	23	9,2

Öte yandan yine Tablo 8'de görüldüğü üzere ailelerin %84,4'ünün (n=211) evinde başka bir bilgisayar kullanıcısı daha bulunmaktadır. Ayrıca, evinde bilgisayar olmayan katılımcıların %41,2'sinin (n=33) bilgisayar almayı düşündükleri belirlenmiştir.

Çocukların teknolojiyle tanışma yaşlarına dair veriler ise çocukların %32,8'inin 24 aylıkken teknolojik aletleri kullanmaya başladığını göstermiştir. En geç 36 aylıkken kullanmaya başlayanların oranı ise toplamda %68,4 yani yaklaşık üçte iki olarak belirlenmiştir.

Tablo 9 ise katılımcıların ve çocukların evdeki akıllı cihazları kullanım sıklığına dair önemli veriler sunmaktadır.

Tablo 9.

Katılımcıların ve Çocuğun Akıllı Cihazları Kullanım Sıklığı

Sorular	Hiçbir zaman		Haftada bir defa		Haftada birkaç defa		Günde bir defa		Günde birkaç defa	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evde ne sıklıkla bilgisayar kullanırsınız?	109	43,6	36	14,4	43	17,2	24	9,6	38	15,2
Evde ne sıklıkla tablet kullanırsınız?	197	78,8	13	5,2	15	6,0	9	3,6	16	6,4
Evde ne sıklıkla telefon kullanırsınız? (iletişim dışında oyun vb. gibi)	50	20,0	13	5,2	19	7,6	23	9,2	145	58,0
Çocuğunuz evde ne sıklıkla bilgisayar kullanır?	102	40,8	31	12,4	37	14,8	44	17,6	36	14,4
Çocuğunuz evde ne sıklıkla tablet kullanır?	114	45,6	20	8,0	30	12,0	52	20,8	34	13,6
Çocuğunuz evde ne sıklıkla akıllı telefon kullanır?	40	16,0	25	10,0	46	18,4	61	24,4	78	31,2

Tablo 9'a göre, katılımcıların %43,6'sı hiçbir zaman bilgisayar kullanmazken, %17,2'si haftada birkaç defa kullanmaktadır. Tablet kullanımında ise en yüksek oran %78,8 ile "hiçbir zaman" olarak bulunmuştur. Buna karşılık katılımcıların %6,4'ü günde birkaç defa tablet kullandığını belirtmektedir. Katılımcıların telefon kullanım sıklığı incelendiğinde ise %58'lik bir oranla çoğunluğunun günde birkaç defa telefon kullandığı gözlemlenmektedir. Diğer yandan çocukların bilgisayar kullanımında en yüksek oran ise %40,8 ile "hiçbir zaman" olarak tespit edilmiştir, ancak çocukların geriye kalan çoğunluğu (%59,2) haftada bir defa veya daha sık olarak bilgisayar kullanmaktadır. Çocukların tablet kullanım sıklıkları incelendiğinde ise en yüksek oran %45,6 ile "hiçbir zaman" kullanım sıklığına aittir. Ancak, çocukların geriye kalan %54,4'ü en az haftada bir olmak üzere tablet kullanmaktadır. Ayrıca akıllı telefon kullanımı bakımından çocukların %31,2'sinin "günde birkaç defa" akıllı telefon kullandığı görülmüştür.

4.3. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri

Bu bölümde, “Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri hangi düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda öncelikle Tablo 10’da TEGÖ’den alınan puanlara ait istatistikler verilmiştir.

Tablo 10.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüş Düzeylerine Ait İstatistikler

Ölçek ve Alt Boyutları	n	Min.	Maks.	$\bar{x}$	s
Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri	250	2,04	4,28	3,05	0,43
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	250	1,80	5,00	4,04	0,77
Öneriler	250	1,00	5,00	3,12	0,83
Teknolojik Aletleri Kullanma Becerisi	250	1,00	4,80	3,09	0,64
Teknolojinin Kullanım Alanları	250	1,00	4,67	2,92	0,97
Teknolojinin Faydaları	250	1,00	5,00	2,63	0,75
Teknolojinin Zararları	250	1,00	5,00	2,28	0,84

Tablo 10’a göre, ebeveynlerinin çocuklarının teknoloji kullanımı hakkındaki olumlu görüşlerini ifade eden ölçek genelinin ortalama puanı $3,05 \pm 0,43$ olarak tespit edilmiştir. Alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlara (1 ve 5 puan) oranlandığında bu puan %51,3’e karşılık gelmektedir. Alt boyutlarda ise teknoloji kullanımında aile rehberliği ortalama puanı $4,04 \pm 0,77$ olup, alınabilecek en düşük ve en yüksek puana oran ise %76’dır. Öneriler alt boyutundaki ortalama puan ise $3,12 \pm 0,83$ olarak hesaplanmış ve alınabilecek en düşük ve en yüksek puana oran %53 olarak kaydedilmiştir. Teknolojik aletleri kullanma becerisi alt boyutundaki ortalama puan ise $3,09 \pm 0,64$ ’tür ve alınabilecek en düşük ve en yüksek puana oran %52,3 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, teknolojinin kullanım alanları ortalama puanı $2,92 \pm 0,97$; teknolojinin faydaları ve zararları ortalama puanları $2,63 \pm 0,75$ ve $2,28 \pm 0,84$ olarak bulunmuştur. Bu alt boyutların oranları ise sırasıyla %48, %40,8 ve %32 olarak tespit edilmiştir. Tablo 11’de ise katılımcıların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik olumlu görüşlere katılım oranları detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 11.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Olumlu Görüşlere Katılım Oranları

Maddeler	Katılmıyorum		Katılıyorum	
	n	%	n	%
1. Çocuğumun kullanacağı bilgisayar programlarını dikkatlice seçerim.	21	8,4	213	85,2
2. Çocuğuma teknolojik aletleri kullanırken süreyi sınırlandırırım	23	9,2	212	84,8
3. Çocuğum bilgisayar kullanırken yaptıkları ile ilgili ona sorular sorarım.	28	11,2	201	80,4
4. Çocuğumu teknolojik aletler yerine kardeşi ve arkadaşları ile birlikte oynamaya teşvik ederim	31	12,4	201	80,4
5. Teknolojik aletlerdeki oyun seçimlerinde ya da oyunun oynanmasında çocuğum tamamen özgür değildir.	31	12,4	201	80,4
6. Çocuğum teknolojik aletleri kullanırken zorlanmaz.	27	10,8	184	73,6
7. Rehber eşliğinde kullanıldığında teknolojik aletler okul öncesi çağındaki çocuklar için oldukça faydalıdır.	43	17,2	162	64,8
8. Çocuğum akıllı telefonları rahatlıkla kullanabilir.	68	27,2	151	60,4
9. Uygun programlar kullanıldığında bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler çocukların dilsel gelişimine katkı sağlar.	78	31,2	133	53,2
10. Çocuğum internet üzerinden oyun oynamayı becerir.	97	38,8	122	48,8
11. Çocuğumun telefonumla oyun oynamasına izin veririm.	98	39,2	112	44,8
12. Çocuğuma sesleri ve kelimeleri öğretmede bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler gibi teknolojik aletleri kullanırım.	113	45,2	111	44,4
13. Çocuğumun rakamları ve sayıları öğrenmesinde bilgisayar, tableti vb. teknolojik aletleri kullanırım.	104	41,6	110	44
14. Çocuğuma şekilleri öğretmek için bilgisayar, tablet vb. gibi teknolojik aletleri kullanırım.	105	42	108	43,2
15. Okul öncesi çağındaki çocuklar bilgisayar ve tablet gibi teknolojik aletleri kullanabilirler.	98	39,2	101	40,4
16. Okul öncesi çağındaki çocukların eğitiminde bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler kullanılmalıdır.	114	45,6	90	36
17. Eğitici programlar kullanıldığında bilgisayarlar, tabletler gibi teknolojik aletler okul öncesi eğitiminde kitaplara göre daha faydalıdır.	116	46,4	75	30
18. Çocuğum günlük yaşamında ve eğitimi sırasında öğrendiği pek çok kavramı bilgisayar oyunları ile pekiştirir.	133	53,2	71	28,4
19. Teknolojik aletlerin kullanımı çocuğumun dikkat gelişimini artırır.	150	60	55	22
20. Teknolojik aletleri kullanmalarına izin verilen çocuklar daha yaratıcıdır.	152	60,8	52	20,8
21. Teknolojik aletlerin sıklıkla kullanımı çocukların dünyayı daha iyi tanımalarını sağlar.	157	62,8	51	20,4
22. Teknolojik aletleri kullanımı çocukların sosyalleşmesini olumsuz yönde etkilemez.	149	59,6	50	20
23. Teknolojik aletleri fazlaca kullanan çocuklar kendilerini rahatlıkla ifade ederler.	155	62	49	19,6
24. Okul öncesi çağındaki çocukların teknolojik aletleri sık kullanmaları onların arkadaşları ile olan ilişkilerini zayıflatmaz.	182	72,8	43	17,2
25. Çocukların bilgisayarla fazlaca zaman geçirmesi çocukların beden sağlığının bozulmasına neden olmaz.	196	78,4	26	10,4

Tablo 11'e göre öncelikle en yüksek katılım oranlarına sahip ilk beş maddeye odaklanıldığında, ebeveynlerin %85,2'si, çocuklarının kullanacağı bilgisayar programlarını dikkatlice seçtiklerini belirtmektedir. İkinci olarak, ebeveynlerin %84,8'i, çocuklarının teknolojik alet kullanım sürelerini sınırladıklarını ifade etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin %80,4'ü, çocuklarının bilgisayar kullanımı sırasında yaptıklarıyla ilgili sorular sormakta, çocuklarını teknolojik aletler yerine kardeşleri ve arkadaşlarıyla birlikte oynamaya teşvik etmekte ve teknolojik aletlerdeki oyun seçimlerinde çocuklarının tamamen özgür olmadığını ifade etmektedir. Diğer yandan en az katılım oranlarına sahip olan son 5 madde incelendiğinde, katılımcıların sadece %20,4'ü teknolojik aletlerin sık kullanımının çocukların dünyayı daha iyi tanımalarına katkı sağladığına inanmaktadır. Buna ek olarak katılımcıların %20'si teknolojik alet kullanımının çocukların sosyalleşmesini olumsuz yönde etkilemeyeceğine inanmaktadır, %19,6'sı teknolojik aletleri fazlaca kullanan çocukların kendilerini rahatlıkla ifade edebileceğine inanmaktadır, %17,1'si okul öncesi çağındaki çocukların teknolojik aletleri sık kullanmalarının arkadaşları ile olan ilişkilerini zayıflatmayacağına inanmaktadır ve %10,4'ü, çocukların bilgisayarla fazlaca zaman geçirmenin beden sağlığını olumsuz etkilemeyeceğine inanmaktadır.

4.4. Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeyleri

Bu bölümde, "Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, dijital ebeveynlik öz yeterlikleri hangi düzeydedir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda öncelikle DEÖYÖ'den alınan puanlara ait istatistikler verilmiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların, Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği Düzeylerine Ait İstatistikler

Ölçek ve Alt Boyutları	n	Min.	Maks.	$\bar{x}$	s
Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	250	1,00	5,00	4,00	0,87
Dijital Güvenlik	250	1,00	5,00	4,27	0,93
Dijital Okuryazarlık	250	1,00	5,00	3,92	0,98
Dijital İletişim	250	1,00	5,00	3,27	1,24

Tablo 12'de görüldüğü üzere, katılımcıların dijital ebeveynlik öz yeterliği puan ortalamaları $4,00 \pm 0,87$ olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en

yüksek puanlara (1 ve 5 puan) oranlandığında bu puan %75'e karşılık gelmiştir. Ayrıca alt boyutlar incelendiğinde; dijital güvenlik alt boyutu ortalaması $4,27 \pm 0,93$ ile %81,7 oranına karşılık gelmiştir. Dijital okuryazarlık ve dijital iletişim alt boyutlarının ortalamaları ise sırasıyla $3,92 \pm 0,98$ ve $3,27 \pm 1,24$ olarak bulunmuştur.

Tablo 13'te ise katılımcıların, dijital ebeveynlik öz yeterliğine ait maddelere katılım oranları detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 13.

Katılımcıların, Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliğine Ait Maddelere Katılım Oranları

Maddeler	Katılmıyorum		Katılıyorum	
	n	%	n	%
1. Çocuğumun, bizim bilgimiz olmadan internetten alışveriş yapmamasını söylemek	22	8,8	213	85,2
2. Çocuğumla ailemizin ve kendi mahremiyetini içeren fotoğraf ve video gibi öğeleri paylaşmaması hakkında konuşmak	26	10,4	206	82,4
3. İnternette işlenen suçların gerçek hayatta yaptırımları olabileceği konusunda çocuğumla konuşmak	20	8	206	82,4
4. Çocuğumun sosyal ağlarda tanıştığı kişilerin verdikleri bilgilere (cinsiyet, yaş, vb.) güvenmemesini söylemek	22	8,8	205	82
5. Çocuğuma, internet alışverişlerinde yapabileceği hataları anlatmak	19	7,6	205	82
6. Çocuğumun bilmediği internet sitelerinden alışveriş yapmamasını söylemek	25	10	202	80,8
7. Çocuğumun uzun süre dijital araçları (bilgisayar, akıllı telefon, tablet, vb.) veya interneti kullanması durumunda sağlığının olumsuz etkileneceği konusunda çocuğumu uyarmak	22	8,8	201	80,4
8. Çocuğumun yaşına uygun olmayan internet sitelerine üye olmasına sınırlama getirmek	23	9,2	201	80,4
9. Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz durumlarda (tehdit edilmek, uygunsuz içerik istenmesi, vb.) bize gelmesini sağlamak	25	10	201	80,4
10. Çocuğumu, çevrimiçi servislere (ücretsiz oyunlar, sosyal ağlar vb.) üye olurken paylaşmaması gereken bilgiler konusunda bilgilendirmek	30	12	200	80
11. Çocuğumun, profili bulunan sosyal ağlarda tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmemesi konusunda konuşmak	30	12	200	80
12. Çocuğuma sosyal ağlarda arkadaşlarını üzecek ve küçük düşürecek paylaşımlar yapmamasını söylemek	31	12,4	199	79,6
13. Çocuğumun yaşına uygun olmayan dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) kullanmasına sınırlama getirmek	23	9,2	199	79,6
14. Çocuğumun hangi sıklıkta bilgisayar oyunu oynadığını takip etmek	21	8,4	198	79,2
15. Çocuğumun yaşına uygun dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) seçmek	25	10	195	78
16. Bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi dijital araçların kullanım kurallarını çocuğumla belirlemek	27	10,8	194	77,6

17. Çocuğumun girdiği web sitelerini gezinti geçmişinden takip etmek	29	11,6	192	76,8
18. Çocuğuma, doğruluğundan emin olduğu bilgiyi paylaşmasını önermek	31	12,4	188	75,2
19. İnternet sitelerin güvenilirliğinin ayrımını yapabilmesi için çocuğumla konuşmak	32	12,8	186	74,4
20. Çocuğumun gelişimine uygun güvenli internet paketi seçmek	32	12,8	185	74
21. Çocuğuma gelen istenmeyen mesaj veya e-postaları engellemesine yardımcı olmak	27	10,8	183	73,2
22. Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz bir durumda gerekli hukuki süreçleri başlatmak	33	13,2	183	73,2
23. Çocuğumun ziyaret edebileceği olumsuz içerikteki web sitelerini engellemek	30	12	183	73,2
24. Çocuğumun kullandığı internet uygulamaları içinde (oyun için hak alma, silah alma, vb.) satın alma işlemlerini takip etmek	46	18,4	181	72,4
25. Çocuğumun internette ulaştığı bilgilerin doğruluğunu nasıl belirleyebileceğine ilişkin ona bilgi vermek	32	12,8	180	72
26. Çocuğumun kullandığı akıllı telefon, tablet gibi araçları kullanmak	37	14,8	180	72
27. Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda ebeveyn kontrolü ayarlarını yapılandırmak	42	16,8	178	71,2
28. Çocuğumu, kullandığı sosyal ağ profillerinde gizlilik ve güvenlik ayarlarını yapılandırması konusunda bilgilendirmek	35	14	177	70,8
29. Çocuğumun internete bağlandığı cihazlara uygulama yüklemek ve kaldırmak	41	16,4	170	68
30. Çocuğumu internetteki hakları konusunda bilinçlendirmek	39	15,6	161	64,4
31. Çocuğuma Google gibi arama motorlarını kullanarak internette arama stratejilerini göstermek	42	16,8	156	62,4
32. Çocuğumun internette güvenli gezinimi için tarayıcılarda reklam engelleyici eklentileri kurmak	47	18,8	152	60,8
33. Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda güvenlik yazılımlarını güncellemek	62	24,8	145	58
34. Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda tarayıcıların güvenlik ayarlarını yapılandırmak	51	20,4	144	57,6
35. Çocuğumun kullandığı dijital iletişim ortamlarını (Facebook Messenger, WhatsApp, Viber, vb.) kullanmak	73	29,2	144	57,6
36. Çocuğumun dijital ortamlarda (Facebook, Twitter, Instagram, gibi) yaptığı paylaşımlarını beğenmek	95	38	116	46,4
37. Çocuğumun paylaşımlarına ilişkin dijital ortamda yorum yazmak	108	43,2	101	40,4
38. Çocuğumun, Facebook, WhatsApp, Gmail, YouTube gibi sosyal paylaşım ortamlarında paylaşımlarda bulunmasını desteklemek	119	47,6	87	34,8

Tablo 13'e göre katılımcıların, dijital ebeveynlik öz yeterliğine ait maddelere katılım oranları incelendiğinde; en yüksek katılıyorum oranlarının, ebeveynlerin çocuklarına internet kullanımı konusunda belirli kurallar koyma ve güvenlik konularında bilgilendirme yapma, siber güvenlik ve mahremiyetin önemini vurgulama, çevrimiçi ilişkilerde dikkatli olmalarını sağlama, güvenli ve bilinçli bir şekilde hareket etmelerini sağlama konularında oranların yüksek olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin

%85,2'si, çocuklarının internet üzerinden alışveriş yapmamasını sağlamak için bilgi vermektedir, %82,4'ü, çocuklarıyla mahremiyet konularında iletişim kurma ihtiyacını anlamış durumdadır ve çocuklarına internet üzerinde işlenen suçların gerçek hayatta ciddi sonuçları olabileceği konusunda bilgi vermektedir. Diğer taraftan, ebeveynlerin %82'si, çocuklarına sosyal medya platformlarında tanıştıkları kişilere karşı güven duymamaları gerektiğini belirtmektedir. En düşük katılıyorum oranına sahip maddeler incelendiğinde ise ebeveynlerin %57,6'sı, çocuklarının internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda tarayıcıların güvenlik ayarlarını yapılandırmayı ve çocuklarının kullandığı dijital iletişim ortamlarını (Facebook Messenger, WhatsApp, Viber vb.) izlemeyi tercih etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin %46,4'ü, çocuklarının dijital ortamlarda yaptığı paylaşımları beğenmeyi ve %40,4'ü bunlara yorum yapmayı tercih etmektedir. Son olarak, ebeveynlerin %34,8'i, çocuklarının Facebook, WhatsApp, Gmail, YouTube gibi sosyal paylaşım ortamlarında paylaşımlarda bulunmasını desteklemeyi tercih etmektedir.

4.5. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri İle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın soruları arasında yer alan “Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik özyeterlilikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna cevap bulabilmek için Pearson korelasyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişki

Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	
	Pearson r	0,132
	p	0,037
	n	250

Tablo 14’e göre ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında zayıf düzeyde ($r<0,30$) pozitif ancak anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, ebeveynlerin olumlu görüşlerinden veya dijital ebeveynlik öz yeterliklerinden birisinin artması ile diğerinin de arttığını göstermiştir. Değişkenlerin birbiri üzerinde açıkladığı varyans ise %1,7 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla ilişki zayıftır ancak istatistiksel olarak anlamlıdır.

Bu bölümde ayrıca araştırma sorularına yönelik olarak, bu ilişkinin çeşitli değişkenlere göre ayrı ayrı incelenmesi ve birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediği alt başlıklar halinde incelenmiştir.

4.5.1. İlişkinin anne ve babalarda ayrı ayrı incelenmesi ve karşılaştırılması. Araştırma soruları arasında yer alan “Ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki anne veya baba olmaya göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulabilmek için iki ayrı grup halinde Pearson korelasyon analizi yapılmış ve gruplardaki ilişkilerin birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için düzenleyici (moderatör) değişken analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 15’te verilmiştir.

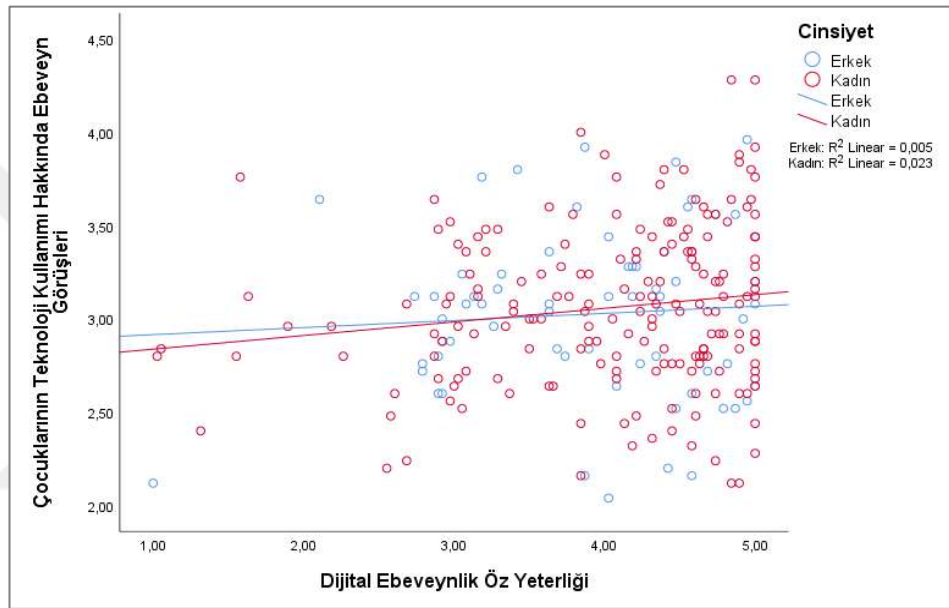
Tablo 15.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Anne veya Baba Olmaya Göre Karşılaştırılması

Grup		Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	
Baba	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,070
		p	0,583
		n	64
Anne	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,150
		p	0,041
		n	186

* Etkileşim Terimi için $p=0,641$.

Tablo 15'e göre, hem annelerde hem babalarda ilişkilerin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Ancak babalardaki ilişki zayıf düzeyde ve anlamsız iken ($r=0,07$; $p>0,05$), annelerdeki ilişki yine zayıf düzeyde ancak anlamlı bulunmuştur ($r=0,15$; $p<0,05$). Açıklanan varyans ise babalarda %0,5 olurken, annelerde %2,3 olmuştur. Dolayısıyla her ne kadar annelerdeki ilişki anlamlı olsa da oldukça küçük bir farklılık tespit edilmiştir. Nitekim yapılan düzenleyici değişken analizi anne ve babalardaki ilişkilerin birbirinden anlamlı ölçüde farklı olmadığını göstermiştir ($p>0,05$). Bu ilişki Şekil 7'de de gösterilmiştir ve ilişkinin çok benzer olduğu görülmektedir.

Şekil 7. Anne ve babalarda, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki

4.5.2. İlişkinin 35 yaş ve altı ile 36 yaş ve üstü ebeveynlerde ayrı ayrı incelenmesi ve karşılaştırılması. Araştırma soruları arasında yer alan “Ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulabilmek için iki ayrı grup halinde Pearson korelasyon analizi yapılmış ve gruplardaki ilişkilerin birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için düzenleyici (moderatör) değişken analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 16’da verilmiştir.

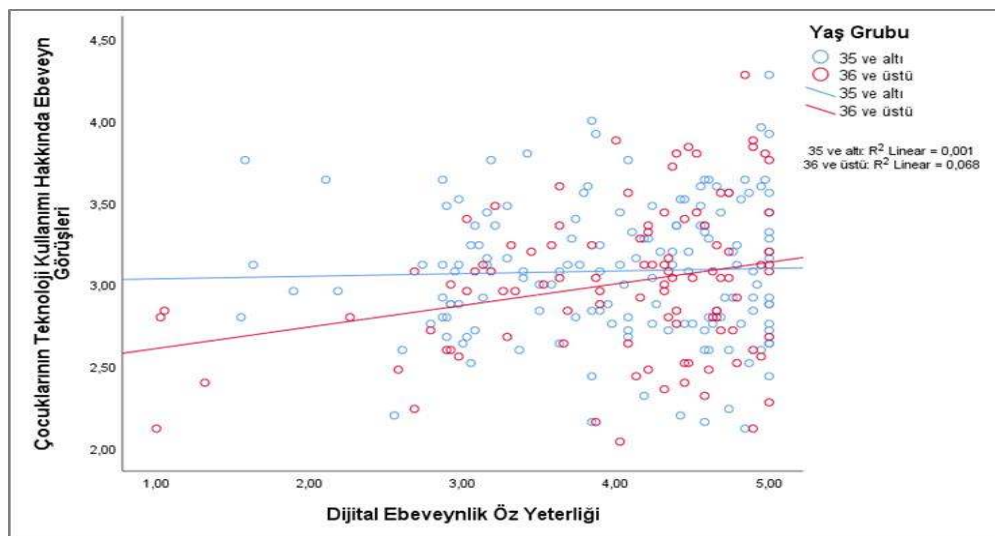
Tablo 16.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması

Ebeveyn Yaş Grubu		Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	
35 ve altı	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,033
		p	0,694
		n	149
36 ve üstü	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,261
		p	0,008
		n	101

* Etkileşim Terimi için $p=0,067$.

Tablo 16'ya göre, hem 35 yaş ve altında hem 36 yaş ve üstünde yer alan ebeveynlerde ilişkilerin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Ancak 35 yaş ve altında yer alan ebeveynlerdeki ilişki zayıf düzeyde ve anlamsız iken ($r=0,033$; $p>0,05$), 36 yaş ve üzerindeki ebeveynlerdeki ilişki yine zayıf düzeyde ancak anlamlı bulunmuştur ($r=0,261$; $p<0,05$). Açıklanan varyans ise 35 yaş ve altında % 0,1 olurken, 36 yaş ve üzerinde %6,8 olmuştur. Bu durum gruplar arasında % 6,7'lik bir farklılık olduğunu göstermiştir. Ancak yapılan düzenleyici değişken analizi daha genç ve yaşlı ebeveynlerdeki ilişkilerin birbirinden anlamlı ölçüde farklılaşmadığını göstermiştir ($p>0,05$). Bu ilişki Şekil 8'de de gösterilmiştir ve ilişkinin oldukça benzer olduğu görülmektedir.

Şekil 8. 35 yaş ve altı ile 36 yaş ve üstü ebeveynlerde, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşler ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki

4.5.3. İlişkinin yüksek eğitim almış ve almamış ebeveynlerde ayrı ayrı incelenmesi ve karşılaştırılması. Araştırma soruları arasında yer alan “Ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulabilmek için iki ayrı grup halinde Pearson korelasyon analizi yapılmış ve gruplardaki ilişkilerin birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için düzenleyici (moderatör) değişken analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 17’de verilmiştir.

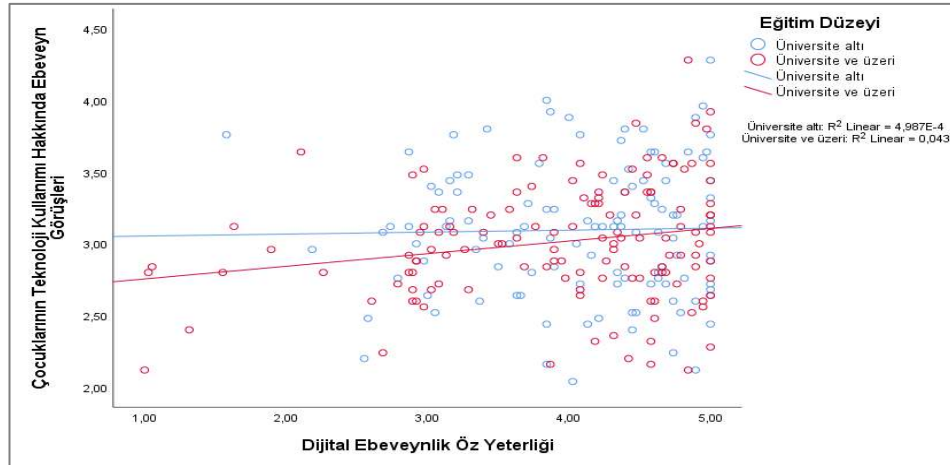
Tablo 17.

Katılımcıların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ebeveyn Eğitim Düzeyi Grubu		Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği	
Üniversite altı	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,022
		p	0,814
		n	114
Üniversite ve üzeri	Çocuklarının Teknoloji Kullanımı Hakkındaki Görüş	Pearson r	0,208
		p	0,015
		n	136

* Etkileşim Terimi için $p=0,262$.

Buna göre, öncelikle yüksek eğitim almış ve almamış ebeveynlerdeki ilişkilerin her ikisinin de pozitif yönde olduğu görülmüştür. Ancak yüksek (üniversite) eğitim almamış ebeveynlerdeki ilişki zayıf düzeyde ve anlamsız iken ($r=0,022$; $p>0,05$), yüksek eğitim almış ebeveynlerdeki ilişki yine zayıf düzeyde ancak anlamlı bulunmuştur ($r=0,208$; $p<0,05$). Açıklanan varyans ise üniversite eğitimi almamış olanlarda % 0 olurken, bu eğitimi almış olanlarda % 4,3 olmuştur. Bu durum gruplar arasında % 4,3’lük bir farklılık olduğunu göstermiştir. Ancak yapılan düzenleyici değişken analizi farklı eğitim düzeylerine sahip ebeveynlerdeki ilişkilerin birbirinden anlamlı ölçüde farklılaşmadığını göstermiştir ($p>0,05$). Bu ilişki Şekil 9’da da gösterilmiştir.

Şekil 9. Yükseköğrenim almış ve almamış ebeveynlerde, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşler ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki

4.6. Ebeveynlerin, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ve Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması için yapılan analizlerin bulguları alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.6.1. Yaş grubuna göre karşılaştırma. Tablo 18’de anne ve babaların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 18.

Anne ve Babaların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması

Grup	Puan	Yaş Grubu	n	$\bar{x}$	s	Fark	S. Hata	t	Sd	p
Baba	Görüş	35 ve altı	36	3,13	0,45	0,25	0,11	2,252	62	0,028
	Öz Y.	36 ve üstü	28	2,89	0,42					
	Görüş	35 ve altı	36	3,95	0,79	0,17	0,21	0,803	62	0,425
	Öz Y.	36 ve üstü	28	3,78	0,88					
Anne	Görüş	35 ve altı	113	3,07	0,41	0,01	0,06	0,228	184	0,820
	Öz Y.	36 ve üstü	73	3,05	0,46					
	Görüş	35 ve altı	113	4,01	0,87	-0,08	0,13	-0,629	184	0,530
	Öz Y.	36 ve üstü	73	4,10	0,91					

Tablo 18'e göre babaların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin yaş grubuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). 35 yaş ve altındaki babaların görüşleri 36 yaş ve üzerinde olanlardan anlamlı olarak daha olumlu bulunmuştur. Bunun dışında babaların, dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Ayrıca annelerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

4.6.2. Eğitim düzeyine göre karşılaştırma. Tablo 19'da ise anne ve babaların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin eğitim düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 19.

Anne ve Babaların, Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Grup	Puan	Eğt. Dzy.	n	$\bar{x}$	s	Fark	S. Hata	t	Sd	p
Baba	Görüş	Ünv. Altı	25	3,05	0,47	0,05	0,12	0,416	62	0,679
	Öz Y.	Ünv. ve üzeri	39	3,01	0,44					
	Görüş	Ünv. Altı	25	3,88	0,74	0,00	0,21	0,019	62	0,985
	Öz Y.	Ünv. ve üzeri	39	3,88	0,89					
Anne	Görüş	Ünv. Altı	89	3,11	0,47	0,09	0,06	1,439	172,157	0,152
	Öz Y.	Ünv. ve üzeri	97	3,02	0,39					
	Görüş	Ünv. Altı	89	4,14	0,75	0,18	0,13	1,397	178,619	0,164
	Öz Y.	Ünv. ve üzeri	97	3,96	0,98					

Tablo 19'a göre, hem anne hem babaların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin ve dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin ne düzeyde olduğu; ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin anne baba, yaş grubu, eğitim düzeyi, meslek gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı; ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemektir. Bu nedenle araştırma ebeveynlik dünyasının dijitalleşen çağa nasıl adapte olduğunun ortaya konulmasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan anne ve babalar arasında yaş grubu, eğitim düzeyi, meslek açısından geniş bir çeşitlilik bulunmaktadır ve bu durum çalışma grubunun temsil gücünü arttırmaktadır. Ancak, katılımcılar arasında daha çok genç anneler ve babalar, yükseköğrenim düzeyine sahip bireyler bulunmaktadır. Çünkü toplamda katılımcıların %54,4'ü (n=136) en az üniversite mezunudur. Aynı zamanda araştırmaya katılan ebeveynlerin eşlerinin de çoğunlukla üst öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda genel olarak ev hanımları, öğretmenler, akademisyenler, esnaflar ve memurlar yoğunluktadır ve bu aileler genellikle orta gelir düzeyinde yer almaktadır. Araştırmaya katılan kadın ebeveyn sayısı dikkate alındığında (186), araştırmanın daha çok kadın katılımcılar yani anneler üzerine odaklandığını göstermektedir. Çünkü kadınların katılım oranı belirgin bir şekilde daha yüksektir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocukları ise 3-6 yaş arasında yer almaktadır ve erkek – kız dağılımının oldukça homojen olduğu çocukların neredeyse tamamı devlet okullarında öğrenim görmektedir. Bu durum, farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen çocukların, devlet okullarındaki eğitim ortamında bir araya gelmesini ve araştırmanın örneklemini çeşitlenmesini sağlamıştır. Ayrıca çocuklar genellikle 1 veya 2 çocuğun bulunduğu çekirdek aileler içerisinde yer almaktadır.

Ailelerin teknolojik alt yapıları incelendiğinde; evlerin %93,6'sında akıllı telefon, %59,6'sında dizüstü bilgisayar, %36,8'sinde tablet bulunduğu görülmüştür. Bu oranlar, ailelerin genellikle akıllı telefon ve dizüstü bilgisayar tercih ettiklerini ve önemli bir miktarda ise tablet kullanıldığını göstermiştir. Ayrıca toplam oranın %212 olması dikkat çekicidir. Bu durum, birçok ailenin birden fazla teknolojik cihaza sahip olduğunu ve teknolojinin evde oldukça hakim olduğunu göstermektedir. Mikelic Preradovic vd. (2016) araştırması sonucuna göre de ebeveynlerin %99'unun bir telefonu, bilgisayarı veya tableti vardır. Bu sonuç da çalışmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca evlerin neredeyse tamamında (%99,6) internet bağlantısı mevcuttur ve %72 gibi büyük bir kısmında 8 yıl ve daha uzun bir süredir internet kullanılmaktadır. Bilgisayarlar ise evlerin %84'ünde birden fazla aile mensubu tarafından kullanılmaktadır ve katılımcıların %80,8 gibi oldukça yüksek bir oranı 3 yıldan fazla süredir bilgisayar kullandığını belirtmiştir. Bu sonuçlar, ailelerin bilgi ve iletişim teknolojilerine geniş bir erişime sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bilgisayarların ev içinde paylaşıldığını ve teknoloji kullanımının geniş bir yelpazede aile üyelerini içerdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle internet bağlantısının neredeyse evlerin tamamında mevcut olması, ailelerin dijital dünyayla sürekli bir etkileşim içinde olduklarını göstermekte ve bu durum, çocukların teknolojiyle daha erken yaşta tanışmasını kolaylaştırmaktadır. Nitekim araştırma sonucunda çocukların %32,8'i henüz 24 aylıkken dijital dünyanın kapılarını aralamış ve teknolojik aletleri keşfetmeye başlamıştır. En geç 36 aylıkken bu deneyime adım atanların oranı ise çoğunluğu oluşturarak %68,4'e ulaşmıştır. Pratikte, bu da neredeyse her üç çocuktan ikisinin üç yaşına kadar teknolojiyle tanıştığını göstermektedir. Gjelaç vd. (2020) çalışmalarında ebeveynlerin çocuklarını doğdukları zaman diliminden başlayarak dijital teknolojilere maruz bıraktıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu durum da çalışmanın sonucuna benzer nitelikte erken yaşlardan itibaren çocukların teknolojiyle tanıştıkları

düşüncesiyle örtüşmektedir. Yine Durmuş (2020) da çalışmasında oldukça benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca başka bir araştırma sonucu da yine 5 yaşın altındaki çocukların dijital teknoloji kullanımlarının fazla olduğunu göstermiştir (Palaiologou, 2016).

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin çoğunluğunun (%56,4) haftada en az bir kez bilgisayar kullanması, dijital araçlarla etkileşimde bulunma sıklığını göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerin %21,2'sinin haftada en az bir kez tablet kullanması ve %80'inin haftada en az bir kez telefonları ile iletişim dışında da meşgul olması, mobil cihazların günlük yaşamda yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu ebeveyn davranışları, çocukların da benzer şekilde dijital teknolojilere maruz kalmasına neden olmuştur.

Çocukların haftada en az bir kez bilgisayar kullanma oranının %59,2, tablet kullanma oranının %54,4 ve akıllı telefon kullanma oranının %84 olması, küçük yaşlardaki bireylerin dijital cihazlara erişimini ve bu araçlarla etkileşimini sıkça gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bu bulgular, çocukların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlarla düzenli etkileşimde bulunduklarını göstermektedir. Benzer sonuçların yer aldığı çalışmalar mevcuttur. Gündoğdu vd. (2016) çalışmalarında da benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Yine Kadan ve Aral (2018) okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanım seviyelerini araştırdıkları çalışmalarında katılımcı çocukların televizyon, tablet, bilgisayar ve cep telefonu gibi teknolojik cihazları çizgi film izlemek, oyun oynamak, resim çizmek gibi amaçlarla oldukça sık kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak ebeveynlerin ve çocukların benzer şekilde dijital teknolojilerle meşgul olmaları, aile içinde dijital etkileşimin yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarına dijital beceriler kazandırmak ve bu konuda rehberlik etmek adına önemli bir fırsat sunmaktadır. Ancak, aynı zamanda bu etkileşimin dengeli ve kontrollü bir şekilde yönetilmesi de gerekmektedir. Nitekim ebeveyn kontrolünün önemli olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Najmudin et al., 2023; Racz et al., 2017). Bu durum araştırmanın bu sonucuyla benzerlik göstermektedir. Yine bu sonuçla alakalı olarak Aleksandraki ve Zaranis (2023) çalışmalarında da ebeveyn tutularının çocukların teknoloji kullanımını şekillendirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin çocuklara rehber olmasının yanında çocukların ebeveynlerine dijital medya araçlarını kullanımda rehberlik ettiği sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır (Nelissen & Van den Bulck, 2018). Bu durum da dijital dünya içerisine

doğmuş olmaları nedeniyle çocukların bazı durumlarda ebeveynlerinden daha çabuk dijital medyayı kavrayıp özümseyebildiği sonucuna da ulaştırmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin kendini geliştirmesi ve çocuklarına rehberlik konusunda donanımlı hale gelmesinin gerekliliği de ortaya konmaktadır.

Ayrıca araştırma sonucunda, ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanmasına yönelik olumlu görüşlerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin %85,2'si, çocuklarının bilgisayar programlarını seçerken dikkatlice seçim yaptıklarını ifade etmiştir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının dijital içeriklere maruz kalma süreçlerini kontrol etme çabalarını yansıtmaktadır. Aynı şekilde, ebeveynlerin %84,8'i, çocuklarının teknolojik alet kullanım sürelerini sınırladıklarını belirtmiştir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının ekran süresini dengeleme ve sınırlama konusundaki çabalarını vurgulamaktadır. Ayrıca diğer bulgular ebeveynlerin çocuklarının dijital etkileşimlerini yönlendirme ve dengeleme konusundaki güçlü rolünü göstermiştir. Benzer olarak Aslamiyah vd. (2023) ebeveynlik tutumları ile teknolojik araç kullanımının yoğunluğunun okul öncesi çocuklarda sosyal-duygusal gelişime etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında ebeveynlerin yarısından fazlasının (%65.4) çocuklarının teknoloji kullanımında otoriter tutumu benimsedikleri görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan çocukların yarısından fazlasının da teknolojik araçlarla yoğun bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaya göre okul öncesi dönemde teknolojik araçları yoğun olarak kullanan çocukların sosyal duygusal gelişimin yavaşladığı düşünülmektedir. Bu durum da çocukların teknoloji kullanımının yönlendirilmesi gerektiği sonucuyla örtüşmektedir. Yine Topbaş (2022) çalışmasında ebeveynlerin çocuklarına teknolojik araç kullanımında koyduğu kuralların bu araçları aşırı kullanmanın önlenmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer sonuçların elde edildiği ebeveynlerin teknoloji kullanımında kısıtlayıcı tedbirler aldığı çalışmalar da bulunmaktadır (Fuller, 2023; Özyürek, 2018). Özetle, araştırma, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımını bilinçli bir şekilde yönetmeye çalıştığını ortaya koymuştur. Ebeveynlerin bu konudaki çabaları, çocukların dijital dünyayla sağlıklı bir ilişki kurmalarını destekleme amacını yansıtmaktadır.

Öte yandan araştırmanın sonuçları, katılımcı ebeveynlerin yüksek düzeyde dijital ebeveynlik öz yeterliliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin özellikle

dijital güvenlikle ilgili öz yeterlik düzeyinin önemli ölçüde yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca dijital okuryazarlık öz yeterliliği yüksekken, iletişim öz yeterliliği orta düzeydedir. Ebeveynler, çocuklarına internet kullanımı konusunda belirli kurallar koyma, güvenlik konularında bilgilendirme yapma, siber güvenlik ve mahremiyetin önemini vurgulama, çevrimiçi ilişkilerde dikkatli olmalarını sağlama ve güvenli ve bilinçli bir şekilde hareket etmelerini sağlama konularına özellikle dikkat etmektedirler. Bu sonuçlar, ebeveynlerin dijital güvenlik konularında bilinçli ve proaktif bir yaklaşım sergileyerek çocuklarını dijital dünyada koruma konusundaki önemli sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Benzer sonuçlara rastlanan çalışmalar mevcuttur (İnan Kaya vd., 2018; Kadan ve Aral, 2018; Kaşıkçı vd., 2014; Yaman vd., 2019). Bunun yanında anne babaların dijital ebeveynlik öz yeterliği düştükçe çocukların problemlili medya kullanımı davranışlarının arttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Coşkunalp, 2022).

Araştırma sonucunda, ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında zayıf düzeyde ($r<0,30$) pozitif ancak anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki saptanmıştır. Bu istatistiksel bulgu, ebeveynlerin olumlu görüşlerinden veya dijital ebeveynlik öz yeterliklerinden birisinin artmasının, diğerinin de artmasını sağladığını göstermiştir. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olmaları, dijital ebeveynlik becerilerini güçlendirmeye katkıda bulunmaktadır. Aynı şekilde, ebeveynlerin dijital ebeveynlik konusundaki öz yeterliklerinin artması, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik olumlu görüşlerini desteklemektedir. Özçelik vd. (2024) çalışmalarında doğru ve dengeli bir şekilde kullanılan teknolojinin çocukların bilişsel ve duygusal gelişimini olumlu etkileyeceği sonucuna ulaşmışlardır. Bu da araştırmanın bu sonucuyla örtüşmektedir. Bu sonucun aksine hem ebeveynlerin hem de çocukların teknoloji kullanımının sadece risklerine odaklanarak hem fırsatları hem de riskleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Özsoy ve Atılğan, 2018)

Öte yandan bu ilişki anne ve babalarda, farklı yaş gruplarında ve öğrenim düzeylerinde de birbirinden anlamlı farklılık göstermemiştir. Her ne kadar ilişkinin anlamlılığında ve gücünde farklılıklar tespit edilmiş olsa da bu farklar istatistiksel olarak önemli ölçüde bulunmamıştır. Redmiles (2018) tarafından Amerika’da yapılan kapsamlı

çalışma ailelerin gelir durumundaki düşüklüğün ebeveynlerin dijital mecraları kullanımını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yine aynı çalışmada sosyo ekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarını dijital medya kullanımına karşı daha kontrollü ve duyarlı hale getirdikleri görülmüştür. Bu durum aslında öngörülebilir bir sonuçtur. Ancak çalışma sonuçlarında öğrenim durumunun ve yaşı ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliliği ile çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri arasındaki ilişkiyi farklılaştırmaması beklenen bir sonuç olmamıştır.

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri ile çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri arasındaki zayıf düzeyde de olsa pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ancak eğitim durumu, yaş gibi farklı demografik faktörlerin bu ilişkiyi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemediği görülmüştür. Bu sonuç aslında beklenen bir sonuç olmamakla birlikte günümüz ebeveynlerinin yaygınlaşan teknoloji kullanımındaki gelişmeleri yaşı, cinsiyeti ve eğitim durumu ne olursa olsun takip ettiklerini ve hem kendileri hem de çocukları için teknoloji kullanımında bilinçli davrandıklarını göstermektedir. Bu sonuca benzer sonuçların çıktığı çalışmalar (Yaman vd., 2019; Yaşar Ekici, 2016) olduğu gibi anne babaların eğitim seviyesi yükseldikçe teknolojinin çocuklar için zararlı olduğu fikrinin arttığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Bostancı ve Çakır, 2022 ve Özcan, 2018). Bu noktada ebeveynlerin bilinçlendirilmesi adına verilebilecek eğitimlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim Clarkson ve Zierl (2018) çalışmalarında, dijital dünyayla ilgili genel düşünceyi değiştirmek amacıyla bir eğitim planlayarak 9-14 yaş arası çocukların ebeveynlerine dijital dünyanın çocuklar için olumlu yanlarını aktarmıştır. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda dijital dünyanın olanaklarına ilişkin farkındalık oluşturulmuştur. Bu durum da göstermektedir ki ebeveynlere verilebilecek eğitim oldukça önemlidir.

Ayrıca ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna ve eğitim düzeyine göre karşılaştırılması sonucunda; 35 yaş ve altındaki babaların, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin 36 yaş ve üzerinde olanlardan anlamlı olarak daha olumlu bulunmuştur. Bu durum babaların daha genç yaşlarda çocuklarının teknoloji kullanımını olumlu

karşıladıkları ancak ilerleyen yaşlarda çocuklarının teknoloji kullanımına karşı daha temkinli yaklaştıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Bunun dışında babaların, dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin, çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yaş grubu fark etmeksizin tüm annelerin benzer düzeyde görüş ve öz yeterliklere sahip olduklarını söylemek mümkündür. Bunlara ek olarak, eğitim düzeyi fark etmeksizin tüm annelerin ve babaların benzer düzeyde görüş ve öz yeterliklere sahip oldukları görülmüştür. Nitekim Yaşar Ekici (2016) de çalışmasında benzer olarak ebeveynlerin okul öncesi dönemde teknoloji kullanımıyla ilgili görüşlerinde çocuğun veya anne babasının cinsiyetine göre çocuğun devam ettiği okul türüne göre ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinde farklılıkların gözlenmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu da çalışmadaki sonuçla örtüşen benzer bir araştırma sonucudur. Ancak eğitim düzeyinin ve yaşın araştırma sonuçlarına etki etmemiş olması araştırmadan beklenen bir sonuç olmamıştır. Çünkü genç ve eğitilmiş bir ebeveynin çocuğunun teknolojiyi faydacı bir yaklaşımla kullanmasında verebileceği rehberliğin daha ön görülebilir olduğu düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmacı, eğitimci ve ebeveynler için önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Araştırmacılara öneriler. Araştırmacılara verilebilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Konuyla ilgili olarak yeni yapılacak araştırmalarda çocukların gözünden ebeveynlerinin dijital öz yeterliklerinin ne ölçüde olduğu incelenebilir.
- Ayrıca annelere göre babalar, babalara göre de annelerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin ne ölçüde olduğu araştırılabilir.

5.2.2. Ebeveynlere öneriler. Ebeveynlere verilebilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Ebeveynler dijital öz yeterliliklerini arttırmak ve çocuklarının daha faydalı bir şekilde teknoloji kullanmalarını sağlamak adına bilinçlenmek için yapılacak her türlü programa katılım sağlayabilirler.
- Ebeveynlerin kendi teknoloji kullanımlarını yönetebilmeleri ve çocuklarına doğru model olabilmelerinin nasıl mümkün olduğunu öğrenmek için araştırma yaparak bilinçlenmeye çalışabilirler.

KAYNAKLAR

- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Okul öncesi eğitim alan çocukların ve ailelerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 12(2), 66-71, doi:10.5222/j.child.2012.066.
- Akdere, B. (2022). *Dijital ebeveynlik farkındalığının yordayıcıları olarak psikolojik katılık, ebeveyn öz yeterliği, kişilerarası ilişki tarzı ve akıllı telefon bağımlılığı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Akkaya, S., Tan, Z., Kapıdere, M. ve Şahin, S. (2021). Investigation of the relationship between parents' awareness of digital parenting and the effects of digital games on their children. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 889-917. Doi: 10.17679/inuefd.905569.
- Aksal, F.A. (2011). Developing evaluative tool for online learning and teaching process. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10 (3), 69-75.
- Aleksandraki, F., & Zaranis, N. (2023). Greek parents' profile concerning the use of smart mobile devices and their educational applications by preschool and elementary school children. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 3(2), 851-858.
- Almeida, M.L., Garon-Carrier, G., Cinar, E., Frizzo, G.B., & Fitzpatrick, C. (2023). Prospective associations between child screen time and parenting stress and later inattention symptoms in preschoolers during the COVID-19 pandemic. *Front. Psychol*, 1-8. Doi: 10.3389/fpsyg.2023.1053146.
- Alpay, N. ve Okur, M. R. (2021). Okul öncesi dönemdeki 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlık durumlarının ve dijital öğrenme içeriklerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(3), 1-34.

- Altun, D. (2019). An investigation of preschool children's digital footprints and screen times, and of parents' sharenting and digital parenting roles. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(35), 76-97.
- American Academy of Pediatrics. (2013). American Academy of Pediatrics: Children, Adolescents and Television. *Pediatrics*, 107(2), 423-426.
- Arafah, I., & Susanto, S. B. (2023). Parenting Patterns In The Use Of Gadgets On The Social Emotional Development Of Preschool Children In Tk- Dharma Wanita Mangunrejo. *Indonesian Journal of Nutritional Epidemiology and Reproductive*, 6(2), 57-63.
- Arlı, Y. (2021). İlkokul öğrencilerinin televizyon bağımlılık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki. *EJERCongress*, 71.
- Arslan, S. (2022). *Dijital ebeveyn farkındalığı ve çocuklarda problemli medya kullanım davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, A. (2016). *The changes in safer internet use of children in Turkey between the years of 2010-2015 and impacts of related implementations* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ateş, Ş. (2021). *Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkilerinin İncelenmesi: Türkiye Örneği (2013-2020)*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Aslamayah, Z., Ningrum, A. G., Setyoboedi, B., Aningsih, B. S. D., & Utami, S. W. (2023). Parenting style but not intensity of gadget use is associated with social-emotional development among preschool children in Surabaya. *GSC Advanced Research and Reviews*, 15(02), 013-019. Doi: <https://doi.org/10.30574/gscarr.2023.15.2.0134>.
- Aydoğdu, F. (2021). 4-6 yaş çocukların dijital oyun bağımlılıklarında kardeş etkisi: Nomofobi, akıllı telefon kullanma, dijital oyun oynama. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(7), 34-49.

- Aytaş, G. ve Kaplan, K. (2017). Medya okuryazarlığı bağlamında yeni okuryazarlıklar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 291-310.
- Babaoğlu, K. ve Hatun, Ş. (2002). Çocukluk çağında obezite. <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0102/obezite.pdf> (18. 07. 2023).
- Barkuş, F. ve Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 35-44.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Barr, R., Zack, E., Garcia, A., & Muentenen, P. (2008). Infants' attention and responsiveness to television increases with prior exposure and parental interaction. *Infancy*, 13(1), 30-56.
- Basile, K., Beauregard, T.A., Canonico-Martin, E., & Gause, K. (2022), "Better worklife balance through digital parenting. *Strategic HR Review*, 21(6), 180-184.
- Başal, H. A. (2005). *Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. Morpa Kültür Yayınları.
- Başarmak, U. ve Yağcı, M. (2020). Bilgisayar Donanımı. In S. Şahin ve Ç. Uluyol (Eds.), *Eğitimde Bilişim Teknolojileri*, 7. Baskı, 1–24, Ankara: Pegem Akademi.
- Baydar, N., Kağıtçıbaşı, Ç., Küntay, A. C. ve Gökşen, F. (2008). Effects of an Educational Television Program on Preschoolers: Variability in Benefits. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(5), 349-360.
- Bayrak Çelik, S. (2020). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının olumlu ve olumsuz etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(110), 365-377 Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.46049>
- Bayrak, T. (2017). Sosyal medyada dijital etik: Twitter’da şiddet içerikli iletilerin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(1), 32-46.

- Beadini, İ. (2023). *Okul öncesi dönem çocuklarının problemleri medya kullanımları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Blanchard, J., & Moore, T. (2010). *The Digital World of Young Children: Impact on Emergent Literacy*. London, UK: Pearson Foundation.
- Bostancı, S. ve Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 86- 116.
- Braune-Krickau, K., Schneebeli, L., Pehlke-Milde, J., Gemperle, M., Koch, R., & Wyl, A. (2021). Smartphones in the nursery: Parental smartphone use and parental sensitivity and responsiveness within parent–child interaction in early childhood (0–5 years): A scoping review. *Infant Mental Health Journal*, 42(2), 161–175.
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P., & Chaudron, S. (2017). Family dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young children’s digital practices around 14 European countries. *Contemporary Family Therapy*, 39(4), 271-280.
- BTK, (2022). İnternetin getirdiği fırsat ve faydalar. <https://internet.btk.gov.tr/internetin-getirdigi-firsat-ve-faydalar> sayfasından erişilmiştir.
- Budak, K. S. (2020). *Okul öncesi dönem çocukları için dijital oyun bağımlılık eğilimi ölçeğinin ve dijital oyun ebeveyn rehberlik stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi, problem davranışlarla ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Bulut, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin teknoloji kullanımlarına ilişkin alışkanlıklarının gelişim özellikleri üzerindeki etkileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 52-69.
- Buzzi, M. (2011). What are your children watching on youtube? In *International Conference on Advances in New Technologies, Interactive Interfaces, and*

- Communicability*. Springer, Berlin, Heidelberg, 243-252.
https://www.researchgate.net/publication/262250407_What_Are_Your_Children_Watching_on_YouTube (18.07.2023).
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31-44.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (30. baskı). Pegem Akademi.
- Chaudron, S. (2015). Young Children (0-8) and Digital Technology. *A qualitative exploratory study across seven countries*. European Commission.
- Christakis, D. A., & Garrison, M. M. (2009). Preschool-aged children's television viewing in child care settings. *Pediatrics*, 124(6), 1627-1632.
- Clarkson, A., & Zierl, L. (2018). An online parenting program grows digital parenting skills and parent-school connection. *Journal of extension*. 56 (5).
- Coşkunalp, S. (2022). *Dijital ebeveynlik öz yeterliği ile çocuklarda problemlili medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen- aile - çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 131-145.
- Çakar, M. T. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımlarının çocukların teknoloji kullanımı üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelen, F. K., Çelik, A. ve Seferoğlu, S. S. (2011). *Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler*. XIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB11), İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çelik, E. (2017). *4-6 Yaş Çocukların Ekran Kullanımın, Ebeveyn Ekran Kullanımı ve Aile İşlevleri İle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çelik Varol ve Varol (2019). Kavram ve kuramlarıyla Marshall McLuhan'a bakış: Günümüzün egemen medya araçları ekseninde bir değerlendirme.

International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), 5(1), 137-158.

Çevik, G. B. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 19(3), 225-240.

Darga, H. (2021). Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların evlerinde oynadıkları dijital oyunların ve ebeveynlerin davranışlarının belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 9(17), 447-479. Doi: 10.18009/jcer.876987.

Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual review of psychology*, 64, 135.

Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: İlköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 5-30.

Drori, O. S., & Shabat, A. B. (2021). Preschoolers' views on integration of digital technologies. *Journal of Childhood, Education & Society*, 2(1), 29-42. Doi: 10.37291/2717638X.20212172.

Durmuş, K. (2020). *Medya etkileri bağlamında okul öncesi dönem çocuklarının yeni medya kullanımının analizi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Durmuş, K. ve Övür, A. (2021). Medya etkileri bağlamında okul öncesi dönem çocuklarının yeni medya kullanımının analizi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(2), 136-155.

Ergüleç, F. ve Kiremit, R. F. (2019). Tablet bilgisayarların okul öncesi dönemde resim çiziminde kullanılması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama (Journal of Theory and Practice in Education)*, 15(1), 17-36. Doi: <https://doi.org/10.17244/eku.447167>

Eshet Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Jl of Educational Multimedia and Hypermedia* 13(1), 93-106.

- Fidan, A. ve Seferoğlu, S. S. (2020). Online environments and digital parenting: an investigation of approaches, problems, and recommended solutions. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 352-372. Doi: 10.14686/buefad.664141. avan
- Fitzpatrick, C., Cristini, E., Bernard, J.Y., & Garon-Carrier, G. (2023). Meeting preschool screen time recommendations: which parental strategies matter? *Front. Psychol.* doi: 10.3389/fpsyg.2023.1287396
- Fuller, J. A. (2023). *Parental Style in Decision-Making Process to Select Mobile Applications for Preschool-Aged Children* (Doctoral dissertation). Grand Canyon University.
- George, D., & Mallery, P. (2020). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference* (16th ed.). Routledge.
- Gimbert, B., & Cristol, D. (2004). Teaching curriculum with technology: Enhancing children's technological competence during early childhood. *Early Childhood Education Journal*, 31(3), 207–216.
- Gjelaj, M., Buza, K., Shatri, K., & Zabeli, N. (2020). Digital technologies in early childhood: Attitudes and practices of parents and teachers in Kosovo. *International Journal of Instruction*, 13(1), 165-184. <https://doi.org/10.29333/iji.2020.13111a>.
- Göğebakan, Ş. (2011). *Çocuğunu okul öncesi eğitim kurumuna gönderen (6 yaş) annelerin okul öncesi eğitime ilişkin görüşlerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Gökel, Ö. (2020). Teknoloji bağımlılığının çeşitli yaş gruplarındaki çocuklara etkileri hakkındaki ebeveyn görüşleri. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(1): 41-47 doi:10.35365/ctjpp.20.2.6.
- Göle, M. O. (2023). Anne ve okul öncesi öğretmeni olarak dijital oyuna bakış. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 1-30.

- Gözen, G. ve Cırık, İ. (2017). Dijital öykülemenin okul öncesi çocukların sosyal-duygusal davranışlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 16(4): 1882-1896. doi: DOI: 10.17051/ilkonline.2017.358215.
- Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B. M., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E. ve Kaya, E. (2016). Media use by preschool-aged children. *Journal of Healthsciences of Kocaeli University*, 2(2), 6-10.
- Güngör, M. (2015). Okulöncesi dönem çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve anne baba tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 199-216.
- Güngör, H., Gülay Ogelman, H., Erten Sarıkaya, H. ve Körükçü, Ö. (2020). Çocukların gözünden evdeki teknolojik araçlar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 175-201.
- Hague, C., & Payton, S. (2010). Digital literacy across the curriculum. London: Futurelab.
- Hamutoğlu, N., Canan Güngören, Ö., Kaya Uyanık, G. ve Gür Erdoğan, D. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408- 429.
- Harris, C., & Straker, L. (2000). Survey of physical ergonomics issues associated with school children's use of laptop computers. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 26(3), 337-346.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach*. The Guilford Press.
- Healy, J. M. (1999). *Failure to connect: How computers affect our children's minds—and what we can do about it*. New York: Touchstone.
- Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. D. (2018). Fall-behind parents? the influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186-1206.
- Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y., & Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: Role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 362-368.

- Işıkoğlu Erdoğan, N. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 1-17. doi: 10.9779/pauefd.446654.
- Işıkoğlu, N., Bayraktaroğlu, E. ve Ayekin Dülger, D. N. (2021). Çocukların dijital veya dijital olmayan oyun tercihleri ve davranışları. *Pamukkale üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-25. doi: 10.9779/pauefd.758529.
- Işıkoğlu, N. ve Ergenekon, E. (2021). Bebeklerin teknolojik araçları kullanmalarıyla ilgili anne görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(1), 117-140. DOI: 10.30964/auebfd.767338.
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik dijital risklere dair algılar. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-157.
- İrkin, A. Ç. (2013). Çocukların gelişim süreci ve televizyonun etkileri. <http://www.rtuk.org.tr/upload/ut/6.pdf> (18. 07. 2023).
- Jobs, S. (2010). Ipad Lansmanı Apple Keynote Sunumu.
- Kadan ve Aral (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanım düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 2(2), 51-55.
- Kanak, M. ve Özyazıcı, K. (2018). An analysis of some variables influencing parental attitudes towards technology and application use and digital game playing habits in the preschool period. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(2), 341-354. DOI: 10.17679/inuefd.369969.
- Kanter, A. (2020). Dijital bağımlılığın okul öncesi dönemdeki çocuklarda problem davranışlarına etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 8(2), 207-221. DOI:10.29228/rssstudies.43864 207.
- Kapella, O., Schmidt, E. M., & Vogl, S. (2022). Integration of digital technologies in families with children aged 5-10 years: A synthesis report of four European country case studies. *DigiGen-working paper series No 8*. Doi:10.5281/zenodo.6411126. <https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2022/05/18/technology-and-young-children/> (Erişim Tarihi: 15.06.2023).

- Karabulut, A. ve Gökler, R. (2023). Teknoloji bağımlısı çocuklarla iletişim. *YOBU Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 54-61.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M. ve Babadağ, B. (2015). Determinants of Phubbing, Which is the Sum of Many Virtual Addictions: A Structural Equation Model. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 60-74.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M. ve Babadağ, B. (2016). The virtual world's current addiction: Phubbing, 3, 250–269.
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayıncılık.
- Kardeş, S. (2020). Erken Çocukluk Döneminde Dijital Okuryazarlık. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 827- 839. DOI: 10.17679/inuefd.665327.
- Kaşıkcı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E. ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39 (171), 230-243.
- Kaya, A. B. (2013). *Çevrimiçi oyun bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Kaya, İ. (2017). Anne babaların çocuklarının bilgi/iletişim teknolojileri (Bit) kullanımına yönelik yaklaşımları ile çocukların bu teknolojileri kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 12(23).
- Kaya, İ. ve Mutlu-Bayraktar, D. (2021). Türkiye’de yapılan dijital ebeveynlik araştırmalarına yönelik bir içerik analizi çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1046-1082. DOI: 10.17679/inuefd.928805.
- Kaya, G. (2020). *Ebeveynlerdeki ruhsal belirtilerin okul öncesi dönem çocuklardaki teknoloji kullanımı ile ilişkisinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Kayış, A. N. (2022). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ve okul öncesi öğretmenlerinin dijital teknolojileri kullanımlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kay, M. A. (2022). *Erken çocuklukta dijital oyun bağımlılığının yordayıcıları olarak; Dijital ebeveynlik, aile içi ilişkiler ve sosyal yeterlilik* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kılınç, S. (2015). *Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Kızıлтаş, E. ve Ertör, E. (2018). Okul öncesi eğitim alan çocukların akıllı telefon kullanımı ile ilgili aile görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-18.
- Kildare, C. A., & Middlemiss, W. (2017). Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 75, 579-593. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.003>.
- Kuzu Jafari, K. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Küçükoğlu, B. (2013). *Okul öncesi eğitime yönelik bilgisayar destekli öğretim tasarımı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Linebarger, D. L., & Walker, D. (2005). Infants and toddlers television viewing and language outcomes. *Journal of American Behavioral Scientist*, 5(48), 624-645.
- Luster, T., & Okagaki, L. (2006). Parenting: An Ecological Perspective. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Ebeveyn#cite_note-0-1. (13.07.2023).
- Magid, L. J. (2003) "Child Safety on the Information Highway", National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC) broşürü. Erişim adresi: <http://www.safekids.com/child-safety-on-the-information-highway/>

- Manap, A. (2020). *Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993. DOI: 10.17679/inuefd.711101.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının çeşitli değişkenler, aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156. DOI: 10.19160/ijer.837749.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding Media*. London: The MIT Press Cambridge.
- McLuhan, M. (2001). *Global Köy*. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Mikelić Preradović, N., Lešin, G., & Šagud, M. (2016). Investigating Parents' Attitudes towards Digital Technology Use in Early Childhood: A Case Study from Croatia. *Informatics in Education*, 15(1), 127–146.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., & Wolak, J. (2003). The exposure of youth to unwanted sexual material on the Internet: A national survey of risk, impact, and prevention. *Youth & Society*, 34(3), 330-358.
- Modecki, K.L., Goldberg, R.E., Wisniewski, P. & Orben, A. (2022). What is digital parenting? A systematic review of past measurement and blueprint for the future. *Perspectives on Psychological Science*, 17(6), 1673-1691.
- Mustafaoğlu, R. ve Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi Journal of Dependence*, 19(3), 51-58.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 227–247.
- Mutlu, N. (2019). *Beş yaş altı çocuklarda ekran önü zamanının değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Eskişehir.

- Najmudin, M. F., Sardin, S., & Sulistiono, E. (2023). Case Study: Parenting Use of Digital Technology in Preschool Children by Middle-Class Digital Immigrant Parents. *Journal of Family Sciences*, 8(2), 220-235.
- Nelissen, S., & Van den Bulck, J. (2018). "When digital natives instruct digital immigrants: Active guidance of parental media use by children and conflict in the family". *Information, Communication & Society*, 21(3), 375-387.
- Nousia, A. (2023). The integration of new technologies and video games in preschool education. *European Journal of Open Education and E-learning Studies*, 8(1), 86-93. Doi: 10.46827/ejoe.v8i1.4633.
- Oğuz, B. N. ve Kutluca, A.Y. (2020). Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 252-268. DOI: 10.7822/omuefd.727132
- O'Regan, G. (2012). Revolutions in the 1980s and 1990s. *A Brief History of Computing*, 63-69.
- Orunbayev, A. (2024). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile postür, denge ve kas kuvveti arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Ömrüuzun, I. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin teknoloji kullanımlarını etkileyen faktörler: Bir yol analizi çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Beykent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Önder, A. ve Dağal, B. A. (2006). Okul öncesi çocukların annelerinin, 'Benimle Oynar mısın?' çocuk programını kalite kriterlerine göre değerlendirmesi. *II.Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*, 171-184.
- Öner, D. (2020). Erken çocukluk döneminde teknoloji kullanımı ve dijital oyunlar: Okul öncesi öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(14).
- Özcan, F. (2018). *Okul öncesi eğitimi alan çocuklarda teknoloji kullanımının ve sosyal becerilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

- Özçelik Akay, C. ve Çakır, O. (2023). Examination of the effect of using Web 2.0 tools in environmental education on preschool children's attitudes towards the environment. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*, 8(1), 136-147. doi: 10.53850/joltida.1173679.
- Özçelik, Ş., Üney, V. S., Doğru, B. ve Yılmaz, V., (2024). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk ve Dijitalleşme Durumlarının İncelenmesi. *International Journal of Original Educational Research*, 3(2), 47-59.
- Özel, Ö. ve Yay, S. (2024). Examining parents' views and behaviors about preschool children's technology use. *Yüzüncü Yıl University Journal of Education*, 21(1), 185-211.
- Özgür, H. (2013). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 409-420.
- Özgür, H. (2016). The relationship between Internet parenting styles and Internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424.
- Özhan, S. (2011). Dijital oyunlarda değerlendirme ve sınıflandırma sistemleri ve Türkiye açısından öneriler. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7, 21-33.
- Özkan, A. (2016). *Dijital medya ve çocuk: Sosyalleşmenin yeni boyutları* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özsoy, D. ve Atılgan, S. S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: Nitel bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 96-125.
- Öztürk Eyimaya, A., Uğur, S., Sezer, T. A. ve Tezel, A. (2020). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığının uyku ve diğer bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Turkish Sleep Medicine*, 2, 83-90. DOI: 10.4274/jtsm.galenos.2020.30502.

- Özyürek, A. (2018). Okul öncesi çocukların bilgisayar teknolojileri kullanımının annelerin görüşlerine göre incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 1-12.
- Pagani, L. S., Fitzpatrick, C., Barnett, T. A., & Dubow, E. (2010). Prospective Associations Between Early Childhood Television Exposure and Academic, Psychosocial, and Physical Well-being by Middle Childhood. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(5), 425–431.
- Pagani, L. S., Fitzpatrick, C., & Barnett, T. A. (2013). Early childhood television viewing and kindergarten entry readiness. *Pediatric Research*, 74(3), 350-355.
- Palaiologou, L. (2016). Children under five and digital technologies: implications for early years pedagogy. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(1), 5- 24.
- Park, Y. J. (2013). Digital literacy and privacy behavior online. *Communication Research*, 40(2), 215-236.
- Pekyürek, M. F. (2022). *Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliliklerinin artırılmasına yönelik e-içeriklerin geliştirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Racz, S. J., Johnson, S. L., Bradshaw, C. P., & Cheng, T. L. (2017). Parenting in the digital age: urban black youth's perceptions about technology-based communication with parents. *Journal of Family Studies*, 23(2), 198-214.
- Raj D., Ahmad N., Mohd Zulkefli N. A., & Lim P. Y. (2023). Stop and Play Digital Health Education Intervention for Reducing Excessive Screen Time Among Preschoolers From Low Socioeconomic Families: Cluster Randomized Controlled Trial. *J Med Internet Res*, 25.
- Ramisetty, U. M., Tumati, K. R., Haarika, V., & Chandra Sekhar, G. (2024). Okul öncesi çocuklarda dil gelişiminde dijital medyanın rolünün değerlendirilmesi: Gözlemsel bir çalışma. *Asya Tıp Bilimleri Dergisi*, 15(2), 58–63. <https://doi.org/10.3126/ajms.v15i2.59871>

- Razak Özdiñler, A., Azim Rezaei, D., Şeker Abanoz, E., Atay, C., Aslan Keleş, Y., Tahrán, Ö. ve Körođlu, F. (2019). Okul çağındaki çocuklarda teknoloji bağımlılığının postür ve vücut farkındalığı üzerine etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(4), 185-196.
- Redmiles, E. M. (2018). Net benefits: digital inequities in social capital, privacy preservation, and digital parenting practices of us social media users. In Twelfth International AAAI Conference on Web and Social Media.
- Rudnova, N., Kornienko, D., Semenov, Y., & Egorov, V. (2023). Characteristics of Parental Digital Mediation: Predictors, Strategies, and Differences among Children Experiencing Various Parental Mediation Strategies. *Educ. Sci.*, 13, 57. <https://doi.org/10.3390/educsci13010057>.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2018). Çocukların çevrim-içi ortamlarda karşılaştıkları riskler ve güvenli internet kullanımı. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Editörler). *Eğitim teknolojileri okumaları 2018* (s. 185-202). TOJET ve Sakarya Üniversitesi, Adapazarı.
- Şahin Konaş, Z. (2021). *Dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve teknoloji kullanım tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü, Bartın.
- Şen, M. (2013). *Okul Öncesine Giriş*. Ankara: Eğiten Yayınları.
- Şen, M. (2016). Teknolojik öğretim araçları ve özellikleri. E. Ültay ve N. Ültay (Editörler), *Okul öncesi eğitimi için öğretim teknikleri ve materyal geliştirme* (s. 85–107). Ankara: Pegem Akademi.
- Tan, O. (2015). *Medya okuryazarlığı eğitimi: öğrenci, öğretmen, aile bağlamında örnek bir araştırma* (Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Tan, H. L., Xu, M., Chang, C. O. & Siok, W. T. (2013). China's language input system in the digital age affects children's reading development, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(3), 1119-1123.

- Topbaş, T. (2022). *3-6 Yaş Dönemindeki Çocukların Ebeveynleri İle Olan İlişkilerinin Teknolojik Cihaz Kullanım Sürelerine Olan Etkilerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- Topçu, S. (2018). Çocuk ve sanal ortam. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 19, 27-33.
- Toran, M., Ulusoy, Z., Aydın, B., Deveci, T. ve Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 22–63.
- Tosun, M. ve Mihci, C. (2020). An examination of digital parenting behavior in parents with preschool children in the context of lifelong learning. *Sustainability*, 12, 7654, 1-25. Doi:10.3390/su12187654.
- Tucker P. (2008). The physical activity levels of preschool-aged children: a systematic review. *Early Childhood Res Q*, 23(4), 547–58.
- Tuna, F. (2016). *Sosyal bilimler için istatistik*. Pegem Akademi.
- Turhal, E. (2023). *Dijital ebeveynlik farkındalığının siber zorbalık ve ekran bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanım-Arastirmasi-2021-41132> (04.07.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587) (06.07.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2023). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2023-49407) (20.06.2024).
- Türkel, N. (2021). *Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

- Uçar, Ö. (2023). *İlkokul öğrencilerinin teknoloji kullanımı ile ilgili ebeveyn tutum ve görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uhls, Y. T., Michikyan, M., Morris, J., Garcia, D., Small, G. W., Zgourou, E. & Greenfield, P. M. (2014). Five days at outdoor education camp without screens improves preteen skills with nonverbal emotion cues. *Computers in Human Behavior*, 39, 387-392.
- Ulusoy, A. ve Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *Uluslararası Sosyal Bilim Dergisi*, 2(28), 559-572.
- Urfa, D. T. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve bu alışkanlıklara yönelik anne baba tutumlarının rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstündağ, A. (2019). 4-6 yaş arası çocuklar tarafından tercih edilen dijital oyunlar. *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences*, 10(2), 1-19.
- Wang, C., Qian, H., Li, H., & Wu, D. (2023). The status quo, contributors, consequences and models of digital overuse/problematic use in preschoolers: A scoping review. *Developmental Psychology*, 14.
- We are Social (2023). Türkiye Dijital 2023 Raporu. Erişim Adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dokuman-detay/we-are-social-subat-2023-turkiye-raporu>. Erişim Tarihi: 02.08.2023.
- WHO (2019). *Guidelines on Physical Activity, Sedentary Behaviour and Sleep for Children under 5 Years of Age: Web Annex: Evidence Profiles*. World Health Organization. Geneva: WHO.
- Wisniewski, P., Xu, H., Rosson, M. B., & Carroll, J. M. (2017). Parents just don't understand: Why teens don't talk to parents about their online risk experiences. In C. P. Lee & S. Poltrok (Eds). *In Proceedings of the 2017 ACM Conference on Computer Supported 444 Cooperative Work and Social*

- Computing*. New York, United States: Association for Computing Machinery. 523-540.
- Yalçın, H. ve Duran, Z. (2017). Çocukların iletişim araçları ve internet kullanma durumu ile aile-çocuk internet bağımlılık düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, 12(23), 219-236.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yalçın, V. ve Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 461-480. Doi: 10.17556/erziefd.404237.
- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A., N. ve Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44 (199). 149-172.
- Yang, S. C., & Tung, C. J. (2007). Comparison of Internet Addicts and Non-addicts in Taiwanese High School. *Computers in Human Behavior*, 73, 79-96.
- Yasacı, Z. ve Mustafaoğlu, R. (2020). Dijital teknoloji maruziyeti çocukların uyku süresini etkiler mi? *Ankara Med Journal*, (1), 11-22. Doi:10.5505/amj.2020.04880.
- Yaşar Ekici, F. (2016). Parents' Views on the Use of Technology in the Early Childhood Period. *Journal of Education and Training Studies*, 4(12), 58-70. Doi:10.11114/jets.v4i12.1925.
- Yengil, E., Döner Güner, P. ve Topakkaya, Ö. K. (2019). Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımı. *MKÜ Tıp Dergisi*, 10(36): 14-19.
- Yıldırım, B. (2021). *Okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıklarının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Yıldız, K. H. ve Akyel, Y. (2024). Okul öncesi dönem çocukları ve ilkokul öğrencilerinin teknoloji kullanım düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(5), 354-372. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1397>.
- Yılmaz, E. ve Çağıltay, K. (2005). History of Digital Games in Turkey. *In DiGRA Conference*. 16-22.
- Yılmaz, H. ve Arslan, E. (2024). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları ile Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 53-69. <https://doi.org/10.21666/muefd.1372901>
- Yuniarni, D., & Surjaningrum, E. R. (2023). Parental perception about children's mobile usage. *Proceedings of The 1st International Conference on Indigenous Psychology & Culture (ICIPC)*, 1(1), 206-220.
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883- 896.
- Yücelyiğit, S. ve Aral, N. (2020). Dijital teknolojiyi üretim ve tüketim amacıyla kullanan çocukların ve ebeveynlerinin tercihlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 1071-1084. DOI: 10.17679/inuefd.739564.
- Yüksel, E. (2017). Ne demek lazım; Uyuşturucu mu, madde bağımlılığı mı? Uyuşturucuyla mücadelenin temel kavramlarına yönelik uygulama ve tartışmalar. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 25(2), 39-64.
- Zehir, H., Zehir, K., Ağgöl-Yalçın, F. ve Yalçın, M. (2019). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araç kullanımı ve ailelerin bu araçların kullanımını sınırlandırmada kullandığı stratejiler. *Curr Res Educ*, 5(2), 88-103.
- Zulkifli, N., Ria, N., & Meyke, G. (2021). The role of preschool in using gadgets for digital natives generation. *Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 15(2), 222-239. DOI: <https://doi.org/10.21009/JPUUD.152.02>.

<https://marketsplash.com/tr/tablet-istatistikleri/#link2> (04.07.2023).

https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0024/134907/children-and-parents-media-use-and-attitudes-2018.pdf (16.07.2023).

EKLER

Ek-1

OKUL ÖNCESİ ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ KULLANIMI HAKKINDA EBEVEYN GÖRÜŞLERİ ANKETİ

DEMOGRAFİK BİLGİLER FORMU

Sayın ebeveyn,

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanımına yönelik anne babaların görüşlerini incelemektir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi sizlerin sorulara vereceği samimi cevaplara bağlıdır. Bu nedenle her soruyu özenle cevaplamanız bizim için çok önemlidir. Bu anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır.

Bu anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik özellikleri, ikinci bölümde teknoloji hakkındaki görüşleri ve üçüncü bölümde teknolojiyi kullanma sıklığını öğrenmek için maddeler bulunmaktadır. Toplamda 31 maddeden oluşan bu anketin ortalama cevaplama süresi 10 dakikadır.

Bu araştırmaya katılarak bilimsel bir çalışmaya destek olduğunuz için teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü /Burdur
Enstitüsü/Burdur

Sümeyra KUNDAKÇI
Mehmet Akif Ersoy
Eğitim Bilimleri

Çocuğunuzun cinsiyeti

Kız () Erkek ()

Çocuğunuzun yaşı

(Lütfen Yazınız).....

Çocuğunuzun devam ettiği okul türü

Özel () Devlet ()

Cinsiyetiniz

Bayan () Erkek ()

Yaş aralığınız

35 ve altı () 36-45() 46 ve üstü ()

Mesleğiniz

(Lütfen Yazınız).....

Öğrenim Durumunuz

İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
 Lisansüstü ()

Kaç çocuğunuz var?

1 () 2 () 3 () 4 ve üstü ()

Aşağıdakilerden hangileri evinizde bulunur?

Masaüstü Bilgisayar () Laptop () Tablet () Akıllı telefon () Diğer ()

Evinizde İnternet Bağlantısı Var mı?

Var () Yok ()

Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz?

Bir yıldan az () 1 yıl () 2 yıl () 3 yıl () 3 yıldan fazla ()

Evde sizden başka bilgisayar kullanan var mı?

(Lütfen belirtiniz).....

Çocuğunuz ilk defa teknolojik aletleri kullanmaya kaç aylık başladı?

12 () 24 () 32 () 48 () 60 () 72 ()

Eğer evinizde bilgisayar yoksa almayı düşünür müsünüz?

Evet() Hayır()

Neden?.....

Ek-2

**OKUL ÖNCESİ ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ
KULLANIMI HAKKINDA EBEVEYN GÖRÜŞLERİ
ÖLÇEĞİ**

Bu bölümde okul öncesi çağındaki çocuğunuzun teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli maddeler bulunmaktadır. Lütfen bu maddeleri kendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-FikrimYok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum, seçeneklerinden yalnızca birini işaretleyiniz.

NO	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Çocuğum teknolojik aletleri kullanırken zorlanır.					
2	Okul öncesi çağındaki çocukların eğitiminde bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler kullanılmalıdır.					
3	Okul öncesi çağındaki çocukların teknolojik aletleri sık kullanmaları onların arkadaşları ile olan ilişkilerini zayıflatır.					
4	Teknolojik aletlerin sıklıkla kullanımı çocukların dünyayı daha iyi tanımalarını sağlar.					
5	Teknolojik aletleri kullanmalarına izin verilen çocuklar daha yaratıcıdır.					
6	Rehber eşliğinde kullanıldığında teknolojik aletler okul öncesi çağındaki çocuklar için oldukça faydalıdır.					
7	Teknolojik aletlerin kullanımı çocuğumun dikkat gelişimini artırır.					
8	Eğitici programlar kullanıldığında bilgisayarlar, tabletler gibi teknolojik aletler okul öncesi eğitiminde kitaplara göre daha faydalıdır.					
9	Çocuğuma sesleri ve kelimeleri öğretmede bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler gibi teknolojik aletleri kullanırım.					

10	Çocuğum akıllı telefonları rahatlıkla kullanabilir.					
11	Çocuğuma şekilleri öğretmek için bilgisayar, tablet vb. gibi teknolojik aletleri kullanırım.					
12	Çocuğumun telefonumla oyun oynamasına izin veririm.					
13	Çocuğum internet üzerinden oyun oynamayı becerir.					
14	Uygun programlar kullanıldığında bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler çocukların dilsel gelişimine katkı sağlar.					
15	Teknolojik aletlerin kullanımı çocukların sosyalleşmesini olumsuz yönde etkiler.					
16	Teknolojik aletleri fazlaca kullanan çocuklar kendilerini rahatlıkla ifade edemezler.					
17	Çocuğuma teknolojik aletleri kullandırırken süreyi sınırlandırırım					
18	Okul öncesi çağındaki çocuklar kesinlikle bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletleri					
19	Çocuğumun rakamları ve sayıları öğrenmesinde bilgisayarı, tableti vb. teknolojik aletleri kullanırım.					
20	Çocukların bilgisayarla fazlaca zaman geçirmesi çocukların beden sağlığının bozulmasına neden olur					
21	Çocuğumun kullanacağı bilgisayar programlarını dikkatlice seçerim.					
22	Çocuğum bilgisayar kullanırken yaptıkları ile ilgili ona sorular sorarım.					
23	Çocuğumu teknolojik aletler yerine kardeşi ve arkadaşları ile birlikte oynamaya teşvik ederim					
24	Teknolojik aletlerdeki oyun seçimlerinde ya da oyunun oynanmasında çocuğum tamamen özgürdür.					
25	Çocuğum günlük yaşamında ve eğitimi sırasında öğrendiği pek çok kavramı bilgisayar oyunları ile pekiştirir.					

OKUL ÖNCESİ ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLAR VE AİLELERİNİN TEKNOLOJİK ALET KULLANIM SIKLIK ANKETİ

Bu bölümde okul öncesi çağındaki çocuğunuzun teknoloji kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular bulunmaktadır. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Günde birkaç defa, 2-Günde bir defa, 3-Haftada birkaç defa 4-Haftada bir defa, 5-Hiçbir zaman, seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

		Günde birkaç defa	Günde bir defa	Haftada birkaç defa	Haftada bir defa	Hiçbir zaman
1	Çocuğunuz evde ne sıklıkla bilgisayar kullanır?					
2	Çocuğunuz evde ne sıklıkla tablet kullanır?					
3	Çocuğunuz evde ne sıklıkla akıllı telefon kullanır?					
4	Siz evde ne sıklıkla bilgisayar kullanırsınız?					
5	Siz evde ne sıklıkla tablet kullanırsınız?					
6	Siz evde ne sıklıkla telefon kullanırsınız? (iletişim dışında oyun vb. gibi)					

Ek-3

DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

BÖLÜM I. KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek	
Yaşınız	 (Lütfen yaşınızı yazınız)	
Meslek Bilginiz	Sizin Mesleğiniz: ☐ Ev Hanımı ☐ Serbest Meslek ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Polis/Asker ☐ Öğretmen/Akademisyen ☐ Mühendis ☐ Doktor/Hemşir(e) ☐ Emekli Diğer:	Eşinizin Mesleği: ☐ Ev Hanımı ☐ Serbest Meslek ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Polis/Asker ☐ Öğretmen/Akademisyen ☐ Mühendis ☐ Doktor/Hemşir(e) ☐ Emekli Diğer:
Son Mezun Olduğunuz Okul	Sizin: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora Diğer:.....	Eşinizin: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora Diğer:.....
Çocuk Sayısı	 (Lütfen kaç çocuğunuz olduğunu yazınız)	
Ailenin Gelir Durumu	☐ 500 - 1499 TL ☐ 1500 - 2499 TL ☐ 2500 - 3499 TL ☐ 3500 - 4499 TL ☐ 4500 TL ve üzeri	
Kaç yıldır internet kullanıyorsunuz?	☐ 0 - 1 yıl ☐ 2 - 3 yıl ☐ 4 - 5 yıl ☐ 6 - 7 yıl ☐ 8 yıl ve üzeri	

BÖLÜM II: Aşağıda çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere göre kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi verilen aralıktan yalnızca bir seçeneği işaretleyerek belirtiniz. (1: Hiç yeterli değilim, 5: Çok yeterliyim)		Hiç Yeterli Çok Değilim Yeterli yim				
1	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda tarayıcıların güvenlik ayarlarını yapılandırmak	1	2	3	4	5
2	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda güvenlik yazılımlarını güncellemek	1	2	3	4	5
3	Çocuğumu internetteki hakları konusunda bilinçlendirmek	1	2	3	4	5
4	Çocuğumun kullandığı internet uygulamaları içinde (oyun için hak alma, silah alma, vb.) satın alma işlemlerini takip etmek	1	2	3	4	5
5	Çocuğuma gelen istenmeyen mesaj veya e-postaları engellemesine yardımcı olmak	1	2	3	4	5
6	Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz bir durumda gerekli hukuki süreçleri başlatmak	1	2	3	4	5
7	İnternet sitelerin güvenilirliğinin ayrımını yapabilmesi için çocuğumla konuşmak	1	2	3	4	5
8	Çocuğumun girdiği web sitelerini gezinti geçmişinden takip etmek	1	2	3	4	5
9	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlarda ebeveyn kontrolü ayarlarını yapılandırmak	1	2	3	4	5
10	Çocuğumun internette güvenli gezinimi için tarayıcılarda reklam engelleyici eklentileri kurmak	1	2	3	4	5
11	Çocuğuma Google gibi arama motorlarını kullanarak internette arama stratejilerini göstermek	1	2	3	4	5
12	Çocuğumun internete bağlandığı cihazlara uygulama yüklemek ve kaldırmak	1	2	3	4	5
13	Çocuğumun ziyaret edebileceği olumsuz içerikteki web sitelerini engellemek	1	2	3	4	5
14	Çocuğumun internette ulaştığı bilgilerin doğruluğunu nasıl belirleyebileceğine ilişkin ona bilgi vermek	1	2	3	4	5
15	Çocuğumu, kullandığı sosyal ağ profillerinde gizlilik ve güvenlik ayarlarını yapılandırması konusunda bilgilendirmek	1	2	3	4	5
16	Çocuğumun uzun süre dijital araçları (bilgisayar, akıllı telefon, tablet, vb.) veya interneti kullanması durumunda sağlığının olumsuz etkileneceği konusunda çocuğumu uyarmak	1	2	3	4	5
17	Çocuğumun bilmediği internet sitelerinden alışveriş yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
18	Çocuğumun sosyal ağlarda tanıştığı kişilerin verdikleri bilgilere (cinsiyet, yaş, vb.) güvenmemesini söylemek	1	2	3	4	5
19	Çocuğumun, bizim bilgimiz olmadan internetten alışveriş yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
20	Çocuğumla ailemizin ve kendi mahremiyetini içeren fotoğraf ve video gibi öğeleri paylaşmaması hakkında konuşmak	1	2	3	4	5
21	Çocuğumun yaşına uygun olmayan internet sitelerine üye olmasına sınırlama getirmek	1	2	3	4	5
22	Çocuğuma sosyal ağlarda arkadaşlarını üzecek ve küçük düşürecek paylaşımlar yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
23	Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz durumlarda (tehdit edilmek, uygunsuz içerik istenmesi, vb.) bize gelmesini sağlamak	1	2	3	4	5
24	İnternette işlenen suçların gerçek hayatta yaptırımları olabileceği konusunda çocuğumla konuşmak	1	2	3	4	5

Ek-4

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

BÖLÜM II: Aşağıda çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere göre kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi verilen aralıktan yalnızca bir seçeneği işaretleyerek belirtiniz. (1: Hiç yeterli değilim, 5: Çok yeterliyim)		Hiç Yeterli Değilim im					Çok Yeterliyim				
25	Bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi dijital araçların kullanım kurallarını çocuğumla belirlemek	1	2	3	4	5					
26	Çocuğumu, çevrimiçi servislere (ücretsiz oyunlar, sosyal ağlar v.b) üye olurken paylaşmaması gereken bilgiler konusunda bilgilendirmek	1	2	3	4	5					
27	Çocuğuma, internet alışverişlerinde yapabileceği hataları anlatmak	1	2	3	4	5					
28	Çocuğumun yaşına uygun dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) seçmek	1	2	3	4	5					
29	Çocuğumun, profili bulunan sosyal ağlarda tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmemesi konusunda konuşmak	1	2	3	4	5					
30	Çocuğumun yaşına uygun olmayan dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) kullanmasına sınırlama getirmek	1	2	3	4	5					
31	Çocuğuma, doğruluğundan emin olduğu bilgiyi paylaşmasını önermek	1	2	3	4	5					
32	Çocuğumun hangi sıklıkta bilgisayar oyunu oynadığını takip etmek	1	2	3	4	5					
33	Çocuğumun gelişimine uygun güvenli internet paketi seçmek	1	2	3	4	5					
34	Çocuğumun dijital ortamlarda (Facebook, Twitter, Instagram, gibi) yaptığı paylaşımlarını beğenmek	1	2	3	4	5					
35	Çocuğumun kullandığı akıllı telefon, tablet gibi araçları kullanmak	1	2	3	4	5					
36	Çocuğumun, Facebook, WhatsApp, Gmail, YouTube gibi sosyal paylaşım ortamlarında paylaşımlarda bulunmasını desteklemek	1	2	3	4	5					
37	Çocuğumun paylaşımlarına ilişkin dijital ortamda yorum yazmak	1	2	3	4	5					
38	Çocuğumun kullandığı dijital iletişim ortamlarını (Facebook Messenger, WhatsApp, Viber, vb.) kullanmak	1	2	3	4	5					

18:12

TEZ ÖLÇEK İZNİ

Gelen Kutusu

Sümeyra Kundakçı 18 Oca

İyi akşamlar saygıdeğer hocam... Ben Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Özlem Doğan Temur 19 Oca

Ben danışman olarak izin veriyorum ölçeği kullanmanıza. 18 Oca 2023 Çar,

Sümeyra Kund... 4 gün önce

Alıcılar: Özlem ▾

Çok teşekkür ederim hocam

19 Oca 2023 Per 13:49 tarihinde Özlem Doğan Temur
 < > şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

18:12

Dijital Ebeveynlik Özyeterlik Ölçek İzni

Gelen Kutusu

Sümeyra Kundakçı 24.08.2022İyi akşamlar saygıdeğer hocam... Ben
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi**Fatih YAMAN** 25.08.2022

Alıcılar: ben ▾

Sümeyra hocam merhaba,
Dijital ebeveynlik öz yeterlik ölçeğini çalışmanızda
kullanabilirsiniz. Ölçek ve gerekli bilgiler ekteki
belgede mevcuttur.
İyi çalışmalar dilerim.

Fatih Yaman
Muş Alparslan Üniversitesi
Öğretim Teknolojileri Ana Bilim Dalı

24 Ağu 2022 19:20 tarihinde Sümeyra Kundakçı

Ek-5

ETİK KURUL FORMU

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 01.02.2022 Çarşamba

Toplantı No:2023/02

Karar No: GO 2023/89

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisi Sümeyra KUNDAKÇI' nın Dr. Öğr. Üyesi Gül DALGAR danışmanlığında yürüteceği *“Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”* başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, çalışmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırma ekibine ait olması koşulu ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Ek-6

MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ

MAKÜ Kayıt Tarih ve No: 10.04.2023 - 264500

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-39958266-605.01-74066030
Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Sümeyra KUNDAKÇI)

10.04.2023

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 21.03.2023 tarihli ve 258578 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 07.04.2023 tarihli ve 74015106 sayılı Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sümeyra KUNDAKÇI'nın, Dr. Öğretim Üyesi Gül DALGAR danışmanlığında yürüttüğü "Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri İle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu çalışması kapsamında hazırladığı ölçekleri il merkezindeki bağımsız anaokulu öğrenci velilerine uygulamak isteğinin uygun görüldüğüne dair Valilik Makamının ilgi (b) oluru ekte gönderilmektedir.

Ölçeklerin, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 sayılı Genelgesi doğrultusunda, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde COVID-19 pandemisi nedeniyle gerekli ve yeterli tüm önlemlerin alınarak gönüllülük esasına göre il merkezindeki bağımsız anaokulu öğrenci velilerine göndermiş olduğumuz mühürlü formlar kullanılarak uygulanması hususunda;

Gereğini arz ederim.

Seyit Güven YILMAZ
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:
1-Olur (1 Sayfa)
2-Formlar (8 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Şekerevler Mah. Topraklık Cad.No : 6 BURDUR

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (248) 233 11 19

Bilgi için: N. BOZDEMİR

E-Posta: stratejigelistirme15@meh.gov.tr

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: Faks:2482331343

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a2ec-2565-3728-b109-c6a4 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-7

KATILIMCI KABUL FORMU

KATILIMCI KABUL FORMU

Sayın Katılımcımız,

Katılacağınız bu çalışma, "Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri ile Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adıyla, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Sümeyra KUNDAKÇI tarafından 10.04.2023-28.05.2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Araştırma ebeveynlerin, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ile dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin ne şekilde olduğunu incelemeyi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Burdur il merkezinde bulunan Resmi Bağımsız Anasokullarında öğrenim görmekle olan öğrencilerin ebeveynlerine uygulanacaktır.

Araştırma Uygulaması: ☒ Anket

☐ Gözlem

☐ Gözlem

☐

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden klinik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı düşünülmüşten önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra sizlere telefon veya e-posta ile ulaşılarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Sümeyra KUNDAKÇI

İletişim Bilgileri : T

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

İmza-Soyisim İmza:

